



A polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés az Európai Unión belül

Útmutató jogászoknak

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	4	4. Fizetéseképtelenség	30
1.1. „A polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés” – az Európai Unió különböző igazságszolgáltatási rendszerei közötti átjárás megteremtése	5	4.1. Háttér-információk	31
1.2. Útban az egységes európai polgári igazságszolgáltatás felé	5	4.2. Az európai fizetéseképtelenségi rendelet	31
1.3. Dánia, Írország és az Egyesült Királyság kivételes helyzete	6	5. Alkalmazandó jog	36
1.4. Megerősített együttműködés	7	5.1. Alkalmazandó jog – a probléma	37
1.5. A „vívmányok” a polgári igazságszolgáltatásban	7	5.2. A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jog – a „Róma I.” rendelet	37
1.6. A kölcsönös elismerés alapelve és a „végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás” eltörlése	7	5.3. A jogellenes károkozás esetében alkalmazandó jog – a „Róma II.” rendelet	43
2. Joghatóság, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása polgári és kereskedelmi ügyekben – a Brüsszel I. rendelet	10	6. A szülői felelősség és a házasságfelbontás	50
2.1. Általános bevezetés	11	6.1. A „Brüsszel IIa.” rendelet	51
2.2. A Brüsszel I. rendelet és az átdolgozott Brüsszel I. rendelet	12	6.2. A házasság felbontása esetén alkalmazandó jog – a „Róma III.” rendelet	58
3. A polgári és kereskedelmi ügyekre vonatkozó európai eljárások	24	7. Tartási kötelezettségek	62
3.1. Áttekintés	25	7.1. A tartási rendelet háttere – a Brüsszel I. rendelet és a 2007-es hágai egyezmény	63
3.2. Európai végrehajtható okirat nem vitatott követeléseknek („EVO”)	25	7.2. A tartási rendelet célja	63
3.3. Az európai fizetési meghagyási eljárás – „EFM”	27	7.3. Alkalmazási kör	64
3.4. A kis értékű követelések európai eljárása – „ESCP”	27	7.4. Joghatóság	64
3.5. Az ideiglenes számlázárolást elrendelő európai végzés – „EAPÖ”	29	7.5. Alkalmazandó jog – 15. cikk	66
		7.6. Elismerés és végrehajtás	67
		7.7. Költségmentesség – 44–47. cikk	68
		7.8. Központi hatóságok – 49–63. cikk	69

8. Öröklés 70

- 8.1. Az öröklést szabályozó rendelet háttere és célja. 71
- 8.2. Öröklési joghatóság. 72
- 8.3. Az alkalmazandó jog. 74
- 8.4. Elismerés és végrehajtás. 78
- 8.5. Az európai öröklési tanúsítvány – 62–73. cikk. 79
- 8.6. A tagállamok jogszabályaira és eljárásaira vonatkozó információk – 77–79. cikk. 81

9. Az iratok kézbesítése 84

- 9.1. Az iratok kézbesítésére vonatkozó rendelet háttere. 85
- 9.2. Az iratok kézbesítésére vonatkozó rendelet 85

10. Bizonyításfelvétel 90

- 10.1. A bizonyításfelvételtől szóló rendelet háttere. 91
- 10.2. A bizonyításfelvételtől szóló rendelet 91

11. Jogi segítségnyújtás – költségmentesség 94

- 11.1. Háttér. 95
- 11.2. A költségmentességre vonatkozó irányelv. 95

12. Közvetítés 98

- 12.1. Peren kívüli megállapodás – a polgári és kereskedelmi jogviták megoldásának alternatív módszerei az Európai Unióban 99
- 12.2. A közvetítők európai magatartási kódexe 99
- 12.3. A közvetítésről szóló európai irányelv 99

13. A határozatok végrehajtása. 102

- 13.1. Háttér. 103
- 13.2. Az ideiglenes számlázárolást elrendelő európai végzés. 103
- 13.3. Joghatóság 105
- 13.4. Az ideiglenes számlázárolást elrendelő európai végzés kérelmezése 105
- 13.5. Mi történik az ideiglenes számlázárolást elrendelő végzés kibocsátását követően? 107
- 13.6. Jogorvoslatok és az adós érdekeit védő egyéb rendelkezések . . . 108

14. Az igazságügyi együttműködés és az információkhoz való hozzáférés elősegítése a gyakorlatban 110

- 14.1. A polgári és kereskedelmi ügyekkel foglalkozó Európai Igazságügyi Hálózat 111
- 14.2. Az információk elérhetősége az európai igazságügyi portálon. 113

Az útmutatóban említett jogi aktusok jegyzéke. . . . 116



Bevezetés

1.1. „A polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés” – az Európai Unió különböző igazságszolgáltatási rendszerei közötti eljárás megteremtése

Az elmúlt 15 évben fontos fejlődés ment végbe az európai jogban, amely azonban nagyrészt észrevétlen maradt a jogászok előtt. A nemzetközi magánjog, vagy ahogy azt a Szerződés hívja, a „polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés”, az európai jog különálló és független területévé nőtte ki magát. Mivel az Amszterdami Szerződés jogalkotási hatáskörrel ruházta fel az Európai Uniót a nemzetközi magánjog területén, számos európai jogalkotási aktus elfogadására sor került ezen a területen. Ugyanúgy, ahogy az uniós jog egyéb területein, az itt elfogadott jogi aktusok is elsőbbséget élveznek a tagállamok nemzeti jogszabályaival szemben, és összekapcsolódnak a nemzeti jogszabályokkal, amikor bizonyos jogi területek közös, uniós szintű minimális eljárási szabványainak kialakítására kerül sor.

Az európai nemzetközi magánjog gyakorlati fontossággal bír az olyan jogászok – bírók, ügyvédek, közjegyzők és más jogi szakemberek – számára, akik a magán- és a kereskedelmi joghoz tartozó ügyekben hoznak döntéseket, ezen a területen képviselnek ügyfeleket, vagy nyújtanak nekik tanácsot. Az áruk, szolgáltatások, a tőke és a személyek szabad áramlásának alapelvei elősegítik az európai állampolgárok mobilitását és a kereskedelmi tevékenységek fejlődését az Európai Unió minden területén. Ennek eredményeképpen a jogászok egyre gyakrabban találkoznak olyan helyzetekkel, amelyeknek határokon átnyúló következményei lehetnek, illetve

olyan problémákkal és jogi kérdésekkel, amelyeket az uniós jog szabályoz. Ilyen helyzet lehet például olyan szerződések teljesítése, amelyeknek a keretében országok között szállítanak árukat és biztosítanak szolgáltatásokat, vagy valamilyen, a turisták mozgásával és külföldi közúti balesetekkel kapcsolatos jogi probléma, az ingó és ingatlan tulajdon megszerzésével és eladásával kapcsolatos olyan kérdések, amelyeket az Unió valamelyik tagállamához (vagy tagállamaihoz) tartozó egyének vagy vállalkozások nem a székhelyül szolgáló országban intéznek, illetve olyan egyének hagyatékaira vonatkozó problémák, akik több tagállamban is rendelkeznek tulajdonnal. A családjog területén is egyre gyakrabban bukkannak fel többnemzetiségű személyes kapcsolatok, és rendszeresen merülnek fel a határokon átnyúló családokkal és szülői felelősséggel kapcsolatos jogi kérdések. Mindezek mellett napjaink kis- és középvállalkozásai (kkv) – amelyek jelentős részét képezik az európai belső piacnak – magától értetődő természetességgel folytatnak határokon átnyúló, gyakran interneten keresztül folytatott tranzakciókat. Mindebből az következik, hogy a tagállamokban működő jogászok nem engedhetik meg maguknak, hogy ne tartsanak lépést a legutóbbi fejleményekkel, amelyek az Európai Unió tevékenységének ezt az egyre összetettebb és egyre jelentősebb területét jellemzik.

1.2. Útban az egységes európai polgári igazságszolgáltatás felé

A polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés szabályai egyrészt azon az elképzelésen alapulnak, hogy az egyes tagállamok jogi és igazságszolgáltatási rendszere, valamint a bíróságai által meghozott ítéletek azonos értéket, illetékességet és rangot képviselnek, másrészt pedig a különböző bíróságokba és jogi rendszerekbe vetett **kölcsönös bizalom**

alapelvére épülnek. A tagállamok bíróságai által kiadott végzések kölcsönös elismerése áll az alapelv központjában, amely alapelv kiterjed a **határokon átnyúló, az egyes bíróságok és bírósági hatóságok közötti együttműködés gyakorlatára is.** Az e területre vonatkozó szabályok egységesítése elősegíti a jogbiztonságot és a kiszámíthatóságot olyan jogi helyzetekben, amelyek nem csak egy országot érintenek. Ha minden tagállam önállóan állapítaná meg, hogy mely jogot alkalmazza a határokon átnyúló jogviszonyokra, hogy melyik bíróság illetékes azokban, és hogy a többi tagállam mely döntéseit fogadja el, az azt jelentené, hogy az állampolgárok és a vállalkozások sem a joghatóságok, sem az alkalmazandó jog területén nem részesülnének megfelelő jogbiztonságban.

Az Európai Tanács 1999. október 15-i és 16-i **tamperei ülésén** célul tűzte ki egy „valódi európai igazságszolgáltatási térség” létrehozását azon alapelvekből kiindulva, hogy nem szabad meggátolni vagy akadályozni az egyéneket és a vállalkozásokat a szabad joggyakorlásban azzal, hogy a tagállamok igazságszolgáltatási és közigazgatási rendszerei nem összeegyeztethetők vagy túlságosan átláthatatlanok. A Tanács a terület cselekvési prioritásaként emelte ki az **igazságszolgáltatáshoz való jog megerősítését** Európában, a bírósági döntések **kölcsönös elismerését**, valamint a polgári jog **konvergenciájának** a fokozását.

A **polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés** kifejezés először az Európai Unióról szóló **Maastrichti Szerződésben** szerepel, amely szerint a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés kialakítása a tagállamok közös érdeke. Az **Amszterdami Szerződés** az együttműködés politikáját – amely korábban csak a tagállamok által megtett intézkedésekre vonatkozott – az Európai Közösség intézményei

által végrehajtandó jogalkotási lépések alapjává tette. A **Lisszaboni Szerződés** hivatkozik a polgári ügyekre vonatkozó döntések **kölcsönös elismerésének alapelvére**, de a jogalkotási kompetenciákat változtatlanul hagyja. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés **81. cikke** átfogó listát tartalmaz azon tevékenységekről, amelyek jogalkotási eljárás hatálya alá eshetnek. Számos tevékenység korábbi szerződésekben is szerepel, de ez a lista külön említi, hogy tényleges hozzáférést kell biztosítani az igazságszolgáltatáshoz, és támogatni kell a bírói kar tagjainak és az igazságszolgáltatási alkalmazottaknak az igazságügyi képzését. A 81. cikk azt is tisztázza, hogy a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés keretében olyan intézkedések is elfogadhatók, amelyeknek a célja a tagállamok törvényeinek és jogszabályainak a közelítése. A családjogi intézkedések kivételével minden ilyen jogi eszköz a rendes jogalkotási eljárás keretén belül fogadható el, amelynek keretében az uniós jogszabályokat az Európai Parlament és a Tanács közösen fogadja el. A családjogi intézkedéseket különleges jogalkotási eljárás keretében állapítják meg, amely során a Tanács az Európai Parlamenttel folytatott konzultáció után egyhangúlag hoz határozatot.

1.3. Dánia, Írország és az Egyesült Királyság kivételes helyzete

Az európai nemzetközi magánjog jogi aktusainak alkalmazásakor a jogászoknak figyelembe kell venniük, hogy nem minden okirat vonatkozik az összes tagállamra. Dánia, Írország és az Egyesült Királyság a szerződés keretében külön megállapodásokat kötött a polgári igazságszolgáltatás területén megállapítandó jogszabályokról. Dánia nem vesz részt az érintett területre vonatkozó okiratok elfogadásában, és azok nem vonatkoznak rá.

Ennek ellenére Dánia több okiratot is elfogadott az EU-val kötött kétoldalú megállapodás keretében. Az Egyesült Királyság és Írország eldöntheti, hogy részt kíván-e venni az érintett területre vonatkozó jogi aktusok megállapításában, amelyek csak akkor vonatkoznak rájuk, ha azokhoz beleegyezésüket adták. Az Egyesült Királyság és Írország eddig a polgári és kereskedelmi ügyek legtöbb jogalkotási rendeletét elfogadta, de nem az összeset. Így például nem adták beleegyezésüket az öröklésről szóló rendelethez. A területre érvényes jogi aktusok alkalmazása során érdemes ellenőrizni, hogy az érvényes-e a tagállamok közül az egyikben vagy mindkettőben, valamint hogy Dánia milyen mértékben vállalta a részvételét.

1.4. Megerősített együttműködés

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés **megerősített együttműködésről** szóló rendelkezései értelmében legalább kilenc tagállam hozhat az egymás közötti együttműködést megerősítő, az EU célkitűzéseit előmozdító intézkedéseket, de csak akkor, ha egyértelműen látszik, hogy az érintett intézkedésekben az összes tagállam nem tud egyetértésre jutni. A polgári ügyekben folytatott igazságszolgáltatási együttműködés területén az egyetlen ilyen módon elfogadott intézkedés a válási törvénykezésre vonatkozik (a Róma III. rendelet).

1.5. A „vívmányok” a polgári igazságszolgáltatásban

Az úgynevezett „közösségi vívmányok” – a polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott igazságszolgáltatási együttműködésre vonatkozó jogszabályok – mennyisége az elmúlt tizenöt évben jelentősen megnövekedett. Vannak

olyan jogi aktusok, amelyeknek a hatálya alá joghatóságok, a határozatok kölcsönös elismerése és végrehajtása, valamint ügyek széles körére, például a szerződésekre, öröklésre vagy tartási kötelezettségre vonatkozó törvények tartoznak. Az európai szabályozás ezek mellett közvetlen együttműködést is biztosít a bíróságok és a tagállamok illetékes hatóságai között, például ha bizonyítékokat kell külföldre szállítani, vagy ha gyermekelviteli ügyekben kell eljárni. Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés a jogi segítségnyújtásnak, a közvetítésnek és a kisebb és nem vitatott követelések egyszerűsített és olcsóbb eljárásainak köszönhetően javulást mutat a több országot érintő esetekben. Annak érdekében, hogy a „vívmányok” gyakorlati alkalmazását meg lehessen könnyíteni, létrehozták a polgári és kereskedelmi ügyekben eljáró Európai Igazságügyi Hálózatot.

A „vívmányok” eléggé kifarorttak már ahhoz, hogy „második”, sőt, „harmadik” generációs okiratok elfogadására is sor kerülhetett. A **meglévő intézkedések** frissítésének szükségessége tükrözi a gyakorlati alkalmazásuk során szerzett tapasztalatokat, **és azt is** mutatja, hogy új elképzelések alakultak ki arról, hogy az okiratoknak hogyan kell igazodniuk a napjainkra jellemző társadalmi és gazdasági körülményekhez.

1.6. A kölcsönös elismerés alapelve és a „végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás” eltörlése

A polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott európai igazságszolgáltatási együttműködés sarokköve a **kölcsönös elismerés** alapelve. A bírósági döntések és határozatok kölcsönös elismerésének megerősítése és a jogszabályozás szükséges közelítése azt a célt szolgálja, hogy

leegyszerűsödjön az együttműködés a hatóságok között, és biztosítani lehessen a személyhez fűződő jogok védelmét. A kölcsönös elismerés irányelvének végső célja az, hogy a polgári és kereskedelmi ügyekre vonatkozó bármilyen típusú bírói döntést szabadon lehessen alkalmazni a tagállamok között, és minden tagállam köztes lépések megtétele nélkül ismerje el és érvényesítse azt.

Ebben a tekintetben az európai jog fejlődésének egyik kulcsfontosságú feltétele, hogy fokozatosan eltávolítsák azokat az akadályokat, amelyek a döntések elfogadását és érvényesítését akadályozzák a különböző tagállamok igazságszolgáltatási rendszerei között. A Tanács 1999. októberi tamperei ülése célul tűzte ki azon köztes intézkedések számának további csökkentését, amelyekre továbbra is szükség volt egy döntés vagy határozat elismeréséhez és végrehajtásához egy adott tagállamban, és szorgalmazta annak az eljárásnak a teljes eltörlését, amelynek a segítségével a külföldi döntéseket érvényesíthetővé nevezték ki („végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás”).

Első lépésként a köztes eljárások használatát mellőzték a kiskorúak és kereskedelmi követeléseknél, valamint a nem vitatott követelések esetében. A Brüsszel I. rendelet módosítása még tovább ment, és általánosan mellőzi a „végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás” használatát a polgári és kereskedelmi ügyekre vonatkozó bírósági döntések esetében. A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás alkalmazását a családjogra és tartási kötelezettségre vonatkozó egyes döntések esetében is törölték.

Az eddig elfogadott okiratokat jelen útmutató következő oldalain ismertetjük. Az egyes okiratok leírásának a célja az, hogy összefoglalja az okirat tartalmát, de nem helyettesíti az okirat szövegére tett hivatkozást és annak alapos tanulmányozását. Az okiratok némelyikével külön útmutatók foglalkoznak, amelyekre hivatkozunk a szövegben.



Joghatóság, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása
polgári és kereskedelmi ügyekben – a Brüsszel I. rendelet

2.1. Általános bevezetés

Az Európai Unió polgári ügyekben folytatott igazságügyi szolgáltatási együttműködésének központjában a tagállamok bíróságainak joghatósága és a **polgári és kereskedelmi ügyekre** vonatkozó törvények szabályozásai állnak. A nemzetközi magánjogra vonatkozó országos szabályozás és a nemzetközi polgári eljárások államról államra változnak. Ez gátolhatja a belső piac zavartalan működését az Európai Unión belül. Ennek megelőzéséhez feltétlenül szükséges, hogy az EU olyan egységes rendelkezést alakítson ki, amely meghatározza az illetékes bíróságot és olyan egyszerűsített eljárástípusokat, amelyeknek az alkalmazásával gyorsan és könnyen el lehet ismerni és végre lehet hajtani a más tagállamok által kibocsátott bírósági ítéleteket. Így biztosítható az, hogy a bírósági döntések minden tagállamban szabadon érvényesüljenek.

1. példa

Az 1. tagállami székhelyű A vállalat szerződést köt a kereskedelmi vásárokat szervező B vállalattal, amelyet a központi ügyvezetése a 2. tagállamhoz köt. A szerződés értelmében A vállalat 500 négyzetméternyi kiállítóhelyet és hozzá tartozó szolgáltatásokat foglal le a megállapodás szerinti áron egy, a 2. tagállamban megtartott háromnapos kereskedelmi vásáron, amelyen kiállítóként kíván részt venni. Öt nappal a vásár kezdete előtt az A vállalatot értesíti a legnagyobb ügyfele, hogy nem tud részt venni a kiállításon. Ezért az A vállalat törli a foglalását B vállalatnál. A kései értesítés miatt a B vállalat nem tudja kiadni másnak az 500 négyzetméteres kiállítóhelyet, és fizetési igényt támaszt az A vállalattal szemben a szerződésben megjelölt áron. Az A vállalat nem hajlandó fizetni. A B vállalat eljárás

kíván indítani az A vállalat ellen, és információt kér arról, hogy ezt számára a legkedvezőbben hogyan és hol teheti meg.

Az ilyen helyzetekben a polgári és kereskedelmi ügyekre vonatkozó európai polgári eljárási szabályok érvényesek, amelyek a bíróságok joghatóságának tekintetében a 44/2001/EK rendeleten⁽¹⁾ alapulnak (a köznyelvben és a továbbiakban: **Brüsszel I. rendelet**), amely meglehetősen egyértelműen szabályozza az ilyen eseteket. A Brüsszel I. joghatósági szabályai mindegyik tagállamban azonosak⁽²⁾. Minden olyan, a rendelet hatálya alá tartozó döntést, amelyet valamelyik tagállamban hoztak, minden más érintett tagállamban ugyanúgy elismernek és végrehajtanak. Az Európai Unióban a vonatkozó törvények egységesített szabályainak kialakítására vonatkozó külön rendelkezések biztosítják, hogy a bíróságok és törvényszékek ugyanazon szabályok alkalmazásával döntsék el, hogy mely törvény érvényes a különböző tárgyakat érintő jogi kapcsolatokra.

A Brüsszel I. joghatósági szabályainak alkalmazásával a B vállalat kétféle módon léphet tovább. Keresetet nyújthat be annál a bíróságnál, amelynek a joghatóságához tartozik az A vállalat 1. tagországban található üzletviteli helye. Az általános szabály szerint és a 2. cikk értelmében a kereset benyújtható az alperes üzletviteli helyén. A B vállalat azonban úgy is dönthet, hogy saját, 2. tagállamában fordul bírósághoz, amely joghatósággal rendelkezik a Brüsszel I. rendelet 5. cikke (1) bekezdése b) pontja értelmében, mivel a szerződésbe

(1) A Tanács 2000. december 22-i 44/2001/EK rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról.

(2) Dánia, amelyet közvetlenül nem kötnek a Brüsszel I. rendelkezései, az okirat alkalmazásában így is részt vesz, mivel a tárgyban külön megállapodást kötött az EU-val és annak tagállamaival, lásd: HL L 299., 2005.11.16., 62. o.

foglalt szolgáltatásokat abban a tagállamban biztosítják. A 2. tagállam bírósága által meghozott kedvező ítéletet el kell ismernie és viszonylag egyszerű eljárás keretében végrehajthatóvá kell tennie annak a tagállamnak, ahol az A vállalat üzemeltetési joggal rendelkezik. A B vállalatnak nem kell attól tartania, hogy a bíróságok különböző jogszabályok alkalmazásával fognak dönteni az esetről, mivel a Róma I. rendelet óta, amelyet a legtöbb uniós tagállam elfogadott⁽³⁾, ugyanazon szabályok határozzák meg az alkalmazandó jogot. (Az alkalmazandó jogról további részleteket az 5. fejezetben talál.)

(3) Mindegik, Dániát kivéve.

2.2. A Brüsszel I. rendelet és az átdolgozott Brüsszel I. rendelet

2.2.1. Áttekintés

A **Brüsszel I. rendelet** 2002. március 1-jén lépett hatályba. Az 1968-as Brüsszeli Egyezményt váltotta fel, amely ugyanazzal a témával foglalkozott, és amely továbbra is érvényben van a tagállamok egyes tengeren túli területeire vonatkozóan. A Brüsszel I. rendeletet többször módosították, és 2012 decemberében elfogadták az átdolgozott változatát⁽⁴⁾, amely több helyen is jelentősen módosítja a Brüsszel I. eredeti szövegét. A módosításokkal

a fejezet későbbi részeiben még foglalkozunk.⁽⁵⁾ Az „átdolgozás” elfogadása után további módosítások léptek hatályba, amelyek igazodnak az Európai Szabadalmi Megállapodás életbe lépéséhez, és joghatóságot biztosítanak az Egységes Szabadalmi Bíróságnak.⁽⁶⁾

Az 1980-as években a Brüsszeli Egyezmény rendelkezéseit egy nemzetközi egyezmény révén kiterjesztették az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA) tagállamaira. Ezt az egyezményt (a Lugánói Egyezményt) újratárgyalták, amikor a Brüsszel I. rendelet már néhány éve érvényben volt, és a tárgyalások az egyezmény módosításához vezettek. Napjainkban az új Lugánói Egyezmény kiterjed az uniós tagállamok, valamint Izland, Norvégia és Svájc közötti eljárásokra⁽⁷⁾.

2.2.2. A Brüsszel I. rendelet alkalmazási köre

A rendelet polgári és kereskedelmi ügyekre terjed ki, az adó-, vám- és közigazgatási ügyek kivételével. Nem terjed ki a polgári jog egyes területeire,

(4) Az Európai Parlament és a Tanács 2012. december 12-i 1215/2012/EU rendelete, lásd: HL L 351., 2012.12.20., 1. o. Ez a rendelet, amelyre jelen útmutatóban „átdolgozott Brüsszel I.”-ként fogunk utalni, 2015. január 10-én lép életbe. Dánia jelezte, hogy az EU-val kötött megállapodása értelmében alkalmazni fogja az átdolgozott Brüsszel I. rendelkezéseit az uniós tagállamokkal kapcsolatban, lásd: HL L 79., 2013.3.21., 4. o.

(5) Jelen útmutatóban a cikkekre a rendelet átdolgozott változatában található számozás szerint hivatkozunk. Az átdolgozás által érintett lényegi változásokon kívül a cikke számozása is megváltozott a rendelet új változatában, és az útmutató ehhez igazodik. Az átdolgozás tartalmaz egy hasznos korrelációs táblázatot a III. mellékletben, amely feltünteti a rendelet két változatának egyenértékű cikkeit. Az átdolgozás megfogalmazásakor az okirat teljes átfogalmazása mellett döntöttek ahelyett, hogy szövegbeli módosítások sorával látták volna el.

(6) A Szabadalmi Bíróságról szóló okirat rendelkezéseinek teljesebb leírását lásd a 2.2.8. bekezdésben.

(7) Az eredeti Lugánói Egyezményt a svájci Lugánóban tárgyalták meg és írták alá 1988. szeptember 16-án. Az új egyezmény aláírására, amelyet aztán az EU ratifikált, és amely az EU és tagállamai között érvénybe lépett, 2007. október 30-án került sor. Az egyezmény Dániában és a Norvég Királyságban 2010. január 1-jén lépett életbe. Később ratifikálta azt Svájc és Izland is, az életbe lépés dátuma az előbbinél 2011. január 1., az utóbbinál 2011. május 1.

például természetes személyek állapotára vagy jogképességére, házassági vagyoni jogra, végrendeletekre, öröklésre vagy csődeljáráásra. Nem vonatkozik tartási ügyekre sem (kivéve az átmeneti eseteket), eltérően a Brüsszel I. eredeti változatától, mert a tartással egy különálló, adott tárgyú rendelet foglalkozik⁽⁸⁾.

2.2.3. A Brüsszel I. rendelet joghatósági rendszere

A Brüsszel I. egy zárt joghatósági rendszert állít fel, amelynek a keretén belül joghatósági illetékességeket rendel a tagállamok bíróságaihoz a határokon túli polgári és kereskedelmi viták rendezéséhez. A tagállam igazságszolgáltatási rendszeréhez tartozó azon bíróságot, amely joghatósággal rendelkezik a rendelkezés értelmében, az érintett tagállam polgári eljárásának helyi szabályai szerint illetékes bíróságnak nevezik ki. Az uniós tagállamok között csak a Brüsszel I. joghatósági szabályai alkalmazhatók, és a tagállamok nemzeti jogában meghatározott egyes joghatósági szabályokat nem lehet alkalmazni tagállami lakóhellyel rendelkező személyek esetében⁽⁹⁾, azonban nem EU-lakosokra alkalmazhatók⁽¹⁰⁾. Az úgynevezett „túlzott mértékű” joghatóságról rendelkező szabályokat a Hivatalos Lapban teszik közzé a Bizottság értesítését követően⁽¹¹⁾.

(8) A Tanács 2008. december 18-i 4/2009/EK rendelete, lásd a 7. fejezetet.

(9) Lásd az 5. cikket.

(10) Lásd a 6. cikket.

(11) Lásd a 76. cikket. Ezeket a szabályokat korábban a Brüsszel I. rendelet I. melléklete ismertette.

2. példa

A 3. tagállamba tartozó C vállalat eladott egy berendezést a 4. tagállamba tartozó D vállalatnak. A D vállalat elküldött egy vásárlási ajánlatot, amelyben többek között az szerepelt, hogy a vásárlásra a D vállalatnak az ajánlat hátsó oldalán kinyomtatott általános értékesítési feltételei vonatkoznak.

A feltételek tartalmaztak egy joghatósági záradékot, amely szerint a szerződéssel kapcsolatban felmerülő minden vita esetén a 4. tagállam E bírósága illetékes. A C vállalat egy visszaigazoló levélben elfogadta az ajánlatot. Kiszállítás után a D vállalat kijelenti, hogy a berendezés működése súlyos hibákkal kísért, és keresetet nyújt be a C vállalat ellen szerződésszegésből fakadó kártérítésért az E bíróságnál. Az eljárás során a C vállalat azt állítja, hogy az E bíróság az ügyben nem illetékes. Rámutat, hogy a 3. tagállam törvényei értelmében az egyik fél általános értékesítési feltételei közé beemelt joghatósági záradékok csak akkor érvényesek, ha azokat a másik fél külön aláírásával elfogadta.

A Brüsszel I. 25. cikke (1) bekezdése szerint a felek lakóhelytől függetlenül megállapodhatnak abban, hogy egy tagállam bírósága vagy bíróságai rendelkezzenek joghatósággal egy adott jogi kapcsolattal összefüggésben felmerült vagy esetlegesen felmerülő viták rendezésére.

Az ilyen joghatóság a felek eltérő megállapodásának hiányában kizárólagos. A Brüsszel I. rendeletben a joghatósági záradék alaki érvényessége kizárólag a rendeletből származtatható, amely ehhez önálló szabályzatot biztosít.

Ezek a szabályok felülírják a tagállam nemzeti polgári eljárásjogának vonatkozó szabályait (lásd lejjebb). Ezért a D vállalatnak igazolnia kell, hogy az általános értékesítési feltételek formanyomtatványa igazodik a 25. cikk (1) bekezdésében leírtakhoz, mert az E bíróság kizárólagos illetékessége csak így maradhat fenn.

2.2.3.1. Alapvető szabály: az alperes lakhelyén illetékes bíróság joghatósága

Az **alapvető joghatósági szabály** a Brüsszel I. 4. cikke szerint az, hogy egy tagállam területén lakó személy esetében a joghatóságot azon tagállam bírósága gyakorolja, amelyben az **alperes lakik**, állampolgárságától függetlenül. A lakóhelyet azon tagállam helyi törvényeinek megfelelően kell meghatározni, ahol a bíróságot megkeresték. Jogi személyek vagy cégek esetében a székhely az az ország, ahol az alapító okirat szerinti székhelyük, központi ügyvezetésük vagy fő üzletviteli helyük található. Ha az alperes nem valamelyik tagállamban lakik, a rendelet 6. cikke kijelenti, hogy valamennyi tagállam joghatóságát a nemzeti jog alapján fogják megállapítani, figyelembe véve a fogyasztók „védelmére” vonatkozó, a 18. cikkben található, az alkalmazottakra vonatkozó, 21. cikkben található joghatóság-megállapítási szabályokat, valamint a 24. és 25. cikk kizárólagos joghatóságra és a joghatóság elismerésére vonatkozó kitételeit.

2.2.3.2. A joghatóság megállapításának alternatív és különös szabályai

A rendelet 7. és 9. cikke tartalmazza a joghatóság megállapításának különös, a 4. cikkben lefektetett általános szabályoktól eltérő szabályait. A szabályok némelyike lehetővé teszi a felperes számára annak eldöntését,

hogy az alperes tagállamának vagy egy másik tagállamnak a bíróságához forduljon valamely különös joghatóság-megállapítási szabály alapján. A gyakorlatban a legfontosabb különös joghatóság a 7. cikk (1) bekezdésében található, amely szerződéses ügyekre vonatkozik, kivéve a foglalkoztatási, biztosítási vagy fogyasztókkal kötött szerződéseket. A keresetre vonatkozó nemzetközi joghatóság a vitatott **kötelezettség teljesítésének** helye szerinti bíróságot illeti meg. A határokon átnyúló európai gyakorlatban leggyakrabban alkalmazott két szerződéstípus esetén a teljesítés helye érvényesül a szerződésből fakadó minden kötelezettség esetén. Hacsak arról másképp nem egyeznek meg, az áruk értékesítése esetén a kötelezettség teljesítésének helye az a hely egy tagállamon belül, ahová a szerződés értelmében az árukat kiszállítják vagy ki kellene szállítani. Szolgáltatások nyújtásakor a teljesítés helye az a hely, ahol a szerződés értelmében a szolgáltatásokat biztosítják, vagy ahol biztosítani kellett volna azokat.

A 7. cikk további különös, különböző ügyekhez kötődő joghatósági szabályokat is megállapít, például polgári jogi kártérítés, visszaszolgáltatások, vagy fióktelep, képviselet vagy más telephely működéséből származó jogvita esetében⁽¹²⁾. A 7. cikk (2) bekezdése, amely a jogellenes károkozással kapcsolatos joghatósággal foglalkozik, egyre nagyobb jelentőségre tesz szert. A jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos követeléseket annak a helynek a bíróságához kell benyújtani, ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet. Az Európai Unió Bíróságának megállapítása szerint ez az a hely, ahol a kár bekövetkezett, vagy ahol a károkozást véghezvitték.

(12) A 44/2001/EK rendelet 5. cikke (2) bekezdése korábban tartalmazott egy különös joghatóságra vonatkozó szabályt, ami a tartási kötelezettségre vonatkozott. Mivel a tartási kötelezettségekről szóló rendelet 2011. június 18-án hatályba lépett, az ilyen ügyekben annak az okiratnak a joghatósági szabályait kell alkalmazni.

2.2.3.3. *A joghatóságról való megállapodás és az alperes megjelenése*

A joghatóságról való megállapodás arra a helyzetre vonatkozik, amikor a szerződéses felek megállapodnak abban, hogy a szerződésből fakadó minden vitás kérdést egy adott bírósághoz vagy egy adott jogi rendszer bíróságaihoz fogják benyújtani. Az ilyen megállapodás képezheti a felek közötti jogi kapcsolatot körvonalázó általános szerződés részét, de külön okirat is lehet. Az ilyen megállapodások nem pusztán a szerződésből fakadó viták kezelésével foglalkozhatnak. A rendelet rendelkezései nem akadályozzák a joghatósági megállapodást olyan helyzetekben, ahol a kérdéses vita valamilyen szerződéses állapotból fakad. Amikor azonban a vita egy olyan helyzetre vonatkozik, ahol a felek között előzőleg nem állt fent jogi kapcsolat, például jogellenes károkozásra vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményre, akkor az ilyen esetekben gyakran csak a vita kialakulása után születhet megállapodás⁽¹³⁾.

A joghatósági megállapodásokat tárgyaló 25. cikk a Brüsszel I. egyik legfontosabb és leggyakrabban használt része. A joghatósági megállapodás általában véve engedélyezett. Érvényben vannak azonban olyan korlátozások, amelyek a feleknek kedveznek a joghatóság megállapításának „védelmi” szabályaival a biztosításra, fogyasztókra és foglalkoztatottakra vonatkozó ügyekben.⁽¹⁴⁾ Az is megjegyzendő, hogy a joghatósági megállapodás nem írhatja felül a kizárólagos joghatóság 24. cikkben ismertetett szabályait.⁽¹⁵⁾

A Brüsszel I. korábbi változatában,⁽¹⁶⁾ ha a felek, akik közül legalább egynek egy tagállamban volt a székhelye, joghatósági megállapodásra léptek egy tagállamban, akkor a kiválasztott bíróságon kívül minden más bíróság átvállalhatta az ügyet – még akkor is, ha a joghatósági megállapodás kizárólagos joghatóságot biztosított –, amennyiben először a kiválasztott bíróságot keresték meg. Az átdolgozott Brüsszel I.-ben⁽¹⁷⁾ ez a rendelkezés módosult. Egy tagállam bíróságának joghatósági megállapodása – amennyiben érvényes – a felek lakhelyétől függetlenül érvényesül⁽¹⁸⁾. Az átdolgozott Brüsszel I. olyan rendelkezésekkel is kiegészült, amelyek szerint a megállapodás alapvető érvényességét annak a tagállamnak a törvényei szerint kell megállapítani, amelynek a bíróságát kiválasztották⁽¹⁹⁾, és ha a megállapodás egy szerződés részét képezi, akkor a szerződés egyéb feltételeitől független megállapodásként kezelendő, és az érvényességét nem lehet csupán azon az alapon vitatni, hogy a szerződés érvénytelen.⁽²⁰⁾ A joghatósági megállapodás érvényességét érintő minden kérdést a választott bíróság tagállamának törvényeivel összhangban kell megválaszolni⁽²¹⁾.

Az átdolgozott Brüsszel I. egy másik fontos módosítást is tartalmaz, amely erősíti a „felek autonómiáját” a joghatósági megállapodással kapcsolatban, mivel megköveteli egy adott esettel kapcsolatban felkért, de a felek joghatósági

(16) 44/2001/EK rendelet 23. cikke (1) bekezdése. Ez a helyzet szembeállítható egy olyan helyzettel, ahol a joghatósági megállapodást aláíró felek egyikének sem valamely tagállamban van a székhelye. Ilyenkor a tagállamok kiválasztott bíróságán kívüli egyik bíróságnak sem volt joghatósága a megállapodást kötő felek vitái fölött, hacsak a kiválasztott bíróság vissza nem utasította a joghatóságot, lásd a 44/2001/EK rendelet 23. cikke (3) bekezdését.

(17) 1215/2012/EU rendelet.

(18) Lásd a 25. cikk (1) bekezdését.

(19) Uo.

(20) Lásd a 25. cikk (5) bekezdését.

(21) Lásd a (20) preambulumbekendést.

(13) Általában például nem kivitelezhető egy jogellenes károkozásból fakadó követelésnél a joghatósági megállapodás megkötése azelőtt, hogy a követelésre okot adó esemény bekövetkezett volna.

(14) Lásd a 15., 19. és 23. cikk rendelkezéseit.

(15) Lásd a 27. cikket.

megállapodásában kizárólagos joghatósággal felruházott bírósággal nem egyező bíróságtól, hogy ne járjon el az ügyben, amíg a kiválasztott bíróság el nem dönti, hogy joghatósággal rendelkezik-e a joghatósági megállapodás értelmében, függetlenül attól, hogy először a kiválasztott bíróságot kérték-e fel vagy sem. Mihelyt a kiválasztott bíróság megállapította a joghatóságát, minden más felkért bíróságnak vissza kell lépnie ⁽²²⁾.

A 2. példa folytatása

A fenti 2. példa esetében a különböző tagállamokhoz tartozó két vállalat nem ért egyet a joghatósági záradék érvényességéről, amely a D vállalat általános értékesítési feltételeinek képezi a részét. A megoldás a Brüsszel I. 25. cikkéből vezethető le.

A joghatósági záradék formai követelményeivel kapcsolatban a 25. cikk egy sor különböző szabályt fogalmaz meg. Az alapvető szabály az, hogy a joghatósági záradékba a feleknek írásban kell beleegyezniük, de nem szükséges mindkét fél által aláírt, írott dokumentum biztosítása. Az írott nyilatkozatok átadása, illetve az írásban megerősített szóbeli megállapodás is megfelel a követelményeknek. Elfogadható a megállapodás megkötése a felek között korábban kialakított vagy a nemzetközi kereskedelemben szokásos gyakorlatnak megfelelő formában, illetve olyan formában, amelyet az érintett típusú üggyellett kapcsolatban széles körben ismernek és rendszeresen folytatnak, és amelyet a feleknek ismerniük kell, vagy ismerniük kellett volna.

A 2. példában tehát a D vállalat írásos vásárlási ajánlatot küldött el, amelyet a C vállalat szintén írásban visszaigazolt. Ebben a vásárlási ajánlatban a D vállalat egyértelműen hivatkozott általános értékesítési feltételeire, amelyet a C vállalat rendelkezésére bocsátott a felek által használt nyelven. A D vállalat értékesítési feltételeiben található joghatósági záradék ezért megfelel a Brüsszel I. 25. cikke (1) bekezdésében ismertetett követelményeknek. Így tehát az E bíróságnak az ügyben kizárólagos joghatósága van, és a D vállalat érvelése helytálló.

A Brüsszel I. rendelet egyéb rendelkezései alapján fennálló joghatóságot nem tekintve a 26. cikk értelmében valamely tagállam azon bíróságának lesz joghatósága, amely előtt az alperes megjelenik. Ez nem vonatkozik olyan esetekre, ahol a megjelenés célja a joghatóság megtámadása, vagy ahol a 24. cikk értelmében egy másik bíróságnak kizárólagos joghatósága van. Ennek a szabálynak nagy a gyakorlati jelentősége, mivel az alperesnek tisztában kell lennie a bíróság joghatóságával, mielőtt megjelenne előtte. Mihelyt elfogadták, a joghatóságot nem lehet visszavonni, és a bíróság véglegesen megkapja azt.

Az átdolgozott Brüsszel I. fontos biztosítékkal egészíti ki ezt a szabályt, amelynek az értelmében a biztosítási, foglalkoztatási vagy fogyasztói szerződésekkel kapcsolatos ügyekben, amennyiben a biztosítási kötvény jogosultja, a biztosított, a biztosítási szerződés kedvezményezettje, a károsult, a fogyasztó vagy a munkavállaló az alperes, az ilyen alperes megjelenése nem jelenti a bíróság joghatósági illetékességének az elfogadását, hacsak a bíróság nem gondoskodik róla, hogy az alperest tájékoztassák a

(22) Lásd az átdolgozott Brüsszel I. 31. cikke (2) bekezdését.

bíróság joghatóságának kifogásolásához fűződő jogáról, valamint a perbe bocsátkozás, illetve a perbe nem bocsátkozás következményeiről⁽²³⁾.

2.2.3.4. *A biztosítási és fogyasztói szerződésekre, illetve az egyéni munkaszerződésekre vonatkozó külön szabályok*

A rendelet a biztosítási és fogyasztói szerződésekre, illetve az egyéni munkaszerződésekre kapcsolódó ügyekre vonatkozóan külön szabályokat fektet le. Az ilyen szerződéseket alátámasztó irányelv megkülönböztető eleme a gyengébb fél, jelen esetben a biztosított, a fogyasztó vagy az alkalmazott védelmének a szükségessége. A Brüsszel I. speciális szabályokat állított fel ezekre az esetekre, amelyeknek a célja az, hogy megfelelő fórumot tegyen elérhetővé a védelemre szoruló gyengébb fél számára. A legtöbb ilyen helyzetben a gyengébb fél csak a lakhelyéhez tartozó bíróságon perelhet, és őt is csak ott lehet beperelni.

3. példa

A asszony, aki 1. tagállam lakosa, megrendel egy könyvet egy internetes könyvtáruháztól, és előre kifizet érte 26,80 EUR-t. A könyv azonban nem érkezik meg. A asszony kideríti, hogy az internetes könyvtáruház egy olyan vállalat, amelynek a székhelye 2. tagállamban van. Úgy dönt, hogy jogi lépéseket tesz, és rákérdez, hogy melyik bírósághoz kell fordulnia. A könyvtáruház azt állítja, hogy általános értékesítési feltételei szerint a joghatóság a 2. tagállam bíróságait illeti.

A Brüsszel I. 18. cikke (1) bekezdése szerint a fogyasztó a másik szerződő fél ellen akár annak a tagállamnak a bírósága előtt, ahol a másik fél lakóhellyel vagy székhellyel rendelkezik, akár saját lakóhelyének bírósága előtt indíthat eljárást. A 17. cikk (1) bekezdése c) pontja szerint ez a választás akkor érhető el a fogyasztó számára, ha a szerződést olyan személlyel kötötték, aki a fogyasztó lakóhelyének tagállamában kereskedelmi vagy szakmai tevékenységet folytat, vagy ilyen tevékenysége bármilyen módon az említett tagállamra, illetve több állam között az említett tagállamra is irányul, és a szerződés az ilyen tevékenység körébe tartozik. Mivel a szabály nem különíthető el a vita felmerülésével kapcsolatban korábban tett, a 17. cikkel összefüggő megállapítástól, és a könyvtáruház kifejezetten abból a célból indított el egy webhelyet, hogy keresletet generáljon az 1. tagállamban, ezért kereskedelmi tevékenysége az A asszony lakhelye szerinti tagállamra irányult, így A asszony beperelheti a könyvtáruházat annál a bíróságnál, amely az ő lakhelyén illetékes.⁽²⁴⁾

(24) Ez a probléma az Európai Unió Bírósága által alkalmazott ítélkezési gyakorlat részét képezte, amelyben részleteznek néhány olyan tényezőt, amely szükséges annak megállapításához, hogy a tevékenységek egy webhelyen keresztül egy bizonyos tagországra irányulnak-e. Ilyen, a fogyasztó tagállamára irányuló közvetlen tevékenység szándékát jelző tényező a kérdéses tagállam nyelvének a használata, ha az eltér a vállalkozás nyelvétől, az árak megadása az adott tagállamra jellemző pénznemben, a tagállam(ok) és az érintett vállalkozás szolgáltatásokat biztosító telephelye közötti műveletek iránya, a kereskedő tagállamának felső szintű domainnevétől eltérő tartománynév használata, valamint olyan nemzetközi ügyfélkör megemlítése, amely eltérő tagállamokban tartózkodó különböző személyekből tevődik össze. Lásd a Pammer kontra Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG (C-585/08) és a Hotel Alpenhof GesmbH kontra Oliver Heller (C-144/09) egyesített ügyeket.

(23) Lásd az átdolgozott Brüsszel I. 26. cikke (2) bekezdését.

2.2.3.5. Kizárólagos joghatóság

A Brüsszel I. rendelet 24. cikke olyan körülményeket sorol fel, amelyek kizárólagos joghatóságot vonnak maguk után, amennyiben különösen szoros kapcsolat tételezhető fel egy adott tagállam bíróságával, vagy ahol különösen nagy szükség van a jogbiztonság biztosítására. Ezek többek között olyan eljárások, amelyeknek a tárgy ingatlanon fennálló dologi jog vagy ingatlan bérlete, illetve amelyek szabadalmak vagy más iparjogvédelmi jogok regisztrálásával vagy érvényességével foglalkoznak. A 24. cikkben felsorolt esetekben az ügyeket nem lehet olyan bíróság, például az alperes lakhelye szerinti illetékes bíróság vagy más bíróságok elé vinni, amelyekről a felek esetleg egy joghatósági záradék keretében megállapodtak⁽²⁵⁾.

2.2.4. Ideiglenes intézkedés és oltalom

A Brüsszel I. 35. cikke biztosítja, hogy az ideiglenes intézkedéseket a tagállamok bíróságainál is kérelmezni lehessen, amennyiben azok az adott tagállam törvényei értelmében alkalmazhatóak. Ez akkor is érvényes, ha az adott kérdésben egy másik állam bíróságai rendelkeznek joghatósággal. Megjegyzendő, hogy az átdolgozott Brüsszel I. egy új definícióját adja meg a „határozat” kifejezésnek. A kifejezést kiterjeszti az ideiglenes intézkedést vagy oltalmat biztosító határozatokra, amelyeket az ügy érdemi elbírálása tekintetében joghatósággal rendelkező bíróság adott ki. Ez azonban nem vonatkozik olyan intézkedésekre, amelyeket a bíróság anélkül hoz meg, hogy az alperest – aki feltehetően az a személy, aki ellen az intézkedést meghozták – beidézték volna az intézkedés meghozatala előtt, hacsak az intézkedést tartalmazó határozatot nem kézbesítették az alperesnek annak végrehajtása

előtt. Az ügy elbírálása tekintetében joghatósággal nem rendelkező bíróság által kiadott, ideiglenes intézkedést és oltalmat biztosító határozatokat a Brüsszel I. nem fogadja el, és azokat a rendelet értelmében nem lehet végrehajtani.

2.2.5. Párhuzamos eljárások kiküszöbölése – európai perfüggőség

Még a Brüsszel I. joghatósági szabályainak az alkalmazása mellett is előfordulhat, hogy ugyanabban a polgári vitában az Európai Unió több bírósága is joghatósággal rendelkezik. Az európai perfüggőségi szabály megakadályozza, hogy kettő vagy több tagállam bírósága egyidejűleg foglalkozzon ugyanazzal a keresettel, így kiküszöböli annak a kockázatát, hogy a különböző bíróságok egymásnak ellentmondó eredményre jussanak, és feleslegesen pazaroljanak igazságszolgáltatási és egyéb erőforrásokat. Amennyiben egy ügyet több tagállam bíróságához is benyújtanak, azoknak a bíróságoknak, amelyeket nem elsőként keresetek meg, nem szabad belekezdeniük az eljárásba, amíg az elsőként megkeresett bíróság meg nem állapítja, hogy joghatósággal rendelkezik-e az adott ügyben vagy sem. Amennyiben az elsőként megkeresett bíróság joghatósága megállapítható, a többinek le kell mondania a joghatóságról ennek a bíróságnak a javára.⁽²⁶⁾ Ez a szabály fontos szerepet játszik a határokon átnyúló eseteket érintő jogi gyakorlatban. Az átdolgozott Brüsszel I.-ben a perfüggőségi szabályok fontos változtatásokon estek át. Először is minden megkeresett bíróság felkérheti a többi megkeresett bíróságot, hogy adják meg a kereset benyújtásának időpontját, és ezt az információt haladéknélkül ki kell adni. Másodszer, ha több olyan bíróságot is megkerestek, amely a 26. cikk értelmében kizárólagos joghatósággal rendelkezik, akkor a többi bíróságnak le kell mondania a joghatóságról az elsőként megkeresett bíróság javára.

(25) Lásd a 27. cikket.

(26) Lásd a 29. cikket. A 30. cikk hasonló szabályt fogalmaz meg kapcsolódó eljárásokhoz, amelyeknek a definíciója a 30. cikk (3) bekezdésében található.

Harmadszor, a joghatósági megállapodásoknál az átdolgozott Brüsszel I.-ben ez a szabály a következők szerint módosul a kizárólagos joghatósági megállapodások⁽²⁷⁾ esetén. Ha megkeresnek egy, a felek által kiválasztott és a joghatósági megállapodás értelmében kizárólagos joghatósággal rendelkező bíróságot, akkor a többi megkeresett bíróságnak fel kell függesztenie az eljárást mindaddig, amíg a kiválasztott bíróság joghatóságát nem sikerül megállapítani. Ha ez bekövetkezik, akkor le kell mondaniuk a joghatóságról a kiválasztott bíróság javára⁽²⁸⁾. Végül pedig a perfüggség szabályai, noha módosított formában, a nem EU-hoz tartozó államok olyan kereseteinél is alkalmazandók, amelyeknél valamely tagállam bíróságát keresték meg a 4., illetve 7–9. cikkek alapján, és felfüggesztették az eljárást azonos felek között, azonos keresetre vonatkozóan⁽²⁹⁾.

2.2.6. Más tagállamok bíróságai által hozott döntések elismerése és végrehajtása az átdolgozott Brüsszel I. hatálya alatt

A Brüsszel I. rendelet leegyszerűsítette az egyik tagállamban („származási tagállam”) kiadott határozatok elismerésének és végrehajtásának formai követelményeit⁽³⁰⁾ egy másik tagállamban („címzett tagállam”). A rendelet bevezetett egy átlátható és egységes eljárást a határozatok végrehajthatóságának kinyilatkoztatásához egy másik tagállamban, amely „végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás” néven is ismert. Az átdolgozott Brüsszel I. még tovább ment, amikor a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást

egy az egyben eltörölte. 2015. január 10-től a végrehajtást kérőnek nem kell kérelmeznie a végrehajthatóvá nyilvánítást, hanem rögtön kérheti a határozat végrehajtását⁽³¹⁾.

2.2.6.1. Elismerés

A 36. cikk szerint a valamely tagállamban hozott határozatot a többi tagállamban külön eljárás előírása nélkül elismerik. Az elismerést csak különleges esetekben lehet megtagadni. Ezek közül a jogi gyakorlatban a legnagyobb jelentőséggel az alperes távollétében hozott határozat bír, amelyet a 45. cikk (1) bekezdése b) albekezdése szabályoz.

2.2.6.2. Végrehajtás

Ahogy azt fentebb már említettük, az átdolgozott Brüsszel I. jelentős mértékben módosította azt az eljárást, amellyel valamely tagállamban hozott határozatot egy másik tagállamban végrehajthatónak nyilvánítanak. Ahelyett, hogy a határozat végrehajtását szorgalmazó félnek – a „végrehajtást kérőnek” – kérelmeznie kéne a végrehajthatóság kinyilvánítását, bizonyos dokumentumok átadásával a határozatok a másik tagállamban azonnal végrehajthatóvá válnak. A végrehajtást kérő felkéri az eredeti eljárás szerinti bíróságot egy tanúsítvány kiállítására, amely megerősíti a végrehajthatóságot, és tartalmazza a határozat részleteit is.⁽³²⁾ A tanúsítvány és a határozat egy példánya elég ahhoz, hogy a címzett tagállam végrehajtsa a határozatot⁽³³⁾.

(27) Lásd a 2.2.3.3. bekezdést és a 15. lábjegyzetet.

(28) Lásd a 31. cikket és a (22) preambulumbekendést.

(29) Lásd a 33. cikket. Hasonló szabály vonatkozik a kapcsolódó eljárásokra. Ezeket a rendelkezéseket részben azért foglalták bele a rendelet szövegébe, hogy az EU ratifikálhassa a hágai joghatósági megállapodásokról szóló egyezményt. Lásd még a (23) és (4) preambulumbekendést.

(30) Lásd a 2. cikk d) pontjában található meghatározást.

(31) Lásd a 39. cikket.

(32) Lásd a 53. cikket és az 1. mellékletet.

(33) Lásd a 37. cikket.

Amellett, hogy a címzett tagállamban végrehajtható határozatot a címzett tagállamban hozott határozatokra vonatkozó feltételekkel azonos feltételekkel kell ott végrehajtani ⁽³⁴⁾, a végrehajtható határozat a törvény erejénél fogva feljogosít a címzett tagállam joga szerinti intézkedések, oltalmi intézkedések megtételére. ⁽³⁵⁾ Ha a határozat olyan intézkedést tartalmaz, amely nem ismert a címzett tagállam jogrendszerében, az említett intézkedést lehetőség szerint hozzá kell igazítani az adott tagállam jogrendszerében megtalálható, azonos joghatást kiváltó intézkedéshez. ⁽³⁶⁾

2.2.6.3. Az elismerés és végrehajtás megtagadása

Az elismerés megtagadható, ha az elismerés elutasítására a 45. cikk alapján alapos indok szolgál. A határozatot nem fogják elismerni, ha a) az elismerése ellentétes lenne az érintett tagállam közrendjével, vagy b) amennyiben a határozatot az alperes távollétében hozták meg, az eljárást megindító vagy azzal egyenértékű iratot nem kézbesítették az alperes részére megfelelő időben és megfelelő módon ahhoz, hogy védelméről gondoskodhasson, illetve c) ha a kizárólagos joghatóság szabályainak vagy a biztosítási vagy fogyasztói szerződésekkel kapcsolatos ügyekre vonatkozó speciális szabályoknak ellentmond ⁽³⁷⁾. Minden más esetben a címzett tagállam bírósága kötvé van ahhoz a tényálláshoz, amelyre az eredetileg eljáró bíróság a joghatóságát alapozta, és annak joghatóságát nem vizsgálhatja felül ⁽³⁸⁾. A 36. cikk kijelenti, hogy egy másik tagállam határozata érdemben semmilyen körülmények között

nem vizsgálható felül ⁽³⁹⁾. Bármely érdekelt fél kérheti annak megállapítását, hogy az elismerés megtagadásának okai egy adott határozat esetében nem állnak fenn. ⁽⁴⁰⁾ Az elismerés megtagadására vonatkozó kérelmet bármelyik érdekelt fél, a végrehajtás megtagadására vonatkozót pedig a pervesztes fél nyújthatja be a Bizottság által felsorolt bíróságoknál. ⁽⁴¹⁾ A kérelem kizárólag a határozat végrehajtására vonatkozhat, azt érdemben nem vizsgálhatja felül. ⁽⁴²⁾ A pervesztes fél bíróság előtt kérelmezheti egy határozat elismerésének vagy végrehajtásának a megtagadását az elismerés megtagadásával alapot szolgáltató valamely okra hivatkozva. ⁽⁴³⁾ A végrehajtás megtagadásának alkalmazására vonatkozó döntés ellen a felek egy külön eljárás keretében jogorvoslattal élhetnek. ⁽⁴⁴⁾

2.2.7. Közokiratok és perbeli egyezségek végrehajtása

A tagállamok jogi rendszereinek többségében lehetséges pénzfizetési vagy más típusú szerződéses kötelezettségek kifejezése olyan megállapodás vagy más dokumentum formájában, amelyet egy közjegyző dolgozott ki, vagy ami valamilyen más módon lett közhitelesítve, például nyilvános jegyzékekben vagy bíróság útján történő regisztrálással. Az ilyen megállapodást vagy okiratot közokiratnak nevezzük. A Brüsszel I. korábbi rendelkezései értelmében, ⁽⁴⁵⁾ ha egy ilyen okirat végrehajtható volt a származási

(34) Lásd a 41. cikket.

(35) Lásd a 40. cikket.

(36) Lásd az 54. cikket.

(37) Lásd a 45. cikk (1) bekezdése e) pontját.

(38) Lásd a 45. cikk (2) és (3) bekezdését.

(39) Lásd az 52. cikket.

(40) Lásd a 36. cikk (2) bekezdését. Az ilyen kérelmek eljárása megegyezik a végrehajtás megtagadásának eljárásával, amelynek az ismertetését lásd a 46–51. cikkben.

(41) Lásd a 47. és 75. cikket. A kapcsolódó információkat a Bizottság az EIH-n keresztül teszi elérhetővé.

(42) Lásd az 52. cikket.

(43) Lásd a 46–48. cikket és a (29) preambulumbekendést.

(44) Lásd a 49–51. cikket.

(45) Lásd az 57. cikket.

tagállamban, ahol azt kidolgozták vagy regisztrálták, akkor a határozat a vonatkozó feltételekkel azonos feltételekkel azonnal végrehajthatóvá vált a többi tagállamban is. Ennek az eljárásnak nyilvánvaló előnyei vannak. Lehetővé teszi a pénzkifizetések vagy más kötelezettségek végrehajtásának viszonylag gyors és egyértelmű biztosítását, mivel az ilyen közokiratokat közvetlenül végre lehet hajtani, mielőtt a végrehajtást kérő megszerezte a végrehajthatóságról szóló nyilatkozatot. A végrehajtást csak akkor lehet megtagadni, ha az nyilvánvalóan ellentétes a címzett tagállam közrendjével.

Az átdolgozott Brüsszel I. eltörölte a végrehajthatóság kinyilvánításának szükségességét, így a végrehajtást kérőnek csak magára az okiratra és az illetékes hatóság, jelen esetben a származási tagállam által kibocsátott tanúsítványra van szüksége.⁽⁴⁶⁾ Az átdolgozott Brüsszel I. a közokirat definícióját is tartalmazza.⁽⁴⁷⁾ A közokiratok végrehajtására vonatkozó rendelkezéshez hasonló rendelkezések vonatkoznak a perbeli egyezségekre is.⁽⁴⁸⁾

2.2.8. Az Egységes Szabadalmi Bírósággal és a Benelux Bírósággal kapcsolatos különös intézkedések

Az átdolgozott Brüsszel I.-gyel egy időben, 2015. január 15-én egy új rendelet lép életbe, amely speciális szabályokat fogalmaz meg az Egységes Szabadalmi Bíróság és a Benelux Bíróság (együttesen: „közös bíróságok”) eljárásai és a tagállamok bíróságainak a Brüsszel I. rendelet által szabályozott eljárásai közötti kapcsolatra vonatkozóan.⁽⁴⁹⁾ A rendelet nem EU-államokban

működő bíróságokkal fennálló kapcsolatokra vonatkozó szabályokat is tartalmaz. Az ajánlást, amelyen ez a rendelet alapszik, az Európai Parlament és a Tanács 2014 júniusában fogadta el. Az okirat rendelkezéseket tartalmaz a tagállamok bíróságainak egymáshoz viszonyított illetékességéről a Brüsszel I. joghatósági rendelkezéseinek függvényében, valamint ezek és a közös bíróságok joghatóságainak kapcsolatáról, illetve a kétféle rendszerben érvényes szabályokról, amelyek a perfüggőségre, illetve a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkoznak.

Az átdolgozott Brüsszel I. kiegészítése azért vált szükségessé, hogy lehetővé tegye a két rendeletről álló „szabadalmi csomag” megvalósítását⁽⁵⁰⁾. Az egyik rendelet az „Egységes Szabadalmi Rendelet”, a másik pedig az Egységes Szabadalmi Bíróságról szóló nemzetközi megállapodás (ESZB-megállapodás), amely egységes szabadalmi oltalmat biztosít az Európai Unióban. Az ESZB-megállapodás és a rendeletek lehetővé teszik egy egységes hatályú európai szabadalom megszerzését. Ez a jogcím egyablakos ügyintézés, a költségek csökkentése és a bürokratikus terhek enyhítése mellett biztosítja a találmányok egységes oltalmát 25 tagállamban⁽⁵¹⁾.

A Benelux Bíróság Belgium, Luxemburg és Hollandia közös bírósága, amelyet 1965-ben alapítottak, és amelynek az a feladata, hogy biztosítsa a Benelux-országok közös szabályainak egyforma alkalmazását különféle területeken,

(50) Az Európai Parlament és a Tanács 1257/2012/EU rendelete az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén megvalósítandó megerősített együttműködés végrehajtásáról. A Tanács 1260/2012/EU rendelete az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén megvalósítandó megerősített együttműködésnek az alkalmazandó fordítási szabályok tekintetében történő végrehajtásáról.

(51) Az Egységes Szabadalmi Rendeleteket a megerősített együttműködés végrehajtásáról Olaszország és Spanyolország kivételével minden tagállam elfogadta.

(46) Lásd az átdolgozott rendelet 58. és 60. cikkét.

(47) Lásd a 2. cikk c) pontját.

(48) Lásd az átdolgozott rendelet 57., illetve 59. és 60. cikkét, valamint a 2. cikk b) pontjában található definíciót.

(49) Lásd az Európai Parlament és a Tanács 542/2014/EU rendeletét.

például a szellemi tulajdont érintő kérdésekben (különös tekintettel a védjegyekre, modellekre és formatervekre vonatkozó különböző típusú jogokra). A Benelux Bíróság legfontosabb szerepe napjainkban is az, hogy előzetes döntéseket hozzon ezeknek a szabályoknak az értelmezéséről. 2012-ben a három tagállam lehetővé tette a Benelux Bíróság illetékességének a kiterjesztését, hogy joghatósági illetékességgel rendelkezzen olyan ügyekben, amelyek a Brüsszel I. rendelet hatókörébe esnek.

Az átdolgozott Brüsszel I. módosításainak az a célja, hogy biztosítsa a közös bíróságokra vonatkozó megállapodás és az átdolgozott Brüsszel I. megfelelőségét, és hogy foglalkozzon az alperesekkel szembeni joghatósági szabályok kérdésével az Európai Unióba nem tartozó államokban.

A legfőbb joghatósági szabály az, hogy egy közös bíróságnak a Brüsszel I. rendelkezései értelmében akkor van joghatósága, ha az ilyen joghatóságot valamely, a megállapodást aláíró tagállam bíróságára ruházzák át, így az a bíróság lesz kijelölve a megállapodás hatályába tartozó jogi kérdés rendezésére. Az EU-n kívüli lakhellyel rendelkező felek esetében a Brüsszel I. szabályai kiterjednek a külső államokban tartózkodó alperesekre a közös bíróságok joghatóságába tartozó ügyek esetében. Mindezek mellett a közös bíróságok meghallgathatják az EU-n kívüli lakhellyel rendelkező alpereseket a joghatóságra vonatkozó kiegészítő szabály értelmében. Ha egy közös bíróság joghatósággal rendelkezik egy európai szabadság megsértésére vonatkozó vitás ügyben, amelyből az EU-n belül keletkezett kárigény, akkor a megsértésből eredő károkozásokon alapuló követelések ügyében is eljárhat az EU-n kívül egy nem EU-n belüli lakhellyel rendelkező alperes ellen, amennyiben az alpereshez tartozó tulajdon a közös bírósági megállapodást

aláíró tagállamban található.⁽⁵²⁾ Az átdolgozott Brüsszel I. perfüggőségre vonatkozó szabályai olyan keresetekre is érvényesek, amelyeket egy közös bíróságra és valamely olyan tagállam bíróságára is benyújtottak, amely nem szerepel a megállapodás aláírói között.⁽⁵³⁾ Az elismerés és végrehajtás tekintetében a Brüsszel I. szabályai érvényesülnek, kivéve olyan esetekben, ahol a közös bíróság által hozott határozat hajtandó végre valamely, a vonatkozó megállapodást aláíró tagállamban, és ez a megállapodás az elismerésre és a végrehajtásra vonatkozó szabályokat tartalmaz, mely esetben ezek a szabályok érvényesülnek.⁽⁵⁴⁾

(52) Lásd a 71b. cikket.

(53) Lásd a 71c. cikket.

(54) Lásd a 71d. cikket.



A polgári és kereskedelmi ügyekre vonatkozó
európai eljárások

3.1. Áttekintés

Az Európai Unió négy különálló rendeletet fogadott el, amelyek megkönnyítik a fennálló tartozások gyors és hatékony behajtását (együttesen: „európai eljárások”). Ebből három rendelet egységes európai eljárásokat hozott létre, amelyek a nemzeti jog keretében alkalmazott eljárások alternatívájaként érhetők el a pereskedő felek számára. A negyedik rendelet előírja annak igazolását, hogy a határozatot kibocsátó bíróság betartotta az eljárásra vonatkozó minimális követelményeket. Az eljárások keretében kibocsátott határozatokat a többi tagállam anélkül ismeri el és hajtja végre, hogy végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást kellene lefolytatni. A létrehozott eljárások elfogadásuk sorrendjében a következők: európai végrehajtható okirat nem vitatott követeléseknek („EVO”) ⁽⁵⁵⁾, európai fizetési meghagyás ⁽⁵⁶⁾, kis értékű követelések európai eljárása ⁽⁵⁷⁾, valamint az ideiglenes számlázárolást elrendelő európai végzés ⁽⁵⁸⁾. Az eljárások csak több országot érintő ügyekben alkalmazhatók.

3.2. Európai végrehajtható okirat nem vitatott követeléseknek („EVO”)

A **rendelet** célja az **európai végrehajtható okirat nem vitatott követeléseknek** ⁽⁵⁹⁾ létrehozásával az volt, hogy eljárási minimumkövetelmények lefektetésével küszöböljék ki azoknak a köztes intézkedéseket, amelyekre szükség volt egy határozat végrehajtása előtt

a határozatot nem meghozó tagállamokban. Ezt a rendeletet – bizonyos kivételektől eltekintve – a bírósági rendszer jellegétől függetlenül a polgári és kereskedelmi ügyekre kell alkalmazni.

A **„nem vitatott követelések”** fogalmának minden olyan helyzetre ki kell terjednie, amikor a hitelező – akinek pénzbeli követelése jellegét és mértékét az adós igazoltan nem vitatja – az említett adóssal szemben bírósági határozatot, illetve az adós kifejezett beleegyezését igénylő végrehajtható okiratot, azon belül is bírósági egyezséget vagy közokiratot, tud felmutatni.

Amennyiben egy tagállam meghozott egy nem vitatott követelésre vonatkozó határozatot, és azt egy másik tagállamnak el kell ismernie és végre kell hajtania, a hitelezőnek két lehetőség áll a rendelkezésére. Kérelmezheti a határozat európai végrehajtható okiratnak nyilvánítását, vagy kérheti a végrehajthatóság kinyilvánítását a Brüsszel I. rendelet értelmében. A nem vitatott követelésre vonatkozó határozatot, amelyet a származási tagállam európai végrehajtható okiratnak nyilvánított, a másik tagállam a végrehajthatóság kinyilvánítása nélkül ismeri el és hajtja végre. A 2015. január 10. utáni bírósági keresetekben kibocsátott határozatok esetében az átdolgozott Brüsszel I. törölte a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást. Ezeknél a határozatoknál az európai végrehajtható okirat az Egyesült Királyság végrehajthatóság-kinyilvánítási követeléseivel szemben rendelkezik különös gyakorlati haszonnal, mivel ebben a tagállamban a tartási kötelezettségekről szóló rendelet továbbra is szükségessé teszi a végrehajthatóság kinyilvánítását.

(55) Az Európai Parlament és a Tanács 2004. április 21-i 805/2004/EK rendelete.

(56) Az Európai Parlament és a Tanács 2006. december 12-i 1896/2006/EK rendelete.

(57) Az Európai Parlament és a Tanács 2007. július 11-i 861/2007/EK rendelete.

(58) Az Európai Parlament és a Tanács 655/2014/EU rendelete.

(59) A rendelet Dánia kivételével minden tagállamra vonatkozik.

4. példa.

A úr pénzbeli követelést nyújtott be B úr ellen az 1. tagállamban, amely mindkettejük lakhelye. A bíróság elrendelte, hogy B úr, aki nem vitatta a követelést a bírósági eljárás során, 10 000 EUR-t fizessen A úrnak. B úr nemrégén átutalta minden monetáris eszközét egy 2. tagállamban található banknak, és A úr megérdeklődte, hogyan tudná végrehajtatni a határozatot a 2. tagállamban.

Jelenleg A úrnak két lehetősége van. Kérheti az eredeti eljárás szerinti 1. tagállam bíróságát, hogy bocsásson ki egy tanúsítványt, amely szerint a határozat egy nem vitatott követelésekre érvényes európai végrehajtható okirat. A tanúsítvánnyal kiegészített határozat minden további eljárás nélkül elismerendő és végrehajtható a 2. tagállamban. A másik lehetőség az, ha A úr a Brüsszel I. rendelet értelmében a 2. tagállamban, ahol a végrehajtásra sort kell keríteni, a határozat végrehajthatóságának a kinyilvánítását kéri. A végrehajthatóvá nyilvánításnak abban a rendeletben ismertetett eljárása külön kereset benyújtását teszi szükségessé a 2. tagállamban, amely nem egyezik a határozatot kiadó 1. tagállamban benyújtott keresettel. Ez késedelmekhez és további költségekhez vezet.

A jövőben az átdolgozott Brüsszel I. értelmében A úrnak nem kell majd végrehajthatóvá nyilvánítást kérnie a 2. tagállamban, mivel 2015. január 10-től a határozat elismerhető és végrehajtható lesz a Brüsszel I. rendeletben ismertetett közös eljárások nélkül is.

Az EVO-eljárás kézzelfogható előnyt jelent a végrehajtást kérőknek, akiknek a nem vitatott követeléseit más tagállamokban is gyorsan és hatékonyan fogják végrehajtani, és szükségtelenné válik azon tagállam igazságszolgáltatási rendszerének a bevonása, ahol a határozatot végre kell hajtani, és a kapcsolódó késedelmek és költségek is megspórolhatók. A megoldás a fordítások alkalmazását is nagyrészt szükségtelenné teszi, mivel a tanúsításhoz többnyelvű, szabványos formanyomtatványokat használnak. Az eredeti eljárás szerinti bíróság az I. mellékletben található szabványos formanyomtatvány használatával bocsátja ki az európai végrehajtható okiratot a határozat nyelvében. Az EVO-rendelet minimumkövetelményeket állapít meg a határozat meghozatalára irányuló bírósági eljárás tekintetében annak biztosítására, hogy az adós kellő időben és olyan módon kapjon tájékoztatást a vele szemben induló bírósági eljárásról, az eljárásban a követelés vitatása érdekében való tevőleges részvételének követelményeiről, illetve részvétele elmaradásának következményeiről, hogy a védekezéséhez szükséges előkészületeket megtehesse. A származási tagállam bíróságára hárul a feladat, hogy gondosan ellenőrizze a minimumkövetelményeknek való teljes megfelelést egy szabványos európai végrehajtható okirat-tanúsítvány kiadása előtt, amely a felülvizsgálatot és annak eredményét átláthatóvá teszi. A határozat pereszes felének érdekeit a végrehajtási szakaszban a megtagadásra vonatkozó korlátozott jogok biztosítják a végrehajtásra kötelezett tagállamban, amelyek nem terjednek ki a határozat érdemi felülvizsgálatára.

Az EVO 2005. október 21-től alkalmazható. Az EVO-eljárásra vonatkozó további információkat az EVO-rendelet alkalmazásának gyakorlati útmutatója tartalmazza, amely a polgári és kereskedelmi ügyekben eljáró Európai Igazságügyi Hálózat égisze alatt jelent meg⁽⁶⁰⁾.

(60) Az útmutató interneten a http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_european_enforcement_order_hu.pdf címen érhető el.

3.3. Az európai fizetési meghagyási eljárás – „EFM”

Az eljárás bizonyos tekintetben hasonlít az EVO-eljárásra, mivel nem vitatott, határokon átnyúló pénzbeli követelésekkel foglalkozik, és olyan határozat kibocsátását eredményezi, amely a Brüsszel I. rendelet köztes eljárásainak a lefolytatása nélkül is végrehajtható más tagállamokban. Az EVO-val ellentétben azonban itt nem szükséges rendelkezni bírósági végzéssel vagy adósságot igazoló dokumentummal, például közokirattal vagy perbeli egyezséggel. Az EFM csakis meghatározott összegű pénzbeli követeléseknél használható, amelyek akkor válnak esedékessé, amikor a végzésre vonatkozó kérelmet elküldik. Az EFM kizárólagosan írásbeli eljárás, és önmagában nem képezi a részét bírósági meghallgatás, csakis akkor, ha az EFM-et vitatják vagy elutasítják. Az EFM elutasítása esetén az ügy nem tartozik többé az EFM hatáskörébe. Ha az igényjogosult folytatni szeretné az eljárást, akkor azt egy másik, megfelelő eljárás keretén belül kell lefolytatni.

Az EFM-eljárás nem kötelező. Az igényjogosult dönthet úgy, hogy ezt az eljárást választja azon módszerek helyett, amelyekkel ugyanazt a követelést tudná benyújtani a nemzeti eljárásjognak megfelelően. Az eljárás megindításához elég kitölteni a jelentkezési lapot, az A formanyomtatványt, amely a rendelet mellékletében megtalálható. Az A formanyomtatvány és a többi EFM-űrlap elektronikus változata megtalálható az interneten, az [európai igazságügyi portál](http://ec.europa.eu/e-justice/civil/document/index_en.htm)⁽⁶¹⁾ webhelyén.

Az EFM különösen hasznos lehet olyan igényjogosultak számára, akik a követeléseit valószínűleg nem fogják vitatni. Az ilyen követelések gyakran előfordulnak

vállalkozások és fogyasztók között. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a fogyasztók elleni, az EFM keretében intézhető követelésekre vonatkozó joghatósági szabályok eltérnek a Brüsszel I. rendelet szabályaitól. Amikor EFM-eljárással intézendő követelés jelentkezik egy fogyasztói szerződés alapján, és a fogyasztó az alperes, a joghatósággal rendelkező illetékes bíróságnak a Brüsszel I. rendelet 59. cikke értelmében abban a tagállamban kell lennie, ahol az alperes lakik.

Ha az EFM-mel benyújtott követelést az alperes elfogadja és nem vitatja, a bíróság kibocsátja a végzést és egy tanúsítványt, amely lehetővé teszi a végzés végrehajtását más tagállamokban további eljárások és a Brüsszel I. rendeletben található európai végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás lefolytatása nélkül. A hatóköre alá tartozó esetekben az EFM megszünteti a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás szükségességét.⁽⁶²⁾ A végrehajtásra hasonló feltételek vonatkoznak, mint az EVO esetében.

Az EFM 2008. december 12-től alkalmazható. Az EFM-eljárásra vonatkozó további információkat az EFM-rendelet alkalmazásának gyakorlati útmutatója tartalmazza, amely a polgári és kereskedelmi ügyekben eljáró Európai Igazságügyi Hálózat égisze alatt jelent meg.⁽⁶³⁾

3.4. A kis értékű követelések európai eljárása – „ESCP”

A kis értékű követelések európai eljárása, az „ESCP”, a harmadik olyan eljárás, amelyben a határozatok elismeréséhez és végrehajtásához szükséges köztes intézkedések mértékét a Tanács tamperei ülésének célkitűzéseivel

(62) Lásd az EVO-rendelet 19. cikkét.

(63) Az útmutató az interneten is elérhető, a következő címen: http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm

(61) http://e-justice.europa.eu/content_dynamic_forms-155-hu.do

összhangban csökkentették.⁽⁶⁴⁾ Ebben a tekintetben hasonlít az EVO- és az EFM-eljárásra, más tekintetben azonban nagyon is különbözik azoktól.

Először is, az ESCP vitatott és nem vitatott esetekre egyaránt vonatkozik, ezért olyan eljárási rendelkezéseket tartalmaz, amelyek többek között szóbeli meghallgatásra és bizonyításfelvételre is vonatkoznak. Olyan időkorlátokat is tartalmaz, amelyeknek a betartása esetén az eljárást még a vitatott ügyeknél is gyorsabban be lehet fejezni, mint ha az ügyet más eljárás keretében intézték volna. Az ESCP alapvetően egy írásbeli eljárás, amelynek az a célja, hogy az igényjogosultak és az alperesek is könnyedén, jogi képviselő nélkül is igénybe vehessék, noha annak az alkalmazása nincsen kizárva.

Az ESCP, akárcsak az EFM, csak határokon átnyúló eseteknél alkalmazható, és a hasonló jellegű nemzeti eljárások egy alternatíváját biztosítja. Az ESCP nyertes fele elvárhatja a költségek megtérítését a másik féltől, de csak akkor, ha azok arányosak a követelés értékével. Az eljárási költségek csökkentésére tett törekvés központi szerepet játszik abban, hogy az ESCP célul tűzte ki a hozzáférés biztosítását az igazságszolgáltatáshoz olyan önálló fogyasztók és kisvállalkozás-tulajdonosok számára, akik egyébként nem lennének hajlandók vagy képesek a saját tagállamukon túl más tagállamokban is követeléseket benyújtani.

Az ESCP legfontosabb eleme azon követelések ismertetése, amelyeket ezen eljárás keretében be lehet nyújtani. A követelések értéke nem haladhatja meg a 2000 EUR-t. Az összeget a követelés kezdetén kell megállapítani, és ki kell zární a követelés vagy a kiadások kamatait. Ha egy vitatott ügyben viszontkeresetet

nyújtanak be, annak az értéke sem haladhatja meg a 2000 EUR-t, de a követelést és a viszontkeresetet a korlát megállapításakor nem összesítve veszik figyelembe. Az ESCP által intézhető polgári és kereskedelmi természetű követelésekre ugyanazok a kivételek vonatkoznak, amelyeket a Brüsszel I. rendelet is ismertet. Ezekhez hozzáveendő még néhány kizárt terület, például a munkavállalással vagy az ingatlanok bérletével kapcsolatos és olyan jogellenes károkozásra vonatkozó követelések, amelyek a magánélethez való jog megsértéséből vagy rágalmozásból fakadnak.

A végzések végrehajtása az ESCP rendszerén belül hasonlóan történik, mint az EVO és az EFM esetében. A rendelet értelmében a végzést kibocsátó bíróság kiad egy tanúsítványt, és a határozatot kézbesíti a feleknek. Mihelyt a tanúsítványt és a határozatot kézbesítették, más eljárásra nincsen szükség ahhoz, hogy a határozat végrehajthatóvá váljon egy másik tagállamban. Csakúgy, mint az EFM esetében, az ESCP formanyomtatványai is elérhetőek az interneten keresztül az EU-ban használatos különböző nyelveken. Az elektronikus változatok az interneten kitölthetők, és ugyanígy el is küldhetők a bíróságnak, amennyiben a joghatósággal rendelkező bíróság ezt engedélyezi.⁽⁶⁵⁾

Az ESCP 2009. január 1-től alkalmazható. Az ESCP-eljárásra vonatkozó további információkat az ESCP-rendelet alkalmazásának gyakorlati útmutatója tartalmazza, amely a polgári és kereskedelmi ügyekben eljáró Európai Igazságügyi Hálózat égisze alatt jelent meg⁽⁶⁶⁾.

(64) Lásd az 1.5. bekezdést.

(65) Az ESCP online formanyomtatványai a https://e-justice.europa.eu/content_small_claims_forms-177-hu.do címen érhető el.

(66) Az útmutató interneten a http://ec.europa.eu/justice/civil/files/small_claims_practice_guide_hu.pdf címen érhető el.

Jelen útmutató összeállításának az időpontjában még függőben vannak az ESCP-rendeletben leírt eljárás Bizottság által javasolt módosításai.⁽⁶⁷⁾

3.5. Az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés – „EAPO”

Az átdolgozott Brüsszel I.-gyel, az EVO-val, az EFM-mel és az ESCP-vel az EU polgári igazságszolgáltatási vívmányai olyan szintre fejlődtek, hogy ha egy hitelezőnek kifizetési követelése van, és azt egy végrehajtható végzéssel támasztja alá valamelyik tagállamban, akkor viszonylag egyszerűen és olcsón elérheti, hogy a végzést egy másik tagállam is elismerje, és ehhez alig vagy egyáltalán nem kell további eljárási lépéseken átesnie. Egészen mostanáig azonban a végzés tényleges végrehajtása a nemzeti jog körébe tartozott, és olyan eljárások vonatkoztak rá, amelyek jelentős eltéréseket mutattak a tagállamok között. A végrehajtási módszerek egyik gyakori fajtája a bankszámlák befagyasztása, ami megakadályozza a határozatot ellenző adóst abban, hogy pénzt vegyen ki a számláról, vagy átvigye azt más számlákra, ezzel megkárosítva a hitelezőt. Olyan hitelezők különösen gyakran találkoznak ezzel a problémával, akik az adósnak egyszerre több és nem egy tagállamban található számláját szeretnék bevonni az eljárás alá. Ennek a célnak az elérése nehézkes és költséges, ha különböző nemzeti eljárásokhoz kell igazodni. Ezért az Európai Bizottság elkezdett dolgozni az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzésre vonatkozó javaslatán. A javaslaton alapuló rendeletet 2014. május 15-én fogadták

el, és 2017. január 18-án lép majd életbe.⁽⁶⁸⁾ Az EAPÓ-eljárás egyik fontos jellemzője, hogy lehetővé teszi az adós bármelyik és bármely tagállamban vezetett bankszámlájának a befagyasztását egyetlen, valamely tagállam által kibocsátott végzéssel. A végzést az adós meghallgatása nélkül kell kiadni, nehogy alkalma legyen áthelyezni a pénzeszközeit, amíg a végzés végrehajtása meg nem történik. Ennek ellensúlyozására az eljárás biztosítékokat kínál az adósoknak arra, hogy a befagyasztott összeg tükrözze a hitelező jogos követelését, és az adósnak minél hamarabb lehetősége legyen bíróságra menni és megtámadni a végzést. Az eljárás részletes magyarázatát a 13., a határozatok végrehajtásáról szóló fejezet tartalmazza.

(67) Lásd a javaslat 2013. november 19-i szövegét. COM(2013) 794 final, 2013/0403(COD).

(68) Az Európai Parlament és a Tanács 2014. május 15-i 655/2014/EU rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a tagállamközi követelésbehajtás megkönnyítése érdekében az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés eljárásának létrehozásáról.



Fizetéseképtelenség

4.1. Háttér-információk

A fizetésképtelenség az egyik olyan terület volt, amelyre a Brüsszel I. rendelet hatálya nem terjedt ki. Felismerték azonban, hogy nagy szükség van egy európai jogi eszközre, amely lehetővé teszi olyan, a csődjoghoz tartozó ügyekre vonatkozó végzések kibocsátását, amelyeket minden tagállam elismer és végrehajt, és amelynek az alkalmazását nem korlátozzák a tagállamok határai és azok nagyban eltérő nemzeti eljárásai. Az üzleti vállalkozások tevékenységeinek a belső piac fejlődésének köszönhetően egyre több nemzetközi és határokon átnyúló hatása van. Arra is igény mutatkozott, hogy kiküszöböljenek minden olyan lehetőséget, ami az üzleti vállalkozásokat arra ösztönözné, hogy a pénzeszközeiket egyik tagállamból egy másikba helyezték át a hitelezők sérelmére és egy kedvezőbb jogi helyzet elérése érdekében. A belső piac megfelelő működtetése megköveteli, hogy az Európai Unión belüli, határokon átnyúló fizetésképtelenségi eljárásokat hatékonyan lehessen lefolytatni. Az ilyen típusú célkitűzések elérését tagállami szinten értelemszerűen nem lehet a megfelelő mértékben biztosítani, ezért szükségessé vált, hogy a fizetésképtelenség tekintetében a joghatóságra, az elismerésre és az alkalmazandó jogra vonatkozó rendelkezéseket az európai jog keretében tartozó intézkedéssel szabályozzák. Az erre vonatkozó, tagállamok közötti tárgyalások az 1990-es évek elején kezdődtek el, miután a Maastrichti Szerződés életbe lépett, és az akkori tagállamok közötti nemzetközi egyezményekkel zárultak, amelyet 1995. november 23-án fogadtak el. Ez az egyezmény sosem lépett hatályba, de az alapját képezte a 2000. május 29-én elfogadott rendeletnek.

4.2. Az európai fizetésképtelenségi rendelet ⁽⁶⁹⁾

Az európai fizetésképtelenségi rendelet a fizetésképtelenségi eljárás EU-tagállamok közötti összehangolásának szabályozására vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz. A **rendelet** 2002. május 31-én lépett hatályba, és minden e dátumot követően indított eljárásra alkalmazandó.

4.2.1. Az európai fizetésképtelenségi rendelet alkalmazási köre

A fizetésképtelenségről szóló rendelet olyan kollektív fizetésképtelenségi eljárásokra vonatkozik, ahol az adós lehet természetes személy, jogi személy vagy kereskedő, és amely során az adóst megfosztják tulajdonának egy részétől vagy egészétől, és egy felszámolót vagy vagyonyfelügyelőt rendelnek ki mellé. Az érintett eljárásokat a rendelet 1. cikke (1) bekezdése határozza meg, és részletesen az A és B melléklet sorolja fel. Annak érdekében, hogy a fizetésképtelenségről szóló rendeletet alkalmazni lehessen, az eljárást hivatalosan el kell indítani, és jogilag hatályosnak kell lennie abban a tagországban, ahol elindították.

4.2.2. A rendelet joghatósági szabályai – 3. cikk

A rendelet joghatósági szabályai meghatározzák, hogy mely tagállamok mely bíróságai jogosultak fizetésképtelenségi eljárások elindítására és levezetésére. A szabályok azon a törekvésen alapulnak, hogy az EU-n belül csak egy olyan eljárás induljon, amely egy bizonyos adós fizetésképtelenségére vonatkozik. Ez az eljárás állhat egy általános hatókörű főeljárásból és további másodlagos eljárásokból. A főeljárás elindításának illetékessége annak a tagállamnak a

(69) A Tanács 2000. május 29-i 1346/2000/EK rendelete a fizetésképtelenségi eljárásról.

bírósgát illeti meg, ahol az adós fő érdekeltsegeinek a központja található.⁽⁷⁰⁾ A főeljárás mellett indítani lehet „másodlagos eljárásokat” is. Ezek a nemzeti eljárások csak azokra a vagyontárgyakra terjednek ki, amelyek abban a tagállamban találhatóak, ahol a vonatkozó eljárást elindították.⁽⁷¹⁾ Amennyiben a nemzeti eljárásokat a főeljárás előtt indították el, azokat „területi eljárásoknak” nevezik, és addig folytatódnak, amíg a főeljárást el nem indítják.

4.2.3. Fő-, másodlagos és területi fizetéseképtelenségi eljárások

A fizetéseképtelenségi főeljárásokat és a másodlagos eljárásokat külön-külön és általában különböző felszámolók folytatják le. Ezek az egyidejűleg folyamatban lévő valamennyi eljárás összehangolása esetén hozzájárulhatnak a teljes vagyon hatékony értékesítéséhez. Ennek érdekében a különböző felszámolóknak szorosan együtt kell működniük, és megfelelő mennyiségű információt kell egymással megosztaniuk a különböző eljárások állapotáról. A felszámolóknak továbbítaniuk kell minden, a követelések bejelentésére és igazolására, valamint az eljárások befejezésére irányuló intézkedésekre vonatkozó információt.⁽⁷²⁾ A fizetéseképtelenségi főeljárás elsődleges szerepének a biztosítása érdekében a főeljárás felszámolójának több lehetőséget is kell adni arra, hogy beavatkozzon a párhuzamosan futó másodlagos eljárásokba.

4.2.4. A hitelezők

Minden olyan hitelezőnek, akinek tartózkodási helye, állandó lakóhelye vagy székhelye egy tagállamban van, jogában áll bejelenteni a követeléseit minden olyan fizetéseképtelenségi eljárás részeként, amely éppen folyamatban van

valamely tagállamban az adós vagyontárgyait illetően.⁽⁷³⁾ A hitelezők egyenlő bánásmódjának biztosítása érdekében azonban az eljárások elosztását össze kell hangolni. Minden hitelezőnek meg kell tudnia tartani azt, amit a fizetéseképtelenségi eljárás során kapott, ugyanakkor csak abban az esetben szabad jogot biztosítani neki, hogy más eljárások keretében részt vegyen a teljes vagyon felosztásában, ha az azonos helyzetű hitelezők a követeléseiknek megfelelő azonos részt szereztek. Lásd a 20. cikk (2) bekezdését. Azt, hogy egy hitelező kérelmezheti-e – és ha igen, milyen feltételekkel – egy másodlagos eljárás megindítását, annak a tagállamnak a törvényei határozzák meg, ahol azt az eljárást elindítják.⁽⁷⁴⁾ Hasonlóképpen, az ilyen eljárások hatóköre az adósnak csak azokra a vagyontárgyaira terjed ki, amelyek abban a tagállamban találhatóak, ahol a másodlagos eljárást lefolytatják.⁽⁷⁵⁾

5. példa

Az A vállalatot az 1. tagállam törvényeinek megfelelően alapították. Az 1. tagállamban van az üzletviteli helye, és fő érdekeltsegei is oda kötik. Fizetéseképtelenséget jelentett az 1. tagállam illetékes bíróságánál, amely elindította a fizetéseképtelenségi eljárást, és kinevezett egy felszámolót. A B vállalat, amelynek a 2. tagállamban van a székhelye, anyagi követelést nyújtott be az A vállalat ellen. A B vállalat tisztában van vele, hogy az A vállalatnak vannak üzleti létesítményei a 2. tagállamban, köztük egy nagy raktár és ingatlanok. A B vállalatot az érdekli, hogyan tudná érvényesíteni az érdekeit a fizetéseképtelenségi eljárás során.

(70) Lásd a 3. cikk (1) bekezdését.

(71) Lásd a 3. cikk (2) és (3) bekezdését.

(72) Lásd a 31. cikket.

(73) Lásd a 40. cikket.

(74) Lásd a 29. cikket.

(75) Lásd a 27. cikket.

Mielőtt a fizetésképtelenségről szóló rendelet hatályba lépett volna, a B vállalat megpróbálhatott volna végrehajtandó bírói végzést szerezni az A vállalat 2. tagállamban található vagyontárgyaira. A fizetésképtelenségi eljárásokra vonatkozó bírói döntések hatása azonban feltehetően csak arra a tagállamra korlátozódott volna, ahol a döntést meghozták, és nem akadályozta volna meg más tagállamokban az egyéni végrehajtási döntések meghozatalát. A rendeletnek köszönhetően ez a helyzet alapvetően megváltozott. Most már a rendelet értelmében attól az időponttól kezdve, hogy egy tagállamban elindítottak egy fizetésképtelenségi eljárást, az egyéni végrehajtások minden tagállamban be vannak tiltva. Ezért a fizetésképtelenségről szóló rendelet értelmében a B vállalatnak az A vállalat 1. tagállamban elindított fizetésképtelenségi eljárásának a keretén belül kell bejelenteni a követeléseit.

Egy olyan helyzetben, ahogy az A vállalat esetében is, ahol a fizetésképtelen vállalat jelentős vagyontárgyakkal rendelkezik egy olyan tagállamban, amely nem azonos a fizetésképtelenségi főeljárást megindító tagállammal, a fizetésképtelenségről szóló rendelet lehetővé teszi úgynevezett „másodlagos eljárások” megindítását. Ezeket az eljárásokat csak bizonyos feltételek esetén lehet elindítani. A hatásuk az adós másik tagállamban található vagyontárgyaira korlátozódik. A B vállalatnak azt lehet tehát tanácsolni, hogy nézzon utána, indítottak-e másodlagos fizetésképtelenségi eljárást a 2. tagállamban, és ha még nem, akkor fennállnak-e azok a feltételek, amelyek lehetővé teszik, hogy a hitelező kérelmezze az eljárás elindítását.

4.2.5. A fizetésképtelenségi eljárások során alkalmazandó jog – 4. cikk

A fizetésképtelenségi rendelet 4. cikke (1) bekezdésében ismertetett alapelv szerint a fizetésképtelenségi eljárásra és hatásaira annak a tagállamnak a jogát kell alkalmazni, amelynek területén az ilyen eljárást megindítják. A *lex concursus* határozza meg a fizetésképtelenségi eljárások minden – mind anyagi, mind eljárási – hatását az érintett személyekre és jogviszonyokra. A hatálya alá tartozó ügyeknél a rendeletnek rögzítenie kell a **jogszabályok kollíziójára vonatkozó egységes szabályokat**, amelyek alkalmazási területükön a nemzetközi magánjog nemzeti szabályainak helyébe lépnek. A rendelet az alkalmazandó jogra vonatkozó külön szabályokat fektet le a különös jelentőséggel bíró jogok és jogi kapcsolatok, például dologi jog, beszámítás, tulajdonjog fenntartása vagy munkaszerződések esetében.⁽⁷⁶⁾ Az általános szabályok kivételeinek az a célja, hogy védelmezzék a hitelezők jogos követeléseit és biztossítsák a tranzakciókat azokban a tagállamokban is, amelyek nem azonosak az eljárást megindító tagállammal.

4.2.6. A fizetésképtelenségi eljárások elismerése – 16–18. cikk és 26. cikk

A rendelet rendelkezik a hatálya alá tartozó fizetésképtelenségi eljárások megindítására, lefolytatására és befejezésére vonatkozó határozatokról, továbbá a közvetlenül az ilyen fizetésképtelenségi eljárásokkal kapcsolatban hozott **határozatok azonnali elismeréséről**. Az alapvető szabály az, hogy a fizetésképtelenségi eljárás elindítására vonatkozó határozatot minden tagállamnak el kell ismernie, mielőtt az hatályba lép abban az

(76) Lásd az 5–10. cikket.

államban, ahol az eljárást elindították.⁽⁷⁷⁾ A határozat minden további alaki követelmény nélkül bármely más tagállamban ugyanazzal a joghatással rendelkezik, mint az eljárást megindító állam jogszabályai szerint⁽⁷⁸⁾; hacsak az elismerés nyilvánvalóan nem ellentétes az adott tagállam közrendjével.⁽⁷⁹⁾ A felszámoló kinevezését és az eljárást megnyitó tagállam törvényei által áruháztott hatáskörét minden más tagállam teljes mértékben elismeri.⁽⁸⁰⁾

4.2.7. A fizetésképtelenségi rendelet javasolt átdolgozása

Az Európai Bizottság a jelentéssel egy időben, 2012. december 12-én közzétett egy, a fizetésképtelenségi rendelet reformjára vonatkozó javaslatot a Tanács 2000. május 29-ei EK 1346/2000, a fizetésképtelenségi eljárásról szóló rendeletének alkalmazásáról.⁽⁸¹⁾ A javaslatra vonatkozó tárgyalások jelenleg a végső szakaszban tartanak. A reform alapvetően a következő elemekből áll:

- **Alkalmazási kör:** Kiterjeszti a rendelet alkalmazási körét a fizetésképtelenségi eljárás fogalmának átalakításával, hogy az magában foglalja a hibrid és előzetes fizetésképtelenségi eljárásokat, valamint természetes személyek adósságrendező és más olyan fizetésképtelenségi eljárásait, amelyek jelenleg nem férnek bele a definícióba. Ezekkel a módosításokkal – ha elfogadják őket – a rendelet közelebb kerül a UNCITRAL modelltörvényének alapelveihez is.⁽⁸²⁾

(77) Lásd a 16. cikket.

(78) Lásd a 17. cikket.

(79) Lásd a 26. cikket.

(80) Lásd a 18. cikket.

(81) COM(2012) 743 final és COM (2012) 744 final: 2012/0360 (COD).

(82) Lásd: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/1997Model.html

- **Joghatóság:** Egyértelműbbé teszi a joghatósági szabályokat, hogy azok igazodjanak a fő érdekeltségi központ fogalmának meghatározásához, illetve javítja a joghatóságot meghatározó eljárási keretrendszert azzal, hogy kötelezi a bíróságokat és felszámolókat a fizetésképtelenségi eljárások joghatósági alapjainak a vizsgálatára.
- **Másodlagos eljárások:** A reform olyan rendelkezéseket tartalmaz, amelyek lehetővé teszik a fizetésképtelenségi eljárások hatékonyabb adminisztrációját. Lehetővé teszik például, hogy a bíróságok elutasítsák a másodlagos eljárások megindítását bizonyos feltételek hiányában, különösen akkor, ha azok nem szükségesek a helyi hitelezők megfelelő védelméhez. Eltörlik annak szükségességét, hogy a másodlagos eljárások felszámolási eljárások legyenek, és javítják az együttműködést a fő- és másodlagos eljárások között, leginkább azzal, hogy kiterjesztik az együttműködési kötelezettséget az érintett bíróságokra.
- **Az eljárások nyilvánossága és a követelések benyújtása:** Kötelezi a tagállamokat arra, hogy a határokon túlnyúló fizetésképtelenségi ügyekre vonatkozó bírói döntéseket közléstől egy nyilvánosság számára is hozzáférhető elektronikus nyilvántartásban, és kölcsönösen hozzáférhetővé tegyék a nemzeti fizetésképtelenségi nyilvántartásokat.
- **Vállalatcsoportok:** Bevezet egy csoportkoordinációs eljárást, és együttműködésre és kölcsönös tájékoztatásra kötelezi a különböző főeljárásokban részt vevő felszámolókat és érintett bíróságokat, ezzel pedig létrehoz egy jogi keretrendszert olyan fizetésképtelenségek kezelésére, amelyek ugyanannak a vállalatcsoportnak a különböző tagjait érintik.



Alkalmazandó jog

5.1. Alkalmazandó jog – a probléma ⁽⁸³⁾

A belső piacokon annak szükségessége, hogy az állampolgárok és a vállalkozások bizonyossággal megállapíthassák, hogy mely jogok alkalmazandók majd a felmerülő vagy létrehozott különféle jogviszonyokkal kapcsolatban legalább olyan fontos – ha nem még inkább –, mint a bírósági eljárásokkal kapcsolatos joghatósági szabályok kialakításának szüksége. Minden nap több milliónyi olyan tranzakció megy végbe és jogi helyzet merül fel, amelyek kapcsán az alkalmazandó jog kérdése ténylegesen vagy potenciálisan felmerül. Minden alkalommal, amikor valaki két tagállam közti határon átnyúlóan vásárol valamit, felmerül a kérdés, hogy mely törvények vonatkoznak az adott tranzakcióra. Amikor a vállalkozások szolgáltatás nyújtására vagy áruk szállítására vonatkozó szerződéseket kötnek, az alkalmazandó jog kérdését mérlegelniük kell – vagy legalábbis kellene –, hogy megállapítsák, mely törvények hatálya alatt határozandók meg a szerződés jogi következményei, és ezáltal biztosítsák, hogy a felek tudatában legyenek, melyek ezek a következmények. Ha egy család egy másik tagállamba látogat nyaralni, és több tagállamon autóval keresztülutaznak, és az utazás során szerencsétlenségükre egy közúti baleset elszenvedő alanyai lesznek egy másik személy hibájából, ami miatt ők maguk, valamint az autójuk és annak poggyásza is sérülést szenved, rendkívül fontos, hogy tudják, melyik jogrendszer hatálya alatt lesznek a balesetből eredő követeléseik elbírálva. Ahhoz, hogy ez a terület kiszámíthatóbbá váljon, az alkalmazandó jog összehangolt szabályozása a tagállamok törvényeiben foglalt szabályozások helyére lép.

(83) Léteznek egyéb, az alkalmazandó joggal kapcsolatos szabályokat tartalmazó jogi aktusok is. Ezek közé tartoznak a fizetéseképtelenségi eljárást, a tartási kötelezettségeket, valamint a házasságfelbontást és öröklést szabályzó rendeletek. Az ezekkel kapcsolatban alkalmazandó jog témakörével az ezeket az aktusokat leíró fejezetek foglalkoznak.

5.2. A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jog – a „Róma I.” rendelet

5.2.1. Az 1980-as Római Egyezmény és a Róma I. rendelet

Az alkalmazandó jogra vonatkozó szabályozások összehangolása érdekében tett első lépéseket a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó joggal foglalkozó Római Egyezmény megtárgyalása és elfogadása jelentette, amely folyamat 1980. június 19-én zárult. Az egyezmény 1991. április 1-jén lépett hatályba, amikor is nyolc tagállam ratifikálta. Az Egyezményt később felváltotta – kivéve Dánia tekintetében – a „Róma I.” rendelet, amely ugyanezt a tárgykört fedi le. Az Egyezmény így továbbra is hatályban van Dánia és a többi uniós tagállam közötti viszony tekintetében.

Az Egyezmény harmonizált szabályokat kínál a tárgykörben, azonban adott kérdésekben jelentős különbségek merültek fel, különösen abból az okból kifolyólag, hogy a tagállamok érvényesíthették bizonyos fenntartásaikat az Egyezmény rendelkezéseivel kapcsolatban. A területen elérhető nagyobb mértékű egységesség és jogbiztonság érdekében 2008. június 17-én elfogadtak és 2009. december 17-ével hatályba léptettek egy rendeletet.

5.2.2. A Róma I. alkalmazási köre

A rendelet hatálya szerződéses kötelezettségekre terjed ki polgári és kereskedelmi ügyekben. Bizonyos kérdések nem tartoznak a rendelet hatálya alá – ezek közé tartozik általánosságban szólva minden a családjoggal, az egyének státuszával, a választottbírói eljárásokkal, a társasági joggal, a trösztökkel, valamint az örökösödéssel és az ügynökséggel kapcsolatos kérdés. A rendelet szabályozása alá eső ügyekben alkalmazandó jog meghatározására

kizárólag a Róma I. rendeletet szabályai alkalmazandóak, még abban az esetben is, ha az így kijelölt jog nem valamely tagállam joga.

5.2.3. A felek autonómiájának elve, és annak korlátai – 3. cikk

Az elsődleges elv a rendeletben – csakúgy, mint az Egyezményben – a „felek autonómiája”, azaz a szerződéses felek választhatják meg azt a jogot, amely a szerződést szabályozza. A választás vonatkozhat a szerződés egészére vagy annak csak egy részére alkalmazandó jogra. A felek választása történhet kifejezett módon, vagy úgy is, hogy azt a szerződés feltételei vagy az eset körülményei egyértelművé teszik. A már meghozott döntést a felek módosíthatják. Amennyiben a jogválasztáson kívül valamely szerződés minden eleme egy a választott jog országától eltérő országba esik, az adott ország törvényének bármely olyan rendelkezése alkalmazható, amelytől megállapodással nem lehet eltérni. Vannak bizonyos típusú szerződések, amelyek tekintetében a felek autonómiájának elve korlátozva van, és ahol különleges szabályok vannak érvényben, amelyek a legtöbb esetben a jogválasztást bizonyos meghatározott országok jogára korlátozzák. Ezek közé tartoznak a szállítási, biztosítási és munkaszerződések, valamint az olyan szerződések, amelyekben az egyik fél egy fogyasztó. Az ezekre a szerződésekre vonatkozó szabályok részleteit jelen fejezet egy későbbi szakasza tartalmazza.

5.2.4. Az alkalmazandó jog, ha nem történt jogválasztás – 4. cikk

Arra az esetre, ha a felek kifejezetten nem választottak alkalmazandó jogot, a rendelet szabályokat tartalmaz annak eldöntésére, hogy melyik jogot kell majd alkalmazni bizonyos típusú szerződések esetében. Az alapelv a szabályok mögött az, hogy a szerződésre annak az országnak a joga legyen irányadó, amelyik országhoz a szerződés szorosan kapcsolódik. Az egyes szerződéstípusok tekintetében ezek a szabályok az alábbi táblázatban meghatározottak szerint vonatkoznak.

A szerződés típusa	Az alkalmazandó jog	
Áruk értékesítése	a következő	eladó
Szolgáltatások nyújtása	személy szokásos	szolgáltató
Franchise-megállapodás	tartózkodási helye	franchise-vevő
Forgalmazási szerződés	szerinti ország joga:	forgalmazó
Ingtatlannal kapcsolatos dologi jog vagy ingatlannal kapcsolatos bérleti jog	• azon ország joga, ahol az ingatlan található; • azonban amikor a szerződés egy rövid távú bérletre vonatkozik, a bérbeadó szokásos tartózkodási helye szerinti jog, amennyiben az megegyezik a bérlőével, feltéve, hogy a bérlő természetes személy	
Áruk árverés útján történő értékesítésre vonatkozó szerződés	azon ország joga, ahol az árverést lefolytatták, amennyiben ez megállapítható	
Bizonyos típusú szerződések, amelyeket egy, a pénzügyi eszközökre vonatkozó érdekeltségek vételét és eladását célzó multilaterális rendszer keretén belül kötnek meg	a multilaterális rendszerre irányadó azon jog, amelyben a szerződést kötötték, amennyiben a rendszer egyetlen jog hatálya alá tartozik	

Az olyan szerződések esetében, amelyek nem tartoznak ezekbe a kategóriákba, vagy amelyek ezek közül többé is tartoznának, a szerződésre irányadó jog annak az országnak a joga, ahol annak a félnek a szokásos tartózkodási helye található, akinek a teljesítése a szerződésre jellemző. Amennyiben valamely szerződés szorosan kapcsolódik egy attól eltérő országhoz, mint amelyre ezek a szabályok utalnának, úgy ennek a másik országnak a joga irányadó. Végül, ha az alkalmazandó jog nem határozható

meg ezeknek a szabályoknak az alkalmazásával, annak az országnak a jogát kell alkalmazni, amelyikhez a legszorosabban kapcsolódik.

Az 1. példában ismertetett esetben a B vállalattal, egy vásár szervezőjével kötött kiállítási térre vonatkozó szerződést az A vállalat, és azt öt nappal a vásár tervezett megnyitása előtt felbontotta (lásd az 1. példát a 2.1. bekezdésben). A B vállalat mindenképp szeretné elérni, hogy az A vállalattal kötött szerződést a saját szokásos tartózkodási helye szerinti ország, azaz a 2. állam joga szabályozza.

A kereskedelmi vásárok szervezői általában kikötik a vásárra vonatkozó általános feltételekben, hogy a kiállítókkal kötött szerződésekre az érintett szervező üzleti tevékenységének helye szerinti állam joga legyen irányadó. A Róma I. rendelet – ahogy azt korábban az Egyezmény is – létrehozta a felek autonómiájának elvét, és szabadságot ad a feleknek a szerződésekre alkalmazandó jog megválasztásában: lásd a 3. cikk (1) bekezdését. Amennyiben az A és B között létrejött szerződésben a felek kikötötték a B szokásos tartózkodási helyének megfelelő 2. állam jogának alkalmazását, úgy ez a jog lesz a szerződésre irányadó.

Amennyiben nem kötöttek ki jogot, úgy vissza kell térni a rendeletben foglalt úgynevezett „alapértelmezett” szabályokhoz annak megállapításához, hogy a jogválasztás hiányában mely szabály határozhatja meg, melyik jog alkalmazandó. Ehhez szükséges a szerződés jellemzése, ugyanis amennyiben az a 4. cikkben megállapított kategóriák valamelyikébe esik, úgy az alkalmazandó jog az abban a cikkben jelzett jog lenne. A cikkben említett különféle szerződések közül

valószínűsíthetően a kereskedelmi vásárok kiállítási terei bérbeadásának tárgyhöz legközelebb a 4. cikk (1) bekezdés (b) pontjában foglalt szolgáltatások nyújtása esik. Amennyiben ez így van, és ez a szerződés feltételeitől függ, úgy jogválasztás hiányában az alkalmazandó jog a szolgáltató szokásos tartózkodási helye szerinti jog lesz, nevezetesen a B vállalat országa, azaz a 2. állam joga.

Amennyiben a szerződés nem jellemezhető így, úgy annak a félnek a szokásos tartózkodási helye szerinti ország joga lép érvénybe, amely félnek a teljesítése a szerződés folyamán a legjellemzőbb. Valószínű, hogy itt ismét a 2. állam jogát állapítanak meg, mivel a kiállítási terület és a kereskedelmi vásárhoz kötődő kapcsolódó szolgáltatások – amelyeket a B vállalatnak kellett volna nyújtania – voltak a leginkább jellemzők a szerződésre. Ez nyilvánvalóan eltér az A vállalat fizetési kötelezettségétől, amely egy leginkább általános jellegű kötelezettség. Így ezen az alapon újfent a 2. tagállam joga lenne a szerződés tekintetében irányadó, lévén ez az az ország, ahol a B. vállalat központi ügyvezetési helye található, mivel a rendelet 19. cikke (1) bekezdésében foglalt szabály értelmében ott szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik.

5.2.5. Különleges szabályok és a gyengébb felet védő szabályok – 5–8. cikk

Különleges szabályok vonatkoznak az áruk és személyek szállításáról szóló szerződésekre, valamint például az olyan szerződésekre, amelyekben fogyasztók, biztosítottak és egyéni munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalók is érintve vannak.

5.2.5.1. Szállítási szerződések – 5. cikk

A szállítási szerződésekre – amelyek gyakran standard szerződési feltételeket tartalmaznak – létezik egy általános szabály, amely lehetővé teszi az alkalmazandó jog megválasztását, ez azonban eltérő az áruk és a személyek szállítása esetében, mivel tiszteletben kell tartani bizonyos nemzetközi egyezményeket. Az áruk szállítása esetében az alkalmazandó jog korlátlanul választható meg a felek autonómiájára vonatkozó általános szabályok szerint. Amennyiben jogválasztás nem történik, az alkalmazandó jog a fuvarozó szokásos tartózkodási helye szerinti ország joga, ha ez egybeesik a feladóéval – amennyiben nem, úgy az áruk szállítási helye szerinti országé. A személyszállítási szerződések esetében a választható jog annak az országnak a jogára korlátozódik, ahol:

- az utas szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik;
- a fuvarozó szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik;
- a fuvarozó központi ügyvezetési helye található;
- a kiindulási hely található; vagy
- a rendeltetési hely található.

Ha nem lett jog kiválasztva, az utas szokásos tartózkodási helye szerinti ország joga alkalmazandó, amennyiben ez az indulás vagy az érkezési hely az adott utazás vonatkozásában. Amennyiben ezek egyike sem alkalmazható, a fuvarozó szokásos tartózkodási helye szerinti ország jogát kell alkalmazni.

5.2.5.2. A gyengébb fél védelme

5.2.5.2.1. Fogyasztók – 6. cikk

A fogyasztók és hivatásos szolgáltatók közti szerződésekre – amint azt a 6. cikk (1) bekezdése meghatározza – a fogyasztó szokásos tartózkodási helye szerinti ország joga az irányadó, amennyiben a hivatásos szolgáltató ott üzleti tevékenységet folytat, vagy ilyen tevékenységek bármely módon az adott országra irányulnak. Bármely jogválasztásnak az ilyen felek közötti szerződésben nincs hatása, ha ez megfosztaná a fogyasztót bármely, a rendelkezésére álló olyan védelemtől, amely a szokásos tartózkodási helye szerinti alkalmazandó jog szerint megilletné. Ezek a szabályok nem vonatkoznak bizonyos olyan szerződések esetében, ahol a szolgáltatásnyújtás a fogyasztó szokásos tartózkodási helyétől eltérő országban valósul meg, nem szervezett utazásra vonatkozó szállítási szerződések esetében, valamint olyan ingatlanulajdonra vonatkozó szerződések esetében, amelyek nem üdülési jogra és bizonyos pénzügyi eszközökre vonatkoznak.

A asszony (a 2.2.3.4. bekezdésben olvasható 3. példa szerint) – aki az 1. tagállam lakosa, és aki egy könyvet rendelt egy internetes könyvesboltból, és előre kifizette a 26,80 EUR-s árat, ám a könyv nem érkezett meg – kiderítette, hogy az internetes könyvesbolt egy olyan társaság, amelynek a székhelye a 2. tagállamban van. A asszony úgy döntött, hogy jogi úton visszaköveteli a pénzt, mivel közben megvásárolta a könyvet egy másik internetes kereskedőtől. Az 1. példában megfogalmazott joghatósági kérdés mellett itt felmerül az alkalmazandó jog kérdése is, mivel A asszony igénybe kívánja venni az internetes vásárlók számára az 1. tagállamban biztosított különleges

védelmet, amelynek értelmében a megrendelt áruk szállításának bizonyítása a kereskedő és nem a fogyasztó kötelessége.

Azonban A asszony elolvasta az apró betűs részt az internetes szerződésben, amelynek az általános szerződési feltételeit el kellett fogadnia a megrendelés előtt, és megtudta, hogy az kiköti a 2. tagállam jogának alkalmazását, amely nem tartalmaz ilyen védelmeket a fogyasztók számára. A könyvkereskedő azt állítja, hogy az általános értékesítési feltételek a kereskedő által végzett összes értékesítése vonatkoznak, beleértve az internetes értékesítéseket is, és így A asszonynak kell bebizonyítania, hogy a könyv szállítása nem történt meg, nem pedig a kereskedőnek ennek ellenkezőjét. A asszony azon tűnődik, hogy a rendelet vajon segítségére lesz-e ebben a kérdésben.

A 6. cikkben foglalt feltételek erre az esetre történő alkalmazásában az első pont az, hogy ez egy fogyasztói szerződés, mivel A asszony nem üzleti vagy szakmai tevékenység keretében jár el könyv vásárlása során, míg a könyvkereskedő az eladás során igen. A következő lépésként kijelenthetjük, hogy így vagy úgy, de a könyvkereskedő kereskedelmi tevékenységet folytat A asszony tartózkodási helyének országában, vagy legalábbis az ilyen tevékenységek erre az államra irányulnak. Ez azt jelenti, hogy amennyiben A asszony beleegyezik abba, hogy a 2. állam joga legyen irányadó, ezzel a 6. cikk (2) bekezdésének szabályozása alá esik, amelyeknek értelmében ennek a választásnak nem lehet az az eredménye, hogy elveszíti az 1. állam joga által számára biztosított védelmet. Mivel a könyvkereskedő nem tudja bizonyítani a könyv szállításának megtörténtét, A asszony számára jó eséllyel megítélik a könyv árának visszafizetését.

5.2.5.2.2. Biztosítás – 7. cikk

A biztosítási szerződésekkel kapcsolatban az alkalmazandó jogra vonatkozó különleges szabályok két csoportba sorolhatók: a nagy kockázatokra vonatkozók (a vonatkozó EU-jogszabályok meghatározása szerint⁽⁸⁴⁾), valamint az egyéb típusú biztosítási szerződések. A nagy kockázatú biztosítási szerződések tekintetében a felek autonómiájának elve az irányadó, és a felek szabadon választhatják meg az alkalmazandó jogot. Amennyiben nem történik ilyen választás, két alapértelmezett szabály létezik: vagy a biztosító szokásos tartózkodási helye szerint ország joga vagy egy másik olyan ország joga, amelynek vonatkozásában a körülmények egyértelműen mutatják, hogy a szerződés nyilvánvalóan szorosabban kapcsolódik az adott országhoz. A nem nagy kockázatokra vonatkozó biztosítási szerződések esetén a jogválasztás szabadsága a következőkre korlátozódik:

- annak a tagállamnak a joga, amelyikben a szerződés megkötésének időpontjában a kockázat található;
- a biztosított szokásos tartózkodási helye szerinti ország joga;
- életbiztosítás esetében a biztosított állampolgársága szerinti tagállam joga;
- olyan szerződés esetében, amelyek olyan eseményekkel kapcsolatos kockázatokra vonatkoznak, ahol az események a kockázat helyétől eltérő tagállamban vannak, az adott tagállam joga;
- a különböző tagállamokban lévő kereskedelmi, ipari vagy szakmai tevékenységekkel kapcsolatos kockázatokra kiterjedő szerződések esetében bármely érintett tagállam joga vagy a biztosított szokásos tartózkodási helye szerinti ország joga.

(84) Az 1973. július 24-i 73/239/EGK első tanácsi irányelv.

Az első, a második és az ötödik helyzetben nagyobb szabadság is elképzelhető a jogválasztásban, amennyiben az érintett ország ezt engedi. Amennyiben ezekben az esetekben nem történik jogválasztás, az alkalmazandó jog ismételtén annak a tagállamnak a joga, amelyikben a szerződés megkötésének időpontjában a kockázat található. Léteznek bizonyos extra szabályok, ahol valamely tagállam joga szerint kötelező a biztosítási szerződéseket kötni, továbbá a kockázat helyének meghatározása érdekében, amely esetben az életbiztosítástól eltérő szerződések esetében hivatkozni kell a Tanács a biztosításokra vonatkozó második irányelvére⁽⁸⁵⁾, az életbiztosítási szerződések esetében pedig az EK az életbiztosításokra vonatkozó irányelvére.⁽⁸⁶⁾

5.2.5.2.3. Munkaszerződések – 8. cikk

Munkaszerződések esetében a felek által választott jog alkalmazandó, választás hiányában pedig annak az országnak a joga, ahol vagy ahonnan a munkavállaló rendszerint végzi a munkáját a szerződés teljesítése közben. Azokban az esetekben, ahol a jog ilyen módon nem határozható meg, például ha a munkavállaló rendszerint nem egyetlen országban végzi a munkáját, a szerződésre annak az országnak a joga alkalmazandó, ahol az az üzleti hely található, amelyen keresztül a munkavállalót alkalmazták. Azonban ha a körülmények teljességét tekintve úgy tűnik, hogy a szerződés szorosabban kapcsolódik egy másik országhoz, akkor ennek az országnak a joga irányadó a szerződésre. Az alkalmazandó jog megválasztásának esetében a munkavállaló nem fosztható meg azoktól a védelmekről, amelyeket annak a jognak a kötelező munkajogi szabályozása biztosítana számára, amely a jogválasztás hiányában a szerződésre a rendelet hatálya alatt alkalmazandó lett volna.

(85) Lásd az 1988. június 22-i 88/357/EGK második tanácsi irányelv a 2005/14/EK irányelv által módosított 2. cikke d) pontját

(86) Lásd az életbiztosításról szóló 2002. november 5-i 2002/83/EK irányelv 1. cikke (1) bekezdése g) pontját; HL L 345., 2002.12.19., 1. o.

5.2.6. Az alkalmazandó jog alkalmazási köre – 12. cikk

Az alkalmazandó jog irányadó:

- a szerződés értelmezése és teljesítése tekintetében;
- a részleges vagy teljes szerződésszegés következményei és a károk felmérése tekintetében;
- a kötelezettségek a keresetek elévülése és korlátozása révén való megszűnése tekintetében; és
- az érvénytelenség jogkövetkezményei tekintetében.

A teljesítés módja és a hibás teljesítés tekintetében annak az országnak a jogát kell alkalmazni, ahol a teljesítés történik.

5.2.7. Egyéb, a szerződésekre alkalmazandó jogra vonatkozó rendelkezések

Vannak egyéb jelentős rendelkezések a rendeletben, amelyek bizonyos konkrét kérdésekkel foglalkoznak az alkalmazandó joggal kapcsolatban, beleértve azon országok kötelező szabályait, ahol a szerződést teljesíteni kell, amely szabályokat természetük, hatásuk és alkalmazásuk következményei mérlegelésétől függően kell alkalmazni, különösen amennyiben ezek jogsértővé tennék a szerződést. Ezek olyan szabályok, amelyek az érintett ország érdekeit védik, és e cél érdekében kritikusnak tekintendőek. A különleges szabályok alá tartozó egyéb kérdések a szerződések anyagi és alaki érvényességére, a cselekvőképzetlenségre, az engedményezésre és jogát ruházásra, a többszörös felelősségre, a beszámításra és a bizonyítás terhére vonatkoznak. Léteznek szabályok az üzleti tevékenység során eljáró jogi és magánszemélyek szokásos tartózkodási helyének megjelölésére, a vissza- és továbbutalás alkalmazásának

kizárására bármely olyan ország nemzetközi magánjogi szabályai tekintetében, amelyiknek a joga a rendelet értelmében alkalmazható, a rendelet alkalmazására azon államok tekintetében, ahol nem egyetlen jogi rendszer létezik, valamint az uniós jogszabályokkal és a Római Egyezményrel való kapcsolatra.

5.3. A jogellenes károkozás esetében alkalmazandó jog – a „Róma II.” rendelet

5.3.1. Háttér-információk

Bár a Brüsszeli Egyezmény és a „Brüsszel I.” rendelet egyaránt tartalmazott joghatósági szabályokat mind a szerződéses, mind a szerződén kívüli kötelezettségekkel kapcsolatban, a Római Egyezmény során kizárólag a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogra vonatkozó szabályozást harmonizálták. Amint a Római Egyezmény elkészült, történt némi előrelépés egy, a jogellenes károkozás esetében alkalmazandó jog témakörét tárgyaló egyezmény tárgyalásai irányában. Az ezzel kapcsolatos munka azonban nem ért véget, mire az Amszterdami Szerződés 1999-ben hatályba lépett, és a projektet néhány évvel elhalasztották. Valamivel később az Európai Bizottság javaslatot nyújtott be egy, a szerződésen kívüli kötelezettségekre alkalmazandó jogot szabályozó aktusra, és az ebből eredő, a köznyelv által „Róma II.” néven ismert rendeletet 2007. július 11-én elfogadták, és 2009. január 11-ével hatályba is lépett.

5.3.2. A „Róma II.” alkalmazási köre – 1. és 2. cikk

A rendelet hatálya a szerződésen kívüli kötelezettségekre terjed ki polgári és kereskedelmi ügyekben. Ahogy a terület más aktusai esetében is, a hatály nem terjed ki az adózási, vámtügyi és közigazgatási ügyekre. A szándék, hogy a Róma I. és II. rendelet együtt kiterjedjenek az összes polgári jogi

kötelezettségre, legalábbis az alkalmazási kör kapcsán említett és egyéb kizárások figyelembevételével. Ami a területi hatályát illeti a rendelet Dánia kivételével az összes tagállamban érvényes. Meg kell jegyezni, hogy a szabályok olyan helyzetekre is vonatkoznak, ahol leendő felelősség áll fenn, mint például várható jogsértések esetében, amelyek valószínűsíthetően jogellenes károkozás vagy kártérítési felelősség bekövetkezéséhez vezetnek.

5.3.2.1. A „szerződésen kívüli kötelezettség” jelentése – 2. cikk

A 2. cikk meghatározza a szerződésen kívüli kötelezettség jelentését a rendelet vonatkozásában. Ezek a jogilag helytelen cselekedetek hagyományos kategóriáit foglalják magukban a jogellenes károkozás terén. Azonban magukban foglalnak olyan kötelezettségeket is, amelyeket a múltban nem jellemeztek sem jogellenes károkozásnak, sem szerződésesnek, például ilyen a jogalap nélküli gazdagodás, a megbízás nélküli ügyvitel, vagy a felmerült költségek megtérítésének joga önkéntes szolgálat esetén és a szerződéses tárgyalások megszakadásából eredő kötelezettségek, amikor az egyik fél kárt szenved el, mert a tárgyalásokban bízva a szerződés előkészületeinek részeként költségei merülnek a szerződés alá eső tevékenységek teljesítésével kapcsolatban (az úgynevezett *culpa in contrahendo*). A kötelezettség e három utolsó kategóriája olyan sajátos, hogy a rendelet különleges szabályokat tartalmaz ezek kapcsán.

5.3.2.2. Kivételek az alkalmazási kör alól – 1. cikk

A rendelet hatálya a szerződésen kívüli kötelezettségekre nem terjed ki, például ilyen a családi vagy hasonló viszonyból eredő nem szerződéses kötelezettségek, a házassági vagyoni jogi rendszerek, a trösztök és az örökösödés. Nem terjed ki továbbá az olyan, különféle kereskedelmi kapcsolatokból eredő kötelezettségekre, mint például amelyek a váltókkal és egyéb forgatható

eszközökkel és a társasági jog területével kapcsolatosak. A nukleáris balesetekből eredő kötelezettségek témakörére szintén nem terjed ki, mivel ezzel szélesebb körű nemzetközi egyezmények foglalkoznak, és önmagában véve is nagyon ellentmondásos egyes tagállamok számára. Különös jelentőséggel bír, hogy a rendelet hatálya nem terjed ki az állam a közhatalom gyakorlása során fellépő cselekményeiért és mulasztásaiért való felelősségére. Az aktus előterjesztésekor még befoglalt becsületsértés, valamint a személyiségi és személyi jogok megsértése az elfogadott aktusban végül nem kaptak helyet.⁽⁸⁷⁾

5.3.3. Az alkalmazandó jogra vonatkozó szabályok

A rendelet különböző szabályokat tartalmaz az alkalmazandó jog meghatározására a hatálya alá tartozó szerződésen kívüli kötelmek két kategóriája, nevezetesen a jogellenes károkozásból, valamint az egyéb jogviszonyokból eredő kötelezettségek tekintetében. Amellett, hogy általános szabályokat kínál e két kategória tekintetében, a jogellenes károkozásból eredő kötelezettségek területén ötféle helyzetre különleges szabályokat tartalmaz, nevezetesen a termékfelelősségre, a versenyre, a környezeti károokra, a szellemi tulajdonra és a szervezett fellépésre.

5.3.3.1. A felek autonómiája – 14. cikk

A „Róma I.” álláspontjától eltérően a jogellenes károkozási ügyekben az alkalmazandó jog megválasztásának szűkebb szerepe van. A felek általában nincsenek abban a helyzetben, hogy a veszteséget, sérülést vagy kárt előidéző esemény előtt dönthetnének az alkalmazandó jogot illetően, mivel normális körülmények között

nem számítanak az ilyen események bekövetkeztére, és ezért nincs olyan személy, akivel az ilyen veszteséget elszenvedő fél megelőzően megállapodást köthetne. Ez azt jelenti, hogy a rendelet alapján nem lehetséges szerződésre lépni a jogválasztási megállapodás olyan általános lehetősége alapján, amelyet az ilyen eseményt megelőzően kellene megvalósítani. Így a választás lehetséges ideje az esemény bekövetkezése utáni időszakra korlátozódik. Létezik egy olyan, a rendelet hatálya alá tartozó helyzet, amelyben a felek az esemény előtt köthetnek megállapodást az alkalmazandó jogot megválasztását illetően, mégpedig ha az összes érintett fél kereskedelmi tevékenységet folytat. Bármely jogválasztás esetében fennáll annak a kivételnek a lehetősége, hogy a választott jog nem alkalmazható, ha szoros kapcsolat áll fenn egy másik ország választott jogával, amely jognak olyan rendelkezései lesznek alkalmazva, amelyeket nem lehet szerződéssel felülmúlni. A választás lehet kifejezett vagy eredhet egyértelműen az eset körülményeiből.

5.3.3.2. A jogválasztás hiányában alkalmazandó jog – 4. cikk

Az általános szabály a jogellenes károkozási vagy kártérítési helyzetből eredő kötelezettségekre vonatkozóan azon ország jogának az alkalmazásától függ, ahol a kár történik vagy valószínűsíthetően történik, függetlenül attól, hogy a kár bekövetkeztét előidéző esemény melyik országban történt, vagy bármely országtól, ahol az adott esemény közvetett következményei bekövetkeznek. A szabálynak – amely a *lex loci delicti commissi* jogot mint alkalmazandó jogot megerősíti – a célja, hogy garantálja a jogbiztonságot, miközben igyekezik ésszerű egyensúlyt fenntartani a felelősnek nyilvánított és a károsult személy között. Amikor azonban a felelősnek nyilvánított és az állítólag károsult személy ugyanabban az országban rendelkeznek szokásos tartózkodási hellyel a kár megtörténte idején, ezen ország joga alkalmazandó. A rendelet tartalmaz egy általános kivételi záradékot, amelynek az a célja, hogy bizonyos fokú rugalmasságot biztosítson, amely lehetővé teszi a bíróságok számára, hogy

(87) Ezeknek a kizárása a Bizottság egy nyilatkozatának tárgyát képezte a rendelet elfogadásakor, amelynek értelmében a Bizottság vállalta, hogy a témában legkésőbb 2008 decemberéig benyújt egy tanulmányt az Európai Parlament és a Tanács számára. A tanulmányt ténylegesen 2009 februárjában publikálták.

alkalmazkodjanak az egyedi esetekhez, és azt a jogot alkalmazzák, amely a helyzet központi kérdését tükrözi, hogy ha a jogellenes károkozás nyilvánvalóan szorosabban kötődik egy másik országhoz, az adott ország joga legyen alkalmazandó. A rendelet emellett az egyes jogterületekre vonatkozó speciális szabályokat is tartalmaz, mint például a termékfelelősségre, a tisztességtelen versenyre vagy a szellemi tulajdonjogra vonatkozóan.

Példa

2010-ben egy, a csehországi Olomucban bejegyzett lakhelyű, francia állampolgárságú személy részese volt egy közúti balesetnek, amikor is Pozsonyban az úttesten átkelve elütötte egy autót, és a személy megsérült. A balesetben érintett autó Magyarországon volt bejegyezve, és a baleset idején egy magyar nemzetiségű, magyarországi szokásos tartózkodási hellyel rendelkező személy vezette. Az autó egy bécsi székhelyű osztrák biztosító által volt biztosítva.

2012-ben az autóbaleset áldozata keresetet nyújtott be a bíróságon személyi sérülés és kár okán a biztosító ellen a Cseh Köztársaságban. Melyik jog alkalmazandó a felek jogai és kötelezettségei meghatározására, beleértve a felelősség és a kártérítés összegének meghatározását? Továbbá melyik jog alkalmazandó abban a kérdésben, hogy a biztosító perelhető-e a balesetért felelős személy bevonása nélkül, valamint a biztosító költségterítési igénye kérdésében a nevezett személy ellen?

A rendelet 14. cikke (1) bekezdése (a) pontja alkalmazásával a felek a vita felmerülését követően megállapodhatnak az alkalmazandó jogban. Amennyiben ez nem történik meg, a 4. cikk általános rendelkezéseit kell alkalmazni. Mivel a károsult és a felelős személy szokásos tartózkodási helye eltérő országban

van, a 4. cikk (2) bekezdése nem alkalmazható. Az alkalmazandó jogot tehát a 4. cikke (1) bekezdése határozza meg, amely annak az országnak a jogát jelöli meg, amelyben a kár bekövetkezett. Az ehhez hasonló közlekedési balesetek esetében, ez az az ország lesz, ahol a baleset történt. Tekintettel arra, hogy a baleset ebben az esetben Szlovákiában történt, a szlovák jogot kell alkalmazni.

Az, hogy indítható-e kereset közvetlenül az osztrák biztosítóval szemben, attól függ, hogy a jogellenes károkozási cselekményre alkalmazandó jog, azaz a szlovák jog ezt lehetővé teszi-e, vagy hogy a biztosítási szerződés értelmében alkalmazandó jog ezt lehetővé teszi-e.

Végül pedig az a jog, amely a jogok átruházását szabályozza a biztosítóról a balesetben okozott kárért és sérülésért felelős személyre, a 19. cikk alapján ugyanaz a jog lesz, amely a biztosító a sérült személlyel szembeni fizetési kötelezettségére alkalmazandó, amely ebben az esetben ismét a szlovákiai jog.

5.3.3.3. *A különleges jogellenes károkozási helyzetekre vonatkozó szabályok – 5–9. cikk*

Különbőféle különleges szabályok vonatkoznak az öt különböző helyzetre, az alábbiak szerint:

- Termékfelelősség – 5. cikk. Az alkalmazandó jog megállapítása lépcsőzetesen, a vonatkozó tényezők alapján történhet: először is a károsult személy a kár bekövetkezése időpontjában szokásos tartózkodási helye szerinti országának joga, ha az érintett terméket az adott országban forgalmazták. Ennek hiányában azon ország joga, ahol a termék be lett szerezve, amennyiben az adott országban

forgalomban volt. Ennek hiányában azon ország joga, amelyben a kár bekövetkezett, amennyiben a termék az adott országban forgalomban volt. Amennyiben a felelősnek nyilvánított személy ésszerű keretek között előre nem láthatta, hogy a termék ezen országok bármelyikében forgalomban lesz, úgy a nevezett személy szokásos tartózkodási helye szerinti ország joga alkalmazandó. Amennyiben az eset nyilvánvalóan szorosabban kapcsolódik egy másik országhoz, az adott ország joga alkalmazandó.

- Tisztességtelen verseny – 6. cikk. A helyzettől függően különféle szabályok alkalmazandók. Ezeknek a szabályoknak nagy vonalakban az a célja, hogy a fogyasztók és a vállalkozások érdekeit egyaránt védjék a versenyellenes tevékenységekkel szemben. Így ha tisztességtelen verseny esete lép fel, az alkalmazandó jog annak az országnak a joga, ahol a versenyérdek vagy a fogyasztók kollektív érdeke található vagy valószínűsíthetően érintett. A 4. cikkben foglalt általános szabály alkalmazandó, amikor egy adott versenytárs érdeke érintett. A 6 cikk (3) bekezdésében foglalt különleges szabályok a versenyellenes gyakorlattal foglalkoznak, és az ilyen gyakorlatok által érintett piacok országai jogának alkalmazására összpontosítanak. A 14. cikk hatálya alatt az ilyen szabályok hatályától nem lehetséges szerződéses jogválasztással eltekinteni.
- Környezeti károk – 7. cikk. A környezeti károkból vagy az ilyen károk eredményeképp személyek vagy vagyontárgyak által elszenvedett károkból eredő jogellenes károkozási vagy kártérítési kötelezettségekre elsősorban a felek által választott jog irányadó. Ugyanakkor a követeléssel élő személy dönthet úgy, hogy annak az országnak a jogára alapozza a követelést, ahol a kárt előidéző esemény bekövetkezett. Az egyoldalú választás lehetősége kihangsúlyozza az Unió általános elkötelezettségét a környezetvédelem előmozdítása iránt.

- Szellemi tulajdonjogok – 8. cikk. Itt különbséget teszünk az uniós szellemi tulajdonjogok és a nemzeti jogok közt. Ami az utóbbiakat illeti, az alkalmazandó jog annak az országnak a joga, amelynek vonatkozásában az oltalmat igénylik. Az uniós jogok esetében – ha a kérdést nem szabályozza a vonatkozó uniós aktus – az alkalmazandó jog annak az országnak a joga, ahol a jog megsértése bekövetkezett. A jogválasztás ezekben az esetekben sem megengedett.
- Szervezett fellépés – 9. cikk. Ez az utolsó a különleges helyzetek között, és a munkavállalói vagy munkáltatói minőségben vagy az ezek szakmai érdekeit képviselő szervezetek, például szakszervezetek vagy munkaadói egyesületek képviselőjeként fellépő személyek szerződésen kívüli kötelemeire vonatkozik a szervezett fellépés okozta károk tekintetében, függetlenül attól, hogy az már véget ért vagy folyamatban van. Miközben az ilyen esetekre a 4. cikk (2) bekezdésében foglalt, a közös szokásos tartózkodási hely szerinti ország jogát alkalmazó általános szabály vonatkozik, a 9. cikk kimondja, hogy annak az országnak a joga alkalmazandó, ahol a tevékenység megvalósul vagy megvalósult.

5.3.3.4. *A jogalap nélküli gazdagodás esetében alkalmazandó jog – 10. és 11. cikk*

A jogellenes károkozástól eltérő tevékenységből eredő jogalap nélküli gazdagodás esetében fennálló szerződésen kívüli kötelek tekintetében – mint a jogalap nélküli gazdagodás és a megbízás nélküli ügyvitel – a rendelet szabályokat tartalmaz annak biztosítása érdekében, hogy a kötelezettségre a tárgyalt legszorosabb kapcsolatban álló állam joga legyen irányadó, miközben kellő rugalmasságot hagy a bíróságoknak, hogy a szabályt saját nemzeti rendszereikhez igazíthassák. Mindkét esetben a szabályok egy hierarchiája lett felállítva.

- Jogalap nélküli gazdagodás – 10. cikk. Az elsődleges szabály az, hogy amikor a kötelezettség a felek egy, a jogalap nélküli meggazdagodással szorosan összefüggő, már meglévő viszonyából ered, az irányadó jog ugyanaz, amely az adott viszonyt, például szerződést szabályozta. Amennyiben ez nem alkalmazható, és a felek szokásos tartózkodási helye ugyanabban az országban volt a kötelezettség keletkezése idején, az adott ország joga alkalmazandó. Amennyiben ezzel nem sikerül meghatározni az alkalmazandó jogot, annak az országnak a joga alkalmazandó, ahol a jogalap nélküli gazdagodás megtörtént. Ha a helyzet szorosabb kapcsolatban áll egy másik országgal, mint amelyet az egyéb rendelkezések meghatároznak, úgy az adott ország joga alkalmazandó.
- Megbízás nélküli ügyvitel – 11. cikk. Itt az első szabály hasonló a jogalap nélküli gazdagodással kapcsolatos szabállyal: ha létezik a felek között egy olyan viszony, amely szorosan kapcsolódik a kötelezettséghez, akkor az arra a viszonyra alkalmazandó jogot kell alkalmazni. A második szabály itt szintén az, hogy a felek közös szokásos tartózkodási helyét kell alkalmazni, a harmadik pedig, hogy annak az országnak a jogát kell alkalmazni, ahol a kötelezettség keletkezését okozó cselekmény végbement. Végül létezik egy, a 10. cikk (4) bekezdésében foglaltathoz hasonló, a legszorosabb kapcsolatot mérlegelő szabály.

Példa

A franciaországi székhelyű A vállalat munkatársa, miközben egy olaszországi kereskedelmi vásár valamely díját elektronikus banki átutalás útján a vásárt szervező B vállalat részére kifizette, egy hibát vétett az online átutalás rögzítése

során, és a kifizetett díj 5000 EUR helyett 50 000 EUR lett. Továbbá a kifizetés egy harmadik fél számlájára történt, amelyik semmilyen kapcsolatban nem áll az olasz társasággal, illetve nem köthető a tranzakcióhoz. Ez az ausztriai székhelyű fél történetesen rendelkezik egy számlával ugyanabban a bankban, ahol B vállalat is, és a számla száma csupán egyetlen számjegyben különbözik a B vállalat számlaszámától. A harmadik fél megtagadja a pénz visszafizetését, így az A vállalatnak keresetet kell a harmadik fél ellen benyújtania az annak székhelye szerinti, nevezetesen az ausztriai egyik bíróságon, nem lévén külön joghatósági szabályozás a jogalap nélküli gazdagodás ehhez hasonló eseteire a Brüsszel I. rendelet hatálya alatt. A kérdés az, hogy az ausztriai bíróságnak melyik jogot kell alkalmaznia?

Lévén, hogy a helyzet a harmadik fél jogalap nélküli gazdagodására vonatkozik, a Róma II. rendelet 10. cikkét kell alkalmazni. Az első lehetőség – nevezetesen hogy létezik egy, a tényleges helyzethez kapcsolódó szerződéses vagy jogellenes károkozási viszony, amelyből a jogalap nélküli gazdagodás keletkezett – itt nem releváns, mivel az A vállalat és az ausztriai harmadik fél között nem áll fenn semmilyen kapcsolat. Nem alkalmazható a felek közös szokásos tartózkodási helyre vonatkozó előírás sem, lévén az A vállalat és a harmadik fél szokásos tartózkodási helye eltérő országban található.

Így a 10. cikk (3) bekezdésében foglalt tényezők közül marad az utolsó, ami annak az országnak a jogát jelöli meg, ahol a jogalap nélküli gazdagodás bekövetkezett. A kérdéses esetben ez az olaszországi jog alkalmazásához vezetne, mivel az ausztriai fél bankszámlája Olaszországban található. A 10. cikk (4) bekezdésében foglalt különleges rendelkezések valószínűleg nem befolyásolják az olaszországi jog alkalmazhatóságát, mivel az ügy körülményei nem mutatnak egyértelmű kapcsolatot egy másik országgal.

5.3.3.5. *A culpa in contrahendo elvből eredő kötelezettségek esetén alkalmazandó jog – 12. cikk*

A *culpa in contrahendo* olyan helyzetre utal, ahol egy szerződésen kívüli kötelelem egy szerződés megkötését megelőzően folytatott tárgyalásokból ered, függetlenül attól, hogy a szerződés ténylegesen megkötött-e vagy sem. Ez magában foglalja a szerződésre irányuló tárgyalások meghíúsulását és megszegésével kapcsolatos információk meg nem osztására vonatkozó kötelezettséget is. A 12. cikkben foglalt szabályok ismét egy kisebb hierarchiát állítanak fel. Így az első lépés annak a jognak az alkalmazása, amely a szerződést szabályozza, vagy szabályozta volna, amennyiben megkötötték. Ennek hiányában az alkalmazandó jog vagy annak az országnak a joga, ahol a kárt előidéző esemény bekövetkezett – függetlenül azon országtól vagy országoktól, ahol közvetett következmények vannak –, vagy a felek közös szokásos tartózkodási helye szerinti ország, vagy amennyiben a viszony nyilvánvalóan szorosabban kapcsolódik egy, az egyéb szabályok által jelöltéktől eltérő országhoz, úgy az adott ország joga.

5.3.4. Az alkalmazandó jog alkalmazási köre – 15. cikk

A rendelet szabályai alapján alkalmazandó jog szabályozza:

- a felelősség alapját és mértékét;
- a felelősség alóli mentesülés lehetséges alapjait, valamint a felelősség bármely korlátját vagy megosztását;
- a kár vagy a keresett jogorvoslat meglétét, természetét és értékelését;
- azokat az intézkedéseket, amelyeket a bíróság tehet, hogy a sérüléseket vagy az anyagi károkat megelőzze vagy megszüntesse;

- a jogok átadását a károk megtérítésére, beleértve az öröklés útján történő átszállást is;
- azokat a személyeket, akik a személyesen elszenvedett károkért kártérítésre jogosultak;
- a helyettes felelősséget egy másik személy cselekedeteiért; és
- a kötelezettségek megszűnését a keresetek elévülése és korlátozása révén, valamint az elévülési és korlátozási idők megszakitását.

5.3.5. Egyéb, a szerződésen kívüli kötelmekre alkalmazandó jogra vonatkozó rendelkezések

Amint a Róma I. rendelet esetében, e rendeletben is vannak egyéb fontos rendelkezések, amelyek az alkalmazandó joggal kapcsolatos egyes konkrét kérdésekkel foglalkoznak. Ezek magukba foglalnak egy cikket az üggyel foglalkozó eljáró bíróság jogára vonatkozó kötelező szabályokról, amelyeknek hatályt kell biztosítani, az egyébként alkalmazandó jogtól függetlenül. A különleges szabályok által lefedett egyéb kérdések közé tartozik egy olyan, a biztonságra és az eljárásmódra vonatkozó szabály, amely akkor és ott lép életbe, amikor és ahol egy valamely, felelősséget keletkeztető megtörtént eseményt figyelembe kell venni, továbbá egy olyan szabály, amelynek értelmében egy személy keresetet nyújthat be közvetlenül a felelős személy biztosítója ellen, amennyiben a szerződésen kívüli kötelelemre vagy a biztosítási szerződésre alkalmazandó jog rendelkezései ezt lehetővé teszik. Léteznek szabályok az átruházás, a többszörös felelősség, valamint a szerződésen kívüli kötelmekre vonatkozó törvények formális érvényessége tekintetében. Végül léteznek szabályok a bizonyítás terhére, az üzleti tevékenység során eljáró jogi és magánszemélyek szokásos tartózkodási helyére, a vissza- és továbbutalás alkalmazásának kizárására bármely olyan

ország nemzetközi magánjogi szabályai tekintetében, amelyeknek a joga a rendelet értelmében alkalmazható, a rendelet alkalmazására azon államok tekintetében, ahol nem egyetlen jogi rendszer létezik, valamint az uniós jogszabályokkal és egyes nemzetközi egyezményekkel való kapcsolatra.



A szülői felelősség és a házasságfelbontás

6.1. A „Brüsszel IIa.” rendelet

6.1.1. Háttér-információk – a Brüsszel II. rendelet és a Brüsszel IIa. rendelet

A Tanács 2000. május 29-i 1347/2000/EK rendelete a házassági ügyekben és a házastársaknak a közös gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősségére vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (az úgynevezett „Brüsszel IIa. rendelet”)⁽⁸⁸⁾ 2001. március 1-jén lépett hatályba. Ez a rendelet a joghatósággal, valamint a határozatok elismerésével és végrehajtásával foglalkozott a házasságok felbontásával, a különválással vagy a házasságok érvénytelenítésével kapcsolatos polgári eljárásokban, a szülői felelősséggel kapcsolatos vonatkozások tekintetében azonban az olyan esetekre korlátozódott, ahol ezek a házassági eljárások keretében, a házastársak közös gyermekei vonatkozásában merültek fel. Maga a rendelet egy, a tagállamok közötti egyezmény jogutódja volt, amelynek tárgyalásait még az Amszterdami Szerződés hatályba lépése előtt folytatták le. A Brüsszel II. rendelet és az egyezmény szövege gyakorlatilag megegyezik, azonban az egyezmény⁽⁸⁹⁾ – amelyet 1968. május 28-án fogadtak el – soha nem lépett hatályba.

Ami a területi hatályát illeti a rendelet Dánia kivételével az összes tagállamban érvényes. A hatályba léptét követően viszonylag gyorsan érezhető volt, hogy a Brüsszel II. rendelet alkalmazási köre túl szűk, ami a szülői felelősségre vonatkozó rendelkezéseit illeti. Ez volt az egyik oka a Bizottság 2002 augusztusában tett javaslatának⁽⁹⁰⁾ egy olyan rendelettervezet megfogalmazására, amelynek

a célja, hogy leváltsa a Brüsszel II. rendeletet, és lefedje az összes, a szülői felelősségre vonatkozó döntést, tekintet nélkül a szülők családi állapotára és arra, hogy van-e függőben a szülők között fennálló házassági ügy. A javaslat szerint a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekre is vonatkoznia kell, beleértve a gyermekek gondnokság alá helyezését, intézményi gondozását és a nevelést is. A javaslat nagy mértékben az 1996. október 19-ei Hágai Egyezmény előírásait követte, amely a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre érvényes joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az elismerésről, a végrehajtásról és az együttműködésről szól (Hágai Gyermekevédelmi Egyezmény), ám ekkor még egyetlen tagállamban sem volt érvényben. A Brüsszel IIa. rendeletet 2003. november 27-én fogadták el, és 2005. március 1-jén lépett hatályba⁽⁹¹⁾.

6.1.2. A Brüsszel IIa. rendelet és a gyermekek jogellenes elvitele

A Brüsszel IIa. rendelet javasolt formájában speciális szabályokat is tartalmazott a gyermekek valamely szülő által elkövetett, az ország határain kívülre irányuló jogellenes elvitelével kapcsolatban az Európai Unión belül, és ezáltal foglalkozott a gyermekek a felügyeleti jogokat sértő jogellenes elvitelének és visszatartásának problémájával a tagállamok közt. A gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló, 1980. október 25-én kelt Hágai Egyezmény valamennyi tagállamban érvényben van. Az egyezmény hatálya alatt, ha egy gyermeket jogellenesen egy, a szokásos tartózkodási helyétől eltérő olyan országba visznek vagy ott visszatartanak, amely az egyezményt elfogadta, annak az államnak a hatóságai, ahová a gyermeket jogellenesen elvitték, vagy ahol visszatartják, kötelesek elrendelni a gyermek azonnali visszavitelét a lakóhelyére, amennyiben az adott állam szerződő állam. A Brüsszel IIa. rendelet szabályainak

(88) Lásd: HL L 160., 2000.6.30., 19. o.

(89) Lásd: HL C 221., 1998.7.16., 1. o.

(90) Lásd HL C 203 E., 2002.8.27., 155. o. A rendelet működésével kapcsolatban külön gyakorlati útmutató érhető el az európai igazságszolgáltatási portál webhelyén.

(91) Dánia a rendeletben nem vesz részt.

a célja az volt, hogy kiegészítsék és megerősítsék az egyezmény rendelkezéseit azok tagállamok közti működésében, és ezáltal eltérítsék a szülőket és más személyeket attól, hogy egyoldalúan megkíséreljenek gyermekeket eltávolítani vagy visszatartani azok szokásos tartózkodási helyétől valamely tagállamban.

6.1.3. A Brüsszel IIa. rendelet és a házassági ügyek

6.1.3.1. Joghatóság a házassági ügyekben – 3. cikk

A rendelet módosítás nélkül vette át a Brüsszel II. rendelet házassági ügyekre vonatkozó szabályait. Az eljárások esetében a rendelet szabályokat tartalmaz a következőkre vonatkozóan:

- joghatóságok felállítása a tagállamok bíróságai között;
- a többi tagállam bíróságai által hozott ítéletek elismerésének és végrehajtásának biztosítása.

Példa

A asszony az 1. tagállam polgára, és három évig B úr felesége volt. Együtt éltek a 2. tagállamban, B úr hazájában. A asszony, miután arra jutott, hogy a házasságnak vége, a házasság felbontásáért kíván folyamodni, és vissza szeretne térni szülőhazájába, ahol a családja lakik. Szeretne a lehető leghamarabb elhagyni az országot, és a házasság felbontásáért szülőhazájában bírósághoz folyamodni. B úrral már két hete nem beszélt, és aggódik, hogy a házasság felbontása esetleg komoly problémává nőhet.

A rendelet 3. cikke (1) bekezdésében foglalt szabályok értelmében a házasságok felbontásában illetékes joghatóság a házastársak szokásos tartózkodási helye vagy utolsó tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságaihoz tartozik, amennyiben az egyik házastárs még mindig ott tartózkodik. Tartozhat továbbá a házastársak közös állampolgársága (az Egyesült Királyság és Írország esetében mindkét házastárs „lakóhelye”) szerinti tagállam bíróságaihoz is. Amennyiben A asszony visszatérne szülőhazájába (1. tagállam), csak akkor tudna egy ottani bíróság előtt a házasság felbontásáért folyamodni, ha már szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik ott, és ha az alábbi feltételek egyike teljesül:

- B úr beleegyezik abba, hogy egy vele közös keresetet nyújt be a házasság felbontására.
- Amennyiben B úr nem egyezik bele a közös kereset benyújtásába, úgy akkor, ha A asszony már legalább hat hónapja tartózkodik ott a keresete benyújtását megelőzően. Amennyiben A asszony úgy döntene, hogy egy olyan harmadik tagállamba költözik, amelynek nem állampolgára, ott csak abban az esetben lenne jogosult a házasság felbontásáért folyamodni, ha ott tartózkodási hellyel rendelkezik, és a kereset benyújtása előtt legalább egy évig ott tartózkodott.

A asszonyt tájékoztatni fogják, hogy B úr, aki továbbra is a házaspár jelenlegi közös lakóhelyén tartózkodik a 2. tagállamban, kedvezőbb helyzetben van, amennyiben ő azonnal benyújthat egy válókeresetet az adott tagállam valamely bíróságán. A asszony ezt ott maga is megteheti, mivel B úr még rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel az adott tagállamban, míg ha az 1. tagállamban nyújtana be a keresetet, legalább hat hónapot kellene várnia.

Amennyiben B úr úgy döntene, hogy benyújtáná a keresetet a 2. tagállamban, ezzel gyakorlatilag megakadályozná A asszonyt abban, hogy ezt követően az 1. tagállamban nyújtson be keresetet. Ennek az oka, hogy a rendelet 19. cikke (1) bekezdése megállapítja, hogy amennyiben ugyanazon felek közt fennálló egyazon keresettel kapcsolatos eljárást két különböző olyan tagállam bíróságán is elindítanak, amelyek a rendelet hatálya alatt rendelkeznek hatáskörrel az eljárás lefolytatására, az eljárást az elsőként megkeresett illetékes bíróság folytatja le, míg a másodikként megkeresett bíróságnak az eljárást fel kell függesztenie, és amint az elsőként megkeresett bíróság hatásköre illetékessége megállapítást nyer, az eljárást nem folytathatja tovább. Ez az ugyanabban a cikkben foglalt, úgynevezett európai perfüggőségi szabály alatt található.

A rendelet kizárólag a házassági kötelékek felbontására alkalmazható, és nem foglalkozik olyan kérdésekkel, mint a válás indokai, a házasság vagyoni következményei, a tartási kötelezettségek⁽⁹²⁾ és egyéb, a házassággal esetleg kapcsolatos kiegészítő intézkedések.

6.1.3.2. *A Brüsszel IIa. hatálya alá tartozó határozatok elismerése és végrehajtása házassági eljárásokban*

A kölcsönös bizalom elve alapján a valamely tagállamban meghozott ítéletet az összes többi tagállamban is el kell ismerni. Az elismerés megtagadásának okait a szükséges minimumszinten kell tartani. A különélésre, a válásra vagy a házasság érvénytelenítésére vonatkozó ítéletek esetében nem szükséges külön eljárás a tagállamok anyakönyvi okmányok frissítésére. A Brüsszel IIa. rendelet

egyik alapelve – a Brüsszel I. rendelethez hasonlóan –, hogy az átvevő állam nem vizsgálhatja felül sem a származási tagállam bíróságának joghatóságát, sem az adott bíróság ténymegállapításait. A házassági ügyekkel kapcsolatos ítéletek a többi tagállamban jogilag elismerhetőek és végrehajthatóak, amint a végrehajtó tagállam megfelelő bírósága azokat végrehajthatónak nyilvánítja („végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás”). A végrehajthatóvá nyilvánítási határozat fellebbezés alapján felülvizsgálható. Hitelesítés nem szükséges az elismeréshez és végrehajtáshoz szükséges semmilyen dokumentum esetében, beleértve a házasságot felbontó határozatot is.

6.1.4. *A Brüsszel IIa. és a szülői felelősség*

6.1.4.1. *Alkalmazási kör*

A rendelet nagyon tág körű a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyek hatályát illetően. Foglalkozik a szülői kötelezettségek hagyományos formáival a szülő-gyermek kapcsolatokban, például a gyermek tartózkodási helyének meghatározásával, a kapcsolattartási jogokkal, a gondnoksággal és a gyermek védelmére tett intézkedésekkel a gyermek vagyona vonatkozásában. A 6.1.8. bekezdésben a gyermek hatóság általi elhelyezésével kapcsolatosan említettekre is kitér. Tartalmaz szabályokat ilyen ügyekben a bíróságok joghatóságára, továbbá a szülői felelősséggel kapcsolatos határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozóan.

6.1.4.2. *Illetékesség a szülői felelősséggel kapcsolatos esetekben – 8., 9., 12. és 13. cikk*

Az általános szabály, hogy a joghatóság a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságainak illetékessége. A szokásos tartózkodási hely kifejezés a rendeletben sehol nincs meghatározva, azonban a szándék az,

(92) Lásd alább, a 7. fejezetben.

hogy önálló jelentéssel bírjon, és ezt az Európai Unió Bírósága számos esetben meg is erősítette.⁽⁹³⁾ Emellett a rendelet bevezet egy korlátozott lehetőséget, amely bizonyos feltételek mellett áll fenn, és amely szerint a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamtól eltérő tagállam bírósága is illetékes lehet a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben, amennyiben például az ügy kapcsolódik egy, a rendelet 3. cikke szerinti függőben lévő házasságfelbontási eljáráshoz az érintett másik tagállamban.⁽⁹⁴⁾ Lehetővé teszi azt is, hogy a joghatóság a gyermek az adott tagállamban való jelenléte szerint is fennállhasson, de csak abban az esetben, ha a gyermek szokásos tartózkodási helye nem állapítható meg.⁽⁹⁵⁾ Amennyiben a gyermek a szülői felelősséget gyakorlók (legtöbb esetben a szülők) beleegyezésével átköltözik a szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam határán túl egy másik tagállamba, az első állam bíróságai maradnak továbbra is illetékesek bármely kapcsolattartási határozat tekintetében, de csak a költözést követő három hónap időtartamra, és csak amennyiben a láthatási jogok gyakorlója még mindig ott él.⁽⁹⁶⁾

6.1.4.3. *Ügyek átadása a bíróságok között – 15. cikk*

A rendelet tartalmaz egy további, az európai jogban innovatívnak számító szabályt is, amelynek értelmében egy adott ügyben eljáró, és a témában joghatósággal rendelkező bíróság kivételes esetekben átadhatja az ügyet egy másik tagállam bíróságának, amennyiben az utóbbi alkalmasabb az ügy kivizsgálására. A bíróság átadhatja az egész ügyet vagy annak csak egy meghatározott részét is.

(93) Lásd például a következő eseteket: A, C – 523/07, 2009. április 2. és Mercredi kontra Chaffe, C – 497/10 PPU, 2010. december 22.

(94) Lásd a 12. cikk (1) bekezdését.

(95) Lásd a 13. cikket.

(96) Lásd a 9. cikket.

A 8. cikkben foglalt általános szabály okán a gyermek a bíróság megkeresése időpontjában érvényes szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságai az illetékesek, és az illetékesség nem helyeződik át automatikusan, ha a gyermek szokásos tartózkodási helye a bírósági eljárás folyamán átkerül egy másik tagállamba. Azonban előfordulhatnak olyan körülmények, amikor kivételes esetben a már megkeresett bíróság („a származási bíróság”) nem a legmegfelelőbb az ügy kivizsgálására. A 15. cikk ilyen körülmények között lehetővé teszi, hogy a származási bíróság az ügyet egy másik tagállam bíróságára áthelyezze, feltéve, hogy ez szolgálja leginkább a gyermek érdekeit. Az ilyen áthelyezésre vonatkozó eljárást és az áthelyezés céljaként megjelölhető bíróságok kategóriáit a cikk részletezi. Amennyiben valamely eset már át lett helyezve egy másik tagállam valamely bíróságára, onnan már nem lehet tovább áthelyezni egy harmadik tagállam bíróságára⁽⁹⁷⁾.

6.1.4.4. *Illetékesség gyermekek jogellenes elvitele esetében – 10. cikk*

Egyes gyermekeket valamely szülőjük jogellenesen átviszi egyik tagállamból egy másikba, mert például saját bíróságai előtt szeretnék a gyermekek vonatkozásában a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyeiket előterjeszteni annak reményében, hogy ott kedvezőbb elbírálásban részesülnek. A rendelet alapján a gyermekek jogellenes elvitele vagy visszatartása nem eredményezheti a jogalkalmazási hatáskör áthelyeződését a gyermek eredeti szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságairól, hacsak az összes, a rendeletben meghatározottak szerint felügyeleti jogokkal rendelkező személy ehhez hozzá nem járul, vagy a gyermek legalább egy évig az új államban nem tartózkodott, miután a felügyeleti joggal rendelkező személy a gyermek hollétéről értesült vagy arról értesülnie kellett volna, és abban az egy évben

(97) Lásd a (13) preambulumbekendést.

nem nyújtott be keresetet a Hágai Gyermekelviteli Egyezmény értelmében a gyermek visszavitelére, vagy egy ilyen benyújtott kereset később vissza lett vonva, vagy ha a gyermek eredeti tartózkodási helye szerinti tagállamban ki lett adva egy felügyeleti határozat, amely nem eredményezte a gyermek visszavitelét az adott államba. Ily módon azokat a szülőket, akik úgy gondolják, hogy előnyre tehetnek szert azzal, ha gyermeküket önkényesen egy másik tagállamba viszik, a rendelet elrettenti azáltal, hogy egyértelművé teszi, hogy az Európai Unión belül az ilyen tevékenység nem eredményezheti a joghatóság módosulását a szülői felelősségre vonatkozó ügyekben.

6.1.5. A Hágai Gyermekelviteli Egyezmény működése az Európai Unióban – 11. cikk

6.1.5.1. Az egyezmény és a rendelet alapelvei

A gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló 1980-as Hágai Egyezmény továbbra is érvényben van az Európai Unión belül, a rendelet azonban olyan rendelkezéseket tartalmaz, amelyek kiegészítik az egyezmény tagállamok közötti működését. E rendelkezések célja, hogy megerősítsék az egyezmény működését, valamint különösen az egyezmény és a rendelet központi elvét, mely szerint a gyermek legfőbb érdeke ellen való, ha jogellenesen eltávolítják vagy visszatartják a szokásos tartózkodási helye szerinti államtól. Ezt az elvet támogatja az az eljárásbeli fogalom, hogy ha ilyen eltávolítás vagy visszatartás történik, az érintett gyermeket vagy gyermekeket a lehető leghamarabb vissza kell küldeni a szokásos tartózkodási helyük szerinti államba, és – amennyiben a bíróság úgy dönt – az adott állam bíróságainak kell az azzal kapcsolatos határozatokat meghozni, hogy a gyermekek hosszú távú jövője milyen irányt vesz, valamint meghozni a gyermekek érdekeit leginkább szolgáló megfelelő döntéseket azzal kapcsolatban, hogy kivel éljenek, kivel legyenek kapcsolatuk, és milyen alapon.

6.1.5.2. A rendelet kiegészítő rendelkezései – 11 cikk (1)–(5) bekezdés

A 11. cikk számos olyan rendelkezést tartalmaz, amelyek ezeket az alapelveket hivatottak megerősíteni, és amelyek azokban az esetekben alkalmazandók, amikor a gyermek az egyik tagállamból egy másikba való visszavitelét kéri az egyezmény alapján. Ezek a következők:

- A visszaviteli kereset és az az ellen az egyezmény 12. és 13. cikkében foglalt kivételek alapján támasztott bármely felszólalás mérlegelésekor – kivéve, ha ez nem megfelelő – a gyermeknek lehetőséget kell adni, hogy az eljárás folyamán meghallgassák, figyelembe véve az életkorát vagy érettségét. A rendelet nem határozza meg, hogy ezt hogyan kell megtenni, és ezt a tagállamok nemzeti eljárási jogára bízta. Azonban a rendelkezésből egyértelmű, hogy a gyermek visszavitelét mérlegelő bíróságnak kötelessége mérlegelni azt is, hogy a gyermeket meghallgassa-e – 11 cikk (2) bekezdés.
- Az egyezmény hatálya alatt a visszaviteli eljárásokat a lehető leggyorsabban le kell zárni, és hacsak a különleges körülmények ezt el nem lehetetlenítik, semmilyen szín alatt nem tarthatnak tovább, mint az ügy benyújtásától a határozatot kiadásáig számított hat hét. Ez a rendelkezés hasonló az egyezményben⁽⁹⁸⁾ foglaltakhoz, és megerősíti azt a feltevést, hogy a gyermekek gyors visszavitelére mindkét aktus alapvető célkitűzése – 11 cikk (3) bekezdés.
- A fentiekben említett 1980-as Hágai Egyezmény 13. cikke (1) bekezdése b) pontja szerint a szülők megpróbálhatják megakadályozni az általuk jogellenesen elvitt gyermek

(98) Lásd a 2. és 11. cikket.

visszatérítését kimondó határozat létrejöttét, mondván, hogy az érintett gyermek visszavitele a gyermeket nagy mértékű fizikai vagy lelki kárnak vagy elviselhetetlen helyzetnek tenné ki. Ahogy a többi kivétel esetében is, a gyermek visszavételének elutasítását kérő személyen van a bizonyítás terhe, amit a fennálló veszélyek vonatkozásában a bíróság számára kielégítő módon igazolnia kell. Valójában ezt a kivételt a bíróságok általában nagyon szűken szokták értelmezni a legtöbb szerződő államban – beleértve az uniós tagállamokat is –, és a rendelet megerősíti ezt az értelmezést azzal, hogy előírja, hogy ez a kivétel nem használható a visszavitel elutasításának megalapozására, amennyiben sikerül megállapítani, hogy megfelelő óvintézkedések történtek a gyermek érdekében arra az időszakra, miután visszatér abba a szokásos tartózkodási helye szerinti államba, amelynek a bíróságán a gyermek ellátásával kapcsolatos ügyekről a gyermek érdekeinek figyelembevételével határozni kell. – 11 cikk (4) bekezdés.

- Attól az esettől eltekintve, ha a visszavittetl kérő személy kapott lehetőséget arra, hogy meghallgassák, a bíróság nem utasíthatja el a visszavittetl – 11 cikk (5) bekezdés.

6.1.5.3. Mi történik, ha a visszavittetl elutasító döntés születik? – 11 cikk (6)–(8) bekezdés

Amint említettük, az egyezményben csak korlátozott kivételek szerepelnek a gyermek egy másik államba történő jogellenes elvittetlét vagy ottani visszatartását követően a gyermek annak szokásos tartózkodási helye szerinti államba való visszavittetlre vonatkozó bírósági jogalap tekintetében. Megakadályozandó, hogy a szülők ezeket – gyakran felettébb hamis alapokon – kihasználják, és

biztosítandó, hogy az ilyen cselekedeteknek kitett gyermekek hosszú távú jövőjéről a szokásos tartózkodási helyük szerinti államban döntsenek, a rendelet nem csupán azt mondja ki, hogy a gyermek a jogellenes elvittetl megelőzően szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságai megőrzik illetékességüket⁽⁹⁹⁾, hanem azt is, hogy a jogellenes elvittetl követően ezeké a bíróságoké lesz a végső szó a gyermek hosszú távú jövőjét illetően. Így az olyan, az egyezmény 13. cikke alapján a gyermek visszavittetlét elutasító határozatot, amelyet annak a tagállamnak a bírósága adott ki, amelybe a gyermeket jogellenesen elvittetl, később követheti egy olyan, a gyermek visszavittetlét elrendelő határozat, amelyet annak a tagállamnak az illetékes bíróságai adtak ki, ahol a gyermek a jogellenes elvittetl közvetlenül megelőzően életvitelszerűen lakott.

6.1.5.4. Gyermek visszavittetlre vonatkozó határozat elismerése és végrehajtása egy visszavittetl elutasító határozatot követően, gyorsított eljárás – 11 cikk (8) bekezdés, 40 cikk (1) bekezdése b) pontja és 42. cikk

Amennyiben egy ilyen, a gyermek visszavittetlét elrendelő ítéletet adnak ki, azt mindenemű külön eljárás (például végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás) nélkül el kell ismerni és végre kell hajtani, feltéve, hogy az egyes eljárási biztosítékokat megteremtették, például a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bírósága lehetőséget adott a gyermeknek, hogy meghallgassák.⁽¹⁰⁰⁾ A visszavittetl elutasítását kimondó határozatot meghozó bíróság az eset dokumentumait annak a bíróságnak küldi meg, amely a gyermek engedély nélküli elvittetlét vagy visszatartását közvetlenül megelőző szokásos lakhelyének megfelelő országban joghatósággal rendelkezik. A feleket a gyermek engedély nélküli elvittetlét vagy visszatartását közvetlenül megelőző szokásos lakhelyének

(99) Lásd a 10. cikket és a 6.1.4.4. bekezdést.

(100) Lásd a 42. cikk (2) bekezdése a) pontját.

megfelelő országában joghatósággal rendelkező bíróság felkéri arra, hogy annak a bíróságnak intézzék beadványait, és ha a felek beadvánnyal élnek, ez a bíróság foglalkozik a gyermek végleges elhelyezésével.

6.1.6. Kapcsolattartásra vonatkozó határozatok elismerése és végrehajtása, gyorsított eljárás – 40. cikk (1) bekezdés (a) pontja és 41. cikk

A Brüsszel IIa. rendelet az 1996-os Hágai Egyezmény végrehajtási előírásait követte, amely a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre érvényes joghatóságról, az elismerésről, a végrehajtásról és az együttműködésről szól, és olyan tanúsítványokkal bővítette, amelyek elősegítik a tagállamokban kiadott uniós döntések átjárhatóságát a házasság felbontása és a szülői felelősség terén, a kapcsolattartást is beleértve. A láthatási jogra vonatkozó tanúsítványnak tartalmaznia kell néhány nyilatkozatot a bíróság által követett eljárással kapcsolatban, mint például, hogy az alperes távolléte esetén a tanúsítvány biztosít-e lehetőséget arra, hogy az ügyben védekezzen, hogy az összes fél és – a korától és érettségétől függően – a gyermek is megkapta-e a lehetőséget, hogy meghallgassák. Amint kiállították, a tanúsítvány ellen nem lehet beadvánnyal élni az eredeti tagállamban, ám lehetséges azt javítani, amennyiben hibákat tartalmaz (43. cikk). Az igazolt határozatot nem lehet a végrehajtásra kijelölt tagállamban végrehajtani, amennyiben az egy később született végrehajtandó ítélettel összeegyeztethetetlen.

6.1.7. A határozatok elismerése és végrehajtása, standard eljárás – 21–39. cikk

Egyéb, a szülői felelősséggel kapcsolatos határozatok tekintetében az eljárás hasonló a Brüsszel I. rendeletben foglalt eljárás alá tartozó határozatokéhoz.

Amint kiadják és végrehajthatóvá válik, a határozatot egy tanúsítvánnyal bocsátják ki a rendeletben meghatározott szabványos formanyomtatvány keretein belül.⁽¹⁰¹⁾ A végrehajthatóvá nyilvánítás vagy a végrehajtás céljából történő nyilvántartásba vétel az Egyesült Királyságban (28. cikk) a végrehajtás tagállamának joga szerint történik (30. cikk). A végrehajtást kérő személynek végrehajthatóvá nyilvánításért kell folyamodnia abban a tagállamban, ahol a határozatot végre kell hajtani. Amint ezt kiállítják, a nemzeti jog szerinti eljárás alapján felhívják rá azon személy figyelmét, akivel szemben a végrehajtást kérték. Ez a személy megkísérelheti megtámadni a végrehajthatóvá nyilvánítást, azonban kizárólag a rendeletben meghatározott alapokon.⁽¹⁰²⁾ A határozat tényleges végrehajtása a nemzeti jog eljárásrendje alapján történik.⁽¹⁰³⁾

6.1.8. Gyermekek gondnokság alá helyezése egy másik tagállamban – 55. cikk d) pontja és 56. cikk

Mint említettük, a rendelet kiterjed az olyan esetekre, amelyekben gyermekek intézményi gondozásba vagy nevelőszülőkhöz helyezéséről kell határozni. Az ilyen, a szülői felelősséggel kapcsolatos döntések vonatkozhatnak olyan esetekre is, ahol a gyermeket egy másik tagállamban helyezik el, és ahol ezt mérlegelik. Az ilyen esetekre a rendelet egy különleges eljárást határoz meg. Mielőtt a joghatósággal rendelkező bíróság vagy más hatóság meghozná az elhelyezési döntést, először is konzultálnia kell az abban a tagállamban joghatósággal rendelkező központi hatósággal, amelyben a gyermek elhelyezését mérlegelik, amennyiben az adott tagállamban egy hatóság beavatkozása szükséges. A határozat kizárólag abban az esetben hozható meg, ha ez a hatóság azzal egyetért. Amennyiben hatóság beavatkozására nincs szükség a gyermek egy másik tagállamban lévő

(101) Lásd a 37. és a 39. cikket, valamint a II. mellékletet.

(102) Lásd a 23. cikket.

(103) Lásd a 47. cikket.

nevelőszülőknél történő elhelyezéséhez, úgy ilyen hozzájárulás nem szükséges, az elhelyezést végző hatóságnak csak a központi hatóságot vagy a joghatósággal rendelkező hatóságot kell értesítenie.⁽¹⁰⁴⁾ A rendelet hatálya alatt felállított központi hatóságok kötelesek segíteni a folyamatot azáltal, hogy információkat és segítséget nyújtanak a bíróságoknak. A tagállamoknak a jogbiztonság és az ügymenet felgyorsítása érdekében egyértelmű szabályokat és eljárásokat kell megállapítaniuk az 56. cikkben foglalt hozzájárulásra vonatkozóan. Az eljárásoknak többek között lehetőséget kell biztosítaniuk az elhelyezést mérlegelő bíróságnak arra, hogy könnyen megállapíthassák az illetékes hatóságot a hozzájárulás gyors megadása vagy visszautasítása érdekében.⁽¹⁰⁵⁾

6.1.9. A bíróságok és a központi hatóságok együttműködése – 11. cikk (6)–(8) bekezdése, 15. cikk (6) bekezdése, 42. cikk (2) bekezdése c) pontja, 53–55. cikk és 67. cikk

Ahogy az 1980-as Hágai Gyermekelviteli Egyezményben és az 1996-os, a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre érvényes joghatóságról, az elismerésről, a végrehajtásról és az együttműködésről szóló Hágai Egyezményben, úgy itt is alapvető és fontos szerepet kapnak a tagállamokban a központi hatóságok, hogy egymással és más illetékes hatóságokkal a rendelet céljainak és előírásainak teljesítése érdekében együttműködjenek. E célból minden tagállamnak fel kell állítania egy vagy több központi hatóságot. Egnél több ilyen szükséges abban az esetben, ha a tagállamban több jogi rendszer létezik.⁽¹⁰⁶⁾ A központi hatóságok mind általános, mind egyedi feladatokkal rendelkeznek. A

(104) Lásd az 56. cikk (4) bekezdését.

(105) EUB, 2012. április 26-ai ítélet, *Health Services Executive*, C-91/12 eset, 82. paragrafus.

(106) Lásd az 53. cikket.

központi hatóságok egy további feladata a rendelet hatálya alatt, hogy segítsék a bíróságokat azok együttműködésében, különös tekintettel a gyermekek visszavitele esetén a visszavitt elutasító határozatokat követően, valamint ahol a bíróságok valamely eset átadását mérlegelik, továbbá a határon túli elhelyezések esetében. A rendelet azon az alapon lépett működésbe, hogy a központi hatóságok közötti együttműködés, valamint a köztük és a tagállamok bíróságai⁽¹⁰⁷⁾ közötti kommunikáció a rendelet céljaiból az Európai Igazságügyi Hálózat (EIH) polgári és kereskedelmi ügyes támogatásával valósul meg.⁽¹⁰⁸⁾ A kommunikáció és együttműködés célja, hogy segítsen megoldani a gyermekeket érintő, gyakran rendkívül nehéz és érzékeny eseteket⁽¹⁰⁹⁾.

6.2. A házasság felbontása esetén alkalmazandó jog – a „Róma III.” rendelet⁽¹¹⁰⁾

6.2.1. Háttér-információk

Az Európai Bizottság 2006 júliusában kezdett összeállítani egy javaslatot egy, a házasság felbontására alkalmazandó joggal foglalkozó rendeletről. A javaslattal kapcsolatos tárgyalások addig folytak, amíg 2008-ban világossá nem vált, hogy a tagállamok közt a szükséges egyhangú elfogadás leküzdhetetlen akadályokba

(107) Lásd a 11. cikk (6) és (7) bekezdését, a 15. cikk (6) bekezdését, az 53. cikket, az 55. cikk c) és d) pontját és az 56. cikket.

(108) Lásd az 54. cikket. Az EIH a kapcsolattartási pontok hálózatát és a rendelet alá tartozó központi hatóságokat foglalja magában. Lásd az Európai Polgári Igazságügyi Hálózatról szóló 14. fejezetet az alábbiakban.

(109) Ezzel összefüggésben lásd az 55. cikk e) pontját.

(110) A Tanács 2010. december 20-i 1259/2010/EU rendelete a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról.

ütközik ⁽¹¹¹⁾. Röviddel ezután a tagállamok egy csoportja ⁽¹¹²⁾ továbbvitte a kezdeményezést az Európai Unió működéséről szóló szerződés a megerősített együttműködést célzó intézkedései alapján ⁽¹¹³⁾, és ez eredményezte a tárgykört rendező „Róma III.” rendelet bevezetését.

6.2.2. Területi és tárgyi alkalmazási kör

2012. június 21-től kezdve tizennégy tagállamra nézve kötelezőek a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jogra vonatkozó egységes szabályok. Ez a megerősített eljárás keretében való együttműködésért eredetileg folyamodó tizenöt államot foglalja magában, Görögország kivételével, amely visszalépett a tárgyalásoktól, majd ezt követően jelezte abbéli szándékát, hogy alávetné magát a rendelet hatályának. Mostanra a rendelet Litvániára nézve is kötelező érvényű ⁽¹¹⁴⁾. A rendelet kizár a tárgyi hatályából néhány ahhoz hasonló családjogi ügyet, amelyek a „Brüsszel IIa.” rendelet hatályából is kiesnek ⁽¹¹⁵⁾, és amelyek közül számossal mostanra egyéb rendeletek külön foglalkoznak. A rendelet egyetemes jelleggel bír, vagyis a rendelet alapján kijelölt jognak attól

függetlenül kell érvényben lennie, hogy az a rendeletben résztvevő tagállam jogában szerepel-e.

6.2.3. Jogválasztás

A rendelet értelmében a felek szabadon választhatják a következő jogok bármelyikét:

- a házastársak szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga az alkalmazandó jogot kijelölő megállapodás létrejöttének időpontjában;
- a házastársak utolsó szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga, amennyiben a házastársak egyike az alkalmazandó jogot kijelölő megállapodás létrejöttének időpontjában még ott tartózkodik;
- az egyik házastárs állampolgársága szerinti állam joga az alkalmazandó jogot kijelölő megállapodás létrejöttének időpontjában; vagy
- az eljáró bíróság joga.

Az alkalmazandó jog kijelöléséről szóló megállapodás bármikor köthető és módosítható, de legkésőbb a bíróság megkeresése időpontjában. Továbbá, amennyiben az eljáró bíróság joga ezt megengedi, a házastársak az eljárás során is kijelölhetik az alkalmazandó jogot. Amennyiben ezt megteszik, az alkalmazandó jog illetően kijelölését az eljáró bíróság jogának megfelelően be kell jegyezni a bíróságon. A jogválasztások anyagi érvényességét annak a törvénynek az alapján kell meghatározni, amely a választás alapján alkalmazandó lenne, ha a megállapodás érvényes lenne. Az alkalmazandó jogot kijelölő megállapodásnak írásban kell létrejönnie, és dátummal,

(111) A családjoggal kapcsolatos intézkedéseket a tagállamoknak a Tanácsban egyhangúlag el kell fogadniuk, szemben a legtöbb polgári jogi ügygel, ahol minősített többség is elégséges a Tanácsban.

(112) Belgium, Bulgária, Németország, Görögország, Spanyolország, Franciaország, Olaszország, Lettország, Luxemburg, Magyarország, Málta, Ausztria, Portugália, Románia és Szlovénia.

(113) Az EUMSZ 328 cikke (1) bekezdése.

(114) A rendelet Görögországra 2015. július 29-i hatállyal vonatkozik, lásd: a Bizottság 2014. január 27-i határozata (2014/39/EU) és HL L 231., 2014.1.28. 41. o., valamint 2014. május 22-i hatállyal Litvániára is vonatkozik, lásd: a Bizottság 2012. november 21-i határozata és HL L 323., 2012.11.22. 18. o.

(115) A kizárt esetek: a természetes személyek cselekvőképessége, a házasság létezése érvényességének elismerése vagy érvénytelenítése, a házastársak neve(i), a házasság vagyoni jogi következményei, a szülői felelősség, a tartási kötelezettség, valamint a trösztök és az öröklés.

valamint mindkét házastárs aláírásával el kell látni. A megállapodás további formális követelményei a házastársak szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam(ok) jogától függenek.

6.2.4. A jogválasztás hiányában alkalmazandó jog

Amennyiben nem történt jogválasztás, a következő szabályokat kell alkalmazni az alkalmazandó jog meghatározására. Annak az államnak a joga:

- amelyben a házastársak a bíróság megkeresésének időpontjában szokásos tartózkodási hellyel rendelkeztek; vagy ennek hiányában
- amelyben a házastársak legutóbb szokásos tartózkodási hellyel rendelkeztek, feltéve, hogy tartózkodásuk időszaka a bíróság megkeresésének időpontjában kevesebb mint 1 éve ért véget, amennyiben az egyik házastárs még mindig az adott államban tartózkodik a bíróság megkeresésének időpontjában; vagy ennek hiányában
- amelynek mindkét házastárs állampolgára a bíróság megkeresésének időpontjában; vagy ennek hiányában
- amelyben a bíróságot megkeresték.

6.2.5. Egyéb szabályok

6.2.5.1. Az eljáró bíróság jogának alkalmazása

Ahol a rendelet szerint alkalmazandó jog nem rendelkezik a válásról, vagy az egyik házastársnak annak neme alapján nem biztosít egyenlő lehetőségeket

a házasság felbontására vagy a különválásra, az eljáró bíróság jogát kell alkalmazni.

6.2.5.2. A vissza- és továbbutalás kizárása

Valamely állam jogának alkalmazása az adott államban hatályos jogszabályokra utal, a nemzetközi magánjog kivételével. ⁽¹¹⁶⁾

6.2.5.3. Közrend

A bíróság csak abban az esetben tagadhatja meg a kijelölt jog valamely rendelkezésének alkalmazását a rendelet rendelkezéseivel összhangban, ha az illetén alkalmazás nyilvánvalóan összeegyeztethetetlen az eljáró bíróság közrendjével.

6.2.5.4. Különbségek a nemzeti jogban

A rendelet nem kötelezi az olyan tagállamok bíróságait, amelyek joga nem rendelkezik a házasság felbontásáról, vagy nem tekinti úgy, hogy a házasságokat válás kimondása céljából alá lehetne vetni házasságfelbontási eljárásnak a rendelet szabályainak alkalmazása alapján.

(116) A vissza- és továbbutalás kizárásának következményeivel kapcsolatos általános leírást az alábbi 8.3.9. bekezdés tartalmazza.



Tartási kötelezettségek

7.1. A tartási rendelet háttere – a Brüsszel I. rendelet és a 2007-es hágai egyezmény

A Brüsszel I. rendelet magában foglalta a tartási kötelezettségek joghatóságára, elismerésére és végrehajtására vonatkozó, az akkori Európai Közösségen belül érvényes szabályokat. A rendelet lehetővé tette, hogy a tartásra jogosult az illetékes lakhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságain indítson keresetet. Ez a megoldás egy bizonyos pontig jól működött, azonban a tartásra jogosultnak továbbra is végig kellett vinnie a végrehajthatóvá nyilvánítás folyamatát ahhoz, hogy egy másik tagállamban végrehajthassa a végzést. Ez nehézséget jelentett sok jogosult számára, akiknek gyakran a végzések gyors és hatékony végrehajtására volt szükségük, mivel nagyban függtek a tartási kifizetéstől. Ez különösen jellemző volt a gyermektartási díjak esetében.

2005-ben a tartási kötelezettségek kifizetését előíró végzések elismeréséhez és végrehajtásához szükséges köztes lépések megszüntetésére, illetve a tartási kötelezettségek határokon átnyúló vitáinak egyszerűsítéséhez és felgyorsításához szükséges közös eljárási szabályok megalkotásának elősegítésére az Európai Bizottság elfogadott egy uniós tartási rendeletre vonatkozó javaslatot.

A javaslatot érintő tárgyalásokkal egyidőben a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia is részt vett azokban a tárgyalásokban, amelyek eredményeképpen 2007 novemberében elfogadták a gyermektartási kötelezettség és a családi tartási kötelezettség egyéb formáiról szóló hágai egyezményt. A 2007. évi hágai egyezmény átfogó keretrendszerként kínál a tartási kötelezettségek kezelésére az egyezményhez csatlakozott államokban. Az egyezményhez tartozik egy nem kötelező érvényű jegyzőkönyv, amely a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jog szabályait tartalmazza. Az Európai Bizottság és a tagállamok teljes jogú félként vettek részt a tárgyalásokon, és a nemzetközi szinten elfogadott

szabályok közül sokat befoglaltak a 2008 decemberében elfogadott, tartási kötelezettségekről szóló rendeletbe.

A hágai egyezményt 2014. április 9-én ratifikálta az Európai Unió. 2014. augusztus 1-jén Dániát leszámítva minden tagországban életbe is lépett. A jegyzőkönyvet az Európai Unió 2010. április 8-án fogadta el⁽¹¹⁷⁾, és a tartási rendelet 2011. június 18-i életbe lépése óta az Egyesült Királyság, valamint Dánia kivételével minden tagállamra érvényes. Az uniós tagállamok a 2007. évi hágai egyezményt csak az egyezményhez csatlakozott nem uniós államok esetében alkalmazzák.

7.2. A tartási rendelet célja⁽¹¹⁸⁾

A tartási rendelet fő célja az, hogy létrehozzon egy jogi aktust, amely egyszerűbbé teszi azt a folyamatot, amellyel az Európai Unió egyik tagállamában tartózkodó tartásra jogosult egy másik tagállamban tartózkodó tartásra kötelezettől gyorsan és egyszerűen megkapja a tartási díjat az eljárási rendelkezéseknek, a jogszabályok kollíziójának, az elismerésnek és végrehajthatóságnak, a végrehajtásnak, a jogi segítségnyújtásnak és a központi hatóságok együttműködésének köszönhetően. Ha egy tartásra jogosultra nézve kedvező döntést hoznak az egyik tagállamban, akkor annak egy másik tagállamban további alaki követelmények nélkül automatikusan életbe kell lépnie. Az egyik tagállamban határozattal rendelkező tartásra jogosultnak lehetőséget kell biztosítani, hogy azt a 7.6 szakasz szerinti egyszerűsített eljárással egy másik tagállamban is végrehajthatóvá nyilváníttathassa (amennyiben szükséges) és végrehajthassa. A tartásra jogosult úgy is folytathat tartási díjért, hogy egy

(117) Tanácsi döntés (2009/941/EK), lásd: HL L 331., 2009.12.16., 17. o.

(118) A Tanács 2008. december 18-i 4/2009/EK rendelete a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről

másik tagállamban kéri a tartási határozat megállapítását. A tartásra kötelezett szintén részesül a központi hatóságok támogatásában nemcsak a határozatok elfogadása, de azok módosításának kérvényezése során is. A rendelet az olyan esetekkel is foglalkozik, amelyeknél a jogosult jogai közintézményekre szállnak át.

7.3. Alkalmazási kör

7.3.1. Területi hatály

A rendelet Dánián kívül minden uniós tagállamra vonatkozik és mindenhol hatályos. Azonban Dánia is hozzájárult ahhoz, hogy a 2005. október 19-én⁽¹¹⁹⁾ az EK és Dánia között létrejött megegyezés feltételei szerint Dániában is érvényes legyen ez a rendelet mindaddig, amíg a Brüsszel I. rendelet⁽¹²⁰⁾ kiegészítéseként funkcionál. Ennek következményeként a rendelet Dániára vonatkozóan a III. (alkalmazandó jog) és VII. (a központi hatóságok közötti együttműködés)⁽¹²¹⁾ fejezetek rendelkezéseinek kivételével érvényes. Ez azt jelenti, hogy a határozatok joghatóságára, elismerésére és végrehajtására, valamint az igazságszolgáltatáshoz való jogra vonatkozó szabályok Dániában is hatályosak és meg kell felelniük a hágai jegyzőkönyvhöz nem csatlakozott államokra vonatkozó rendelkezések követelményeinek.

Ami az Egyesült Királyságot és Írországot illeti, ezeknek a tagállamoknak a javaslat elkészültét követő három hónapon belül jelezniük kellett, hogy bele kívánának-e tartozni a rendelet⁽¹²²⁾ hatáskörébe. Írország azelőtt beleegyezett,

(119) Lásd: HL L 299., 2005.11.16., 62. o.

(120) Megállapodás az Európai Közösség és a Dán Királyság között a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. HL L 149., 2009.6.12., 80. o.

(121) Lásd: HL L 149., 2009.6.12.

(122) Lásd a Bevezetés 1.3. szakaszát, valamint az Egyesült Királyság és Írország helyzetéről szóló, az EUSZ és az EUMSZ mellékleteként szolgáló jegyzőkönyvet.

mielőtt a 2009-es tartási rendelet alapjául szolgáló uniós javaslat tárgyalásai megkezdődtek volna, az Egyesült Királyság azonban nem.⁽¹²³⁾ Az Egyesült Királyság részt vett a tárgyalásokban, és a későbbiekben elfogadta a rendeletet, amely az azzal a kivétellel vonatkozik rá, hogy az Egyesült Királyság egyelőre nem ratifikálta az alkalmazandó jogról szóló 2007. évi hágai jegyzőkönyvet, így a rendeletnek a döntések elismeréséről és végrehajtásáról szóló szabályai az Egyesült Királyságra a 7.6 szakaszban meghatározottak szerint vonatkoznak.

7.3.2. Tárgyi hatály

A rendelet minden, a családi kapcsolatokat, származást, házasságot vagy házassági rokonságot érintő tartási kötelezettségre vonatkozik. A rendeletben benne foglaltatnak a joghatóságot, alkalmazandó jogot, elismerést és végrehajtást, valamint az együttműködést érintő szabályok. Ezenfelül fontos szabályokkal szolgál a főleg a jogi segítségnyújtás elérhetőségével kapcsolatos igazságszolgáltatáshoz való joggal, valamint a tartásra jogosultak és a tartásra kötelezettek számára a központi hatóságokon keresztül elérhető segítségnyújtással kapcsolatban.

7.4. Joghatóság

A rendelet joghatósági szabályai bíróságokra, illetve a rendelet X. mellékletében felsorolt közigazgatási hatóságokra vonatkoznak.⁽¹²⁴⁾

7.4.1. Általános rendelkezések – 3. cikk

Az alábbi bíróságok jogosultak a rendelet hatálya alá tartozó ügyek lebonyolítására:

(123) Lásd a (46) és (47) preambulumbekendést.

(124) Lásd: HL L293., 2011.11.11., 24. o. Dánia esetében lásd: HL L 251., 2013.9.21., 1. o.

Ha a bíróság:

- az alperes (tartásra kötelezett) tartózkodási helye szerinti bíróság;
- a tartásra jogosult tartózkodási helye szerinti bíróság;
- a személyi állapottal kapcsolatos eljárások lebonyolítására saját joga alapján jogosult bíróság, amennyiben az eljárás e bíróság alá tartozik; vagy
- a szülői felelősséggel kapcsolatos eljárások lebonyolítására saját joga alapján jogosult bíróság, amennyiben az eljárás e bíróság alá tartozik.

Utóbbi két esetben csak akkor, ha a joghatóság nem csak az egyik fél állampolgárságán alapul.

7.4.2. Joghatósági megállapodás – 4. cikk

A felek megegyezhetnek, hogy a bíróság jogosult legyen ítélni minden, a tartást érintő meglévő és későbbi vitás kérdésben, kivéve a tizennyolc év alatti személyek tartási kötelezettségeit érintő ügyeket. A következő bíróságok választhatók ki:

Ha a joghatósági megállapodás megkötésekor vagy a bíróság megkeresésekor a választott bíróság(ok):

- azon tagállam bírósága vagy bíróságai, amelynek a területén valamelyik fél szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik;
- azon tagállam bírósága vagy bíróságai, amelynek valamelyik fél az állampolgára;
- házastársak vagy volt házastársak közötti, tartási kötelezettséggel kapcsolatos jogviták esetén az a bíróság, amely a házasságukkal kapcsolatos jogviták eldöntésére joghatósággal rendelkezik; vagy
- házastársak vagy volt házastársak közötti, tartási kötelezettséggel kapcsolatos jogviták esetén azon tagállam bírósága vagy bíróságai,

amely legalább egy éven át a házastársak utolsó közös szokásos tartózkodási helyeül szolgált.

A bíróság kiválasztására vonatkozó megállapodásnak írásban, vagy bármely, tartós feljegyzést biztosító elektronikus kommunikációs eszközön keresztül kell létrejönnie. A megállapodás által átruházott joghatóság a felek eltérő megállapodásának hiányában kizárólagos.

7.4.3. Egyéb joghatósági szabályok – az alperes megjelenése, közös állampolgárság és forum necessitatis

Ha az alperes anélkül jelenik meg a bíróság előtt, hogy vitatná annak joghatóságát, akkor a joghatóság azt a bíróságot illeti.⁽¹²⁵⁾ A közös állampolgársággal rendelkező felek tagállama szerinti bíróság csak akkor rendelkezik tartási joghatósággal, ha ez a rendelettel, illetve a 2007. évi lugánói egyezményvel nem ütközik.⁽¹²⁶⁾ Kivételes esetben az egyik olyan tagállam bíróságai eljárhatnak az ügyben, amelyhez a jogvita szorosan kötődik, amennyiben egyik tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal, és az eljárás megindítása vagy lefolytatása ésszerűtlen egy harmadik államban.⁽¹²⁷⁾

7.4.4. Tartással kapcsolatos döntések módosítása – 8. cikk

Amennyiben egy határozatot egy olyan tagállamban vagy a 2007. évi hágai egyezmény egy olyan szerződő államában hoztak meg, amelyben a tartásra jogosult szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, a kötelezett nem nyújthat be másik tagállamban a határozat módosítására vagy új határozat

(125) 5. cikk.

(126) 6. cikk.

(127) 7. cikk.

meghozatalára irányuló kérelmet addig, amíg a jogosult továbbra is abban az államban rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, amelyben a határozatot hozták. A szabály alól több kivétel is lehetséges, különösen azokban az esetekben, amikor a felek a rendelettel összhangban megállapodtak az említett másik tagállam bíróságának joghatóságára vonatkozóan, vagy ha a jogosult elfogadja az említett másik tagállam bíróságainak joghatóságát.

7.4.5. Perfügöség – 12. cikk

Amennyiben azonos felek között ugyanazon ügyben különböző tagállamok bíróságai előtt indítottak eljárásokat, az elsőként megkeresett bíróság folytat eljárást, ha rendelkezik joghatósággal. A később megkeresett bíróság az elsőként megkeresett bíróság a joghatóságának megállapításáig felfüggeszti saját eljárását, majd ezután lemond a joghatóságról.

7.5. Alkalmazandó jog – 15. cikk

Ahogy azt már említettük, a rendelet figyelembe veszi a 2007. évi hágai jegyzőkönyv rendelkezéseit, amely az Egyesült Királyság és Dánia kivételével minden uniós tagállamra vonatkozik. A jegyzőkönyvben lefektetett szabályokat a keretes részben röviden ismertetjük.

Az alkalmazandó jog meghatározza a családi vagy rokoni kapcsolatból, házasságból vagy házassági rokonságból származó tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogot, – a szülők családi állapotától függetlenül – beleértve a gyermektartási kötelezettséget.⁽¹²⁸⁾ A jegyzőkönyv abban az esetben is alkalmazandó, ha az alkalmazandó jog a jegyzőkönyvet alá nem író valamely állam joga.⁽¹²⁹⁾

(128) Jegyzőkönyv 1. cikke.

(129) Jegyzőkönyv 2. cikke.

Amennyiben másképp nem rendelkeznek, az irányadó jog a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga.⁽¹³⁰⁾ Amennyiben a jogosult e szerint a jog szerint nem kaphat tartást a kötelezettől a szülők és gyermekek közötti, illetve 21. életévét be nem töltött személyt érintő ügyekben, akkor az alkalmazandó jog az eljáró bíróság joga. Az ilyen típusú kötelezettségek esetében, ha a jogosult a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam bíróságához fordul, akkor az alkalmazandó jog az eljáró bíróság joga, kivéve, ha a jogosult e szerint a jog szerint nem kaphat tartást a kötelezettől. Ilyen esetben az alkalmazandó jog a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga.⁽¹³¹⁾

Amennyiben házastársak, volt házastársak vagy érvénytelenített házasság felei között tartási kötelezettség áll fenn, és a felek valamelyike kifogásolja a jogosult tartózkodási helye szerinti jog alkalmazását, és egy másik állam, különösen az utolsó közös szokásos tartózkodási helyük szerinti állam joga szorosabban kapcsolódik a házassághoz, akkor az alkalmazandó jog ennek az államnak a joga.⁽¹³²⁾

A felek megegyezhetnek abban, hogy kijelölik az alkalmazandó jogot, legyen szó egy már elindított vagy még elindítandó meghatározott eljárásról, vagy általános érvényű megegyezésről.⁽¹³³⁾ Az általános kijelölés esetében a következő jogok választhatók ki:

- annak az államnak a joga, amelynek bármelyik fél az állampolgára;
- annak az államnak a joga, amelyben bármelyik fél szokásos tartózkodási helye található;

(130) Jegyzőkönyv 3. cikke.

(131) Jegyzőkönyv 4. cikke.

(132) Jegyzőkönyv 5. cikke.

(133) Jegyzőkönyv 7. cikke.

Mindkét esetben a kijelölés időpontjában érvényes állapotot kell figyelembe venni.

- a vagyoni jogi ügyek tekintetében a felek által alkalmazandó jogként kijelölt jog, illetve a házasság felbontása vagy a különválás tekintetében a megkeresett hatóság által a valóságban alkalmazott jog.⁽¹³⁴⁾

Az alkalmazandó jog kijelölésére vonatkozó megállapodást írásban vagy bármilyen olyan eszközön kell rögzíteni, amely a későbbi hivatkozás számára elérhetővé teszi az információkat, és azt mindkét félnek alá kell írnia.

Ugyanúgy, ahogy a joghatósági megállapodás esetében, a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jog kijelölése sem alkalmazható 18. életévét be nem töltött személlyel vagy olyan nagykorúval szemben, akinek személyes képességei korlátozottak vagy hiányoznak.⁽¹³⁵⁾

Az alkalmazandó jog a tartás különféle területeire vonatkozik, például a tartás iránti jogok fennállására és terjedelmére, a visszamenőleges követelésekre, a tartás összegének kiszámítási alapjára és indexálására, az elévülési időre, valamint a tartásra kötelezett kötelességének mértékére, amennyiben a jogosult számára tartást helyettesítő ellátást nyújtó közintézmény az ellátás visszatérítését igényli.⁽¹³⁶⁾

Külön rendelkezések vonatkoznak a szabályok alkalmazására a különböző jogrendszerű államok, az EU és más hasonló típusú szervezetek esetében.⁽¹³⁷⁾

(134) Jegyzőkönyv 8. cikke (1) bekezdése.

(135) Jegyzőkönyv 8. cikke (2)–(5) bekezdése.

(136) Jegyzőkönyv 11. cikke.

(137) Jegyzőkönyv 15–17., 24. és 26. cikke.

7.6. Elismerés és végrehajtás

7.6.1. Általános háttér-információk

A tartási határozatok elismerésére és végrehajtására kétféle eljárás vonatkozik, attól függően, hogy egy tagállamban hatályban van-e a 2007. évi hágai jegyzőkönyv.

7.6.2. A jegyzőkönyv hatálya alá tartozó tagállamok

Ha egy tagállamban olyan tartási határozatot hoznak, amelyre a 2007. évi hágai jegyzőkönyv vonatkozik, azt egy másik tagállamnak külön eljárások lefolytatása nélkül el kell ismernie, az elismerést nem tagadhatja meg. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv hatálya alá tartozó tagállamban hozott határozat a végrehajthatóság kinyilatkoztatása nélkül végrehajtható egy másik tagállamban. Amennyiben egy határozatot a tartásra kötelezett jelenlétének hiányában hoztak meg, a kötelezettnek korlátozott jogai vannak a határozatot kibocsátó tagállamban a határozat felülvizsgálatának kérelmezésére. A végrehajtáshoz biztosítani kell a határozat egy példányát, valamint a határozat kivonatát a rendelet I. mellékletében megtalálható formanyomtatvány formájában, illetve a fizetendő tartás hátralékaira vonatkozó dokumentumokat, amennyiben vannak ilyenek. Előfordulhat, hogy be kell nyújtani a formanyomtatvány tartalmának fordítását annak a tagállamnak a hivatalos nyelvére, ahol a végrehajtásra sor kerül. Amint ezek a dokumentumok rendelkezésre állnak, a végrehajtó tagállam hatóságainak jogában áll a határozat végrehajtásának a 21. cikk szerinti elutasítására vagy korlátozására.

7.6.3. Azok a tagállamok, amelyekre nézve a jegyzőkönyv nem kötelező érvényű

Ha a határozatot olyan tagállam adta ki, amelyre nézve a 2007. évi hágai jegyzőkönyv nem kötelező érvényű (az Egyesült Királyság vagy Dánia), az elismeréshez nem kell külön eljárásokat lefolytatni más tagállamokban. Az olyan a tagállamokban hozott végrehajtható határozatok esetében, amelyekre nézve a hágai jegyzőkönyv nem kötelező érvényű, a határozat elismerését elutasíthatja a tagállam, ahol az elismerést kérelmezik, valamint szükség van az átvevő tagállam végrehajthatósági nyilatkoztatására. Ez az eljárás minden tekintetben megegyezik az eredeti Brüsszel I. rendeletben leírtakkal. ⁽¹³⁹⁾ Egyes határidőket azonban figyelembe kell venni. A végrehajthatóságot az előírt alaki követelmények teljesítését követően és legfeljebb az alaki követelmények teljesítését követő 30 napon belül ki kell nyilvánítani, kivéve ha ez kivételes körülmények miatt lehetetlen. A határozattal szembeni fellebbezéssel megkeresett bíróságnak a megkeresés napjától számított 90 napon belül határozatot kell hoznia, kivéve ha ez kivételes körülmények miatt lehetetlen ⁽¹³⁹⁾.

7.6.4. Közokiratok és perbeli egyezségek ⁽¹⁴⁰⁾ – 48. cikk

Azok a közokiratok és perbeli egyezségek, amelyek az eredeti határozat szerinti tagállamban végrehajthatóak, ugyanúgy végrehajthatóak egy másik tagállamban is, a bírósági döntésekkel megegyező módon. A bírósági egyezségek és közokiratok hiteles kivonatát az eredeti eljárás szerinti tagállam illetékes hatósága a rendelet mellékleteiben található megfelelő formanyomtatvány használatával kell kiállítani.

(138) Jegyzőkönyv 15–17., 24. és 26. cikke.

(139) Lásd fent, a 2.2.6. bekezdésnél.

(140) 30. cikk.

7.7. Költségmentesség – 44–47. cikk

A rendelet gondoskodik arról, hogy a tartási ügyekben érintett felek költségmentességhez jussanak annak érdekében, hogy igazságszolgáltatáshoz való joguk ténylegesen érvényesülhessen. Azokban az esetekben, ahol a központi hatóságokon keresztül nyújtanak be a rendelet hatáskörébe eső igénylést, a kérelmet fogadó tagállamnak költségmentességet kell biztosítani minden olyan kérelmezőnek, aki a kérelmet beadó tagállam lakosa. Ez nem érvényesül azonban olyan esetekben és olyan mértékig, amikor és amennyiben a felek ilyen segítség nélkül is bíróságra tudják vinni az ügyet, és a központi hatóság az ehhez szükséges szolgáltatásokat külön díjtételek felszámolása nélkül biztosítja.

A kérelmet fogadó tagállam költségmentességet biztosít minden olyan központi hatóságon keresztül benyújtott kérelem esetén, ahol a tartási kötelezettség szülő-gyermek kapcsolaton alapul és egy 21. életévét be nem töltött személyt érint. Az ilyen tartási kötelezettségek módosításával vagy megállapításával kapcsolatos kérelmek esetén azonban a kérelmet fogadó tagállam illetékes hatósága visszautasíthatja a költségmentességet, ha megítélése szerint a kérelem, fellebbezés vagy felülvizsgálat érdemi része nyilvánvalóan megalapozatlan.

Az elérhető költségmentesség mértéke nem lehet kisebb a hasonló belföldi ügyek során elérhető költségmentességnél. A költségmentesség az ahhoz szükséges segítségnyújtást jelenti, hogy a felek megismerhessék és érvényesíthessék jogait, kérelmüket hatékonyan kezeljék, valamint szükségszerűen kiterjed:

- a pert megelőző tanácsadásra;
- jogi segítségnyújtásra az ügy bíróság vagy hatóság elé viteléhez és a bíróság előtti képviseletre;
- mentességre az eljárási költségek és díjak megfizetése alól, illetve segítségnyújtásra ezek megfizetéséhez;

- a másik félnek a költségmentességet élvező pervesztes fél által fizetendő költségeire, ha erre jogosult lenne akkor, ha a költségmentességet élvező fél abban a tagállamban rendelkezne szokásos tartózkodási hellyel, ahol a megkeresett bíróság van;
- tolmácsolásra;
- a bíróság vagy az illetékes hatóság által kért, a költségmentességet élvező fél által bemutatott és az ügy megoldásához szükséges iratok lefordítására;
- a költségmentességet élvező fél és más személyek által viselendő utazási költségekre, amennyiben az érintett személyeknek személyesen kell megjelenni a bíróság előtt abban az esetben, ha a bíróság úgy dönt, hogy a meghallgatásuk más módon nem lehetséges.

Az a fél, aki a tartási határozatot kiadó tagállamban részleges vagy teljes költség- és díjmentességet élvezett, a törvények által biztosított lehető legkedvezőbb vagy legnagyobb mértékű költség- és díjmentességre jogosult a végrehajtó tagállamban. Az a fél is jogosult, aki az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban a rendelet X. mellékletében említett valamely közigazgatási hatóság előtt költségmentes eljárásban részesült, ha a végrehajtó tagállamban benyújt egy, az eredeti eljárás helye szerinti tagállam illetékes hatósága által kiállított okmányt, amely igazolja, hogy a részleges vagy teljes költség- és díjmentesség anyagi feltételeinek megfelel. Az ilyen illetékes hatóságok a rendelet XI. mellékletében vannak felsorolva ⁽¹⁴¹⁾.

Amennyiben a rendelet nem biztosít költségmentességet, lehetnek olyan nemzeti szabályozások (beleértve a rászorultsági vagy érdemi vizsgálatokat is), amelyek elérhetővé teszik azt. ⁽¹⁴²⁾ A rendelet értelmében a költségmentesség

(141) A definíciókat lásd a 2. cikknél.

(142) Lásd a 47. cikk (1) bekezdését.

nem csak bírósági eljárás során biztosítható, hanem olyan esetekben is, amikor a tartás biztosítására vagy végrehajtására vonatkozó határozatokkal és eljárásokkal más hatóságok foglalkoznak, és ilyenkor az e hatóságok által indított eljárásra terjed ki. ⁽¹⁴³⁾

7.8. Központi hatóságok – 49–63. cikk

A rendelet által meghatározott központi hatóságok sokkal szélesebb szerepkört töltenek be, mint más tartási okiratok esetében. Legfőképpen az a feladatuk, hogy segítséget nyújtsanak a tartási határozatok megállapítását és végrehajtását kérelmező jogosultak számára. Ezen cél érdekében tagállamonként legalább egy központi hatóság áll rendelkezésre. Az egynél több jogrendszerrel és az önálló területi egységekkel rendelkező tagállamok egynél több központi hatóságot is kijelölhetnek ⁽¹⁴⁴⁾. A központi hatóságok funkcióit a rendelet részletesen ismerteti ⁽¹⁴⁵⁾. A központi hatóságok megtehetik a szükséges intézkedéseket annak elősegítése érdekében, hogy a tartásra jogosultak számára biztosítva legyenek az őket illető esedékes kifizetések, beleértve az adók megkeresését, illetve a szükség esetén a jövedelmükre, vagyontárgyaikra és bankszámláikra vonatkozó adatok megszerzését. Feladataik ellátása során a központi hatóságok együttműködnek egymással, és kérelmeket és információkat továbbítanak a megfelelő hatóságoknak, köztük az érintett bíróságoknak is. A központi hatóságok szolgáltatásai díjmentesek. ⁽¹⁴⁶⁾ A központi hatóságok funkcióit az adott tagállam nemzeti jogszabályai által megengedett mértékben közintézmények vagy más szervek is elláthatják a tagállam illetékes hatóságainak felügyelete alatt.

(143) Lásd a „bíróság” kifejezés definícióját a 2. cikk (2) bekezdésében. Azon hatóságok listáját, amelyek e rendelet alkalmazásában „bíróságnak” számítanak, a X. melléklet tartalmazza.

(144) 49. cikk (2) bekezdése.

(145) Lásd az 50. és 51. cikkeket

(146) A központi hatóságok szerepkörére és feladataira vonatkozóan lásd a rendelet VII. fejezetét.



Öröklés

8.1. Az öröklést szabályozó rendelet háttere és célja ⁽¹⁴⁷⁾

Mivel az Európai Unió mind több polgára él azzal az alapvető jogával, hogy olyan tagállamokba költözzön át és olyan tagállamokban szerezzen tulajdont, amely nem egyezik az eredetileg lakhelyeül szolgáló tagállammal, egyre nagyobb szükség lett egy olyan jogi keretrendszer kialakítására, amely gyorsabb, könnyebb és olcsóbb eljárásokat léptet életbe a határokon túlnyúló öröklési ügyek esetében. Ezért az Európai Tanács a 2009. decemberi brüsszeli találkozón arra a következtetésre jutott, hogy a Stockholmi Program részeként a határozatok és más intézkedések kölcsönös elismerését ki kell terjeszteni a korábbi jogi eszközök hatálya alól kizárt örökösödési ügyekre és végrendeletekre is.

Az Európai Bizottság erre válaszul javaslatot nyújtott be egy, a tárggyal foglalkozó rendeletre, amelyet az Európai Parlament és a Tanács 2012 júliusában fogadott el. Noha a rendeletet a 2015. augusztus 17-én vagy azt követően elhunyt személyek utáni öröklésre kell alkalmazni, az ennél korábbi halálesetekhez kapcsolódó öröklés és végintézkedés jogválasztásait is érinti, amennyiben azok megfelelnek a rendeletben lefektetett feltételeknek. ⁽¹⁴⁸⁾ A többi polgári igazságszolgáltatási együttműködési eszközhez hasonlóan ez a rendelet sem vonatkozik Dániára. Az Egyesült Királyság és Írország a kimaradás mellett döntöttek.

(147) Az Európai Parlament és a Tanács 2012. július 4-i 650/2012/EU rendelete az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési tanúsítvány bevezetéséről. A rendelet Dánia mellett az Egyesült Királyságra és Írországra nézve sem kötelező.

(148) Lásd a 83. cikket.

A rendelet főbb céljai a következők:

- fokozni a jogbiztonságot és az örökléssel foglalkozó bíróságok joghatóságának a kiszámíthatóságát, például biztosítani azt, hogy a végrendelező állampolgárok kiválaszthassák az öröklésnél alkalmazandó jogot, amely hatással lehet arra is, hogy mely bíróság rendelkezik majd joghatósággal;
- egyértelművé tenni, hogy az öröklésre mely jog alkalmazandó, különösen olyan személyek esetében, akiknek a vagyona nem egyetlen tagállamban koncentrálódik;
- lehetővé tenni az öröklésre vonatkozó olyan megállapodások megkötését, amelyeknek a hatókörét és joghatását egyértelműen kijelöli az azt szabályozó alkalmazandó jog;
- annak biztosítása, hogy az elhunyt hagyatékának a kezelésével megbízott személyek személyazonossága és jogosítványai egyértelműek legyenek, és hogy e jogosítványokat a jogosítványokat kiadó tagállamokon kívüli tagállamok is elismerjék és végrehajthatónak találják;
- annak biztosítása, hogy egy tagállamban hozott határozatot a többi tagállamban külön eljárások lefolytatása nélkül elismerjék;
- annak biztosítása, hogy az öröklési ügyekben kiadott közokiratok hatályosak legyenek, és ugyanolyan érvénnyel bírnak más tagállamokban, mint amelyekben azokat kidolgozták vagy hitelesítették vagy nyilvántartásba vették; és
- rendelkezni egy nem kötelező európai öröklési tanúsítványról, amely egyértelműen megnevezi a hagyaték öröklésére és a hagyaték kezelésére vagy a végrendelet végrehajtására jogosult személyt.

A rendeletben ismertetett öröklési rendszer azzal a lehetséges előnnyel is jár, hogy ösztönzi az öröklési ügyek „egységes” megközelítését, amely a teljes hagyatékkal foglalkozik, és nem támogatja annak különböző típusokra, leginkább ingó és ingatlan tulajdonra történő felosztását, amely egyes tagállamok öröklési rendszereiben tetten érhető.

Példák

A Portugáliából származó B úr már évek óta Brüsszelben él és dolgozik, de végül szeretne visszatérni Portugáliába. Vagyontárgyai és befektetései vannak Portugáliában és Brüsszelben, valamint egy hétvégi háza Franciaországban. Felesége és családja vele együtt, Brüsszelben él. Amennyiben nem írt olyan végrendeletet, amely rendelkezne a jogválasztásról, felmerül a kérdés, hogy milyen jogrendszer vonatkozik a hagyatékának az öröklésére, és mely bíróságok/hatóságok illetékesek az ügyben. Ha írt ilyet, és hirtelen elhalálozik Franciaországban, akkor az a kérdés, hogy ez milyen következményekkel járhat a hagyatékának az öröklésére.

Egy másik példa

Kasszony eredetileg holland, de évek óta Németországban dolgozik. Nincsenek gyermekei, csak egy élettársa (akivel regisztrált partnerkapcsolatban/azonos neműek közötti házassági kapcsolatban él). Szeretne nyugdíjba menni, és az élettársával együtt élni egy újonnan megvásárolt villában Andalúziában, de holland gyökereit és ingatlanérdekltségeit is szeretné megőrizni. Írt egy végrendeletet Hollandiában, amely szándéka szerint minden, a hagyatékára vonatkozó kérdésre kiterjed, és amely a holland törvényeket követi, jelenleg azonban azok a spanyol jogrendszerben nem fogadhatók el. Mi történik ilyen esetben, ha elhalálozik?

8.2. Öröklési joghatóság

8.2.1. Az alapvető általános szabály és annak variációi – 4–9. cikk

Annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal az öröklés egészében történő határozathozatalra, amelynek a területén az örökhagyó szokásos tartózkodási helye az elhalálozásának időpontjában volt. Ez alól a szabály alól több, különösen a joghatósági megállapodáshoz és a jogválasztáshoz kapcsolódó kivétel is van. Ha az örökhagyó annak az államnak a jogát választotta, amelynek az állampolgárságával rendelkezett az öröklésre vonatkozó jog kiválasztásakor vagy a halála időpontjában, akkor az „érintett felek” dönthetnek úgy, hogy annak az államnak a bíróságát illesse meg a kizárólagos joghatóság. Megjegyzendő, hogy ebben az esetben az örökhagyó nem számít érintett félnek. Ezért az örökhagyó által a végrendeletben közvetlenül kikötött bíróság nem tartozik e szabály alá. Ha azonban a végrendelet tartalmaz jogválasztásra vonatkozó döntést, akkor ez hatással lehet az örökléssel kapcsolatos joghatóságra. A rendelet kiegészítő szabályokat is tartalmaz, amelyek értelmében annak a tagállamnak a bírósága vagy bíróságai, amelynek a jogát az örökhagyó kiválasztotta az öröklés szabályozásához, a kiválasztás értelmében joghatósággal rendelkezhetnek a fentiek szerint, illetve ha az örökhagyó utolsó szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bírósága lemond a joghatóságról a javukra, vagy ha az eljárásban részt vevő felek kifejezetten elfogadták a megkeresett bíróság joghatóságát. Végezetül pedig az előbb említett szabályoktól függetlenül a joghatóság az eljárásban részt vevő azon felek megjelenésétől függ, akik nem jutottak joghatósági megállapodásra.

8.2.2. A „bíróság” jelentése – 3. cikk (2) bekezdés

A rendelet egyik fontos eleme, hogy a „bíróság” fogalmát jelentősen kiterjesztette az EU polgári joggal foglalkozó egyéb joginstrumentumaihoz

képest. Az öröklési ügyekben hatáskörrel rendelkező igazságügyi hatóságok mellett a bíróság fogalma olyan más hatóságokra és jogi szakemberekre is kiterjed, amely/aki igazságszolgáltatási feladatot lát el, vagy igazságügyi hatóság felhatalmazása alapján vagy igazságügyi hatóság ellenőrzése alatt jár el. Ezeknek az egyéb hatóságoknak és jogi szakembereknek szavatolniuk kell, hogy a feladatuk ellátása során pártatlanul járnak el, hogy határozataik ellen igazságügyi hatóság előtt jogorvoslattal lehet élni, vagy azokat igazságügyi hatóság felülvizsgálhatja, és hogy határozataik hasonló hatállyal és joghatással rendelkeznek, mint az igazságügyi hatóságok által ugyanilyen ügyben hozott határozatok. A tagállamoknak tájékoztatniuk kell az Európai Bizottságot arról, hogy mely hatóságaik és jogi szakembereik felelnek meg ezeknek a feltételeknek.

8.2.3. Joghatóság – további rendelkezések – 10. és 11. cikk

Amennyiben az örökhagyó szokásos tartózkodási helye az elhalálozásának időpontjában nem az Európai Unió valamely tagállamban található, a tagállam bíróságai mégis joghatósággal rendelkezhetnek a hagyaték öröklésére vonatkozóan, ha az örökhagyó egyes hagyatéki vagyontárgyai ott találhatók, és a halála időpontjában azon tagállam állampolgára volt, vagy ha nem volt az állampolgára, akkor az előző szokásos tartózkodási helye az említett tagállamban volt, amennyiben ez a szokásos tartózkodási hely a bírósági eljárás kezdő időpontjától visszafelé számított öt évnél nem korábban változott meg. Amennyiben a fentiek alapján egyik tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal, a vagyontárgyak helye szerinti tagállam bíróságai mégis joghatósággal rendelkeznek e vagyontárgyak tekintetében.

A rendelet tartalmaz egy végső kisegítő szabályt is, amely szerint ha a rendelet egyéb rendelkezései alapján egyik tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal,

kivételes esetben valamely tagállam bíróságai határozatot hozhatnak az öröklés tárgyában, amennyiben az eljárás megindítása vagy lefolytatása lehetetlen lenne egy olyan harmadik államban, amelyhez az ügy szorosan kapcsolódik. Ez a *forum necessitatis* szabály hivatott biztosítani, hogy mindig legyen egy olyan, valamely tagállamhoz tartozó bíróság, amelyik intézkedhet az öröklési ügyek tárgyában.

8.2.4. Az örökség elfogadásához vagy visszautasításához kapcsolódó joghatóság – 13. cikk

A rendelet e fontos szabályozása meghatározza a joghatóságot olyan esetekben, amikor a jog értelmében az öröklésre jogosult személy nyilatkozatot tesz a bíróság előtt a következők valamelyikéről:

- az örökség elfogadásáról vagy visszautasításáról;
- hagyaték vagy köteles rész elfogadásáról vagy visszautasításáról;
- az érintett személynek az örökhagyó vagyonára vonatkozó hagyatéki tartozásokért való felelősségének korlátozásáról.

A szabály szerint azoknak a bíróságoknak van joghatósága, amelyek a nyilatkozó személy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamhoz tartoznak, amennyiben az adott tagállam joga szerint ilyen nyilatkozat tehető bíróság előtt.

8.2.5. Egy harmadik államban található vagyontárgyak – 12. cikk

Ha az örökhagyó hagyatéka egy harmadik államban található vagyontárgyat is tartalmaz, azaz olyan államban, amely nem az Európai Unió tagja, illetve olyan tagállamban, amelyet nem köt a rendelet (Dánia, Írország és az Egyesült Királyság), az öröklés tárgyában eljáró bíróság az egyik fél kérésére dönthet úgy, hogy egy vagy több ilyen vagyontárgy tekintetében nem hoz

határozatot, ha feltehető, hogy az említett vagyontárgyak tekintetében hozott határozatát nem fogják elismerni, és adott esetben nem fogják végrehajthatóvá nyilvánítani az említett harmadik államban. Ilyen esetben az ilyen vagyontárgyakra vonatkozóan külön eljárást kell indítani abban a harmadik államban, ahol a vagyontárgyak megtalálhatók. A szabály nem érinti a felek azon jogát, hogy az eljáró bíróság tagállamának joga szerint korlátozzák az eljárás hatályát.

8.3. Az alkalmazandó jog

8.3.1. Az alkalmazandó jog hatálya – 23. cikk

Az öröklésre alkalmazandó és a rendelet szabályai szerint meghatározott jog az öröklés egészére irányadó, és minden ilyen jogot alkalmazni kell, függetlenül attól, hogy az az egyik tagállam joga-e vagy sem. Ez a jog az irányadó különösen a következőkre nézve:

- az öröklés megnyílásának okai, időpontja és helye;
- a kedvezményezettek és a részesedésük, valamint a túlélő házastárs vagy élettárs öröklési jogainak a meghatározása;
- az öröklési képesség;
- a kitagadás és az érdemtelenység;
- a vagyontárgyak és jogok, és a hagyatékából eredő kötelezettségek átszállása az örökösökre és a hagyományosokra;
- a hagyatéki gondnokoknak a hagyaték kezelésére vonatkozó jogosítványai, különösen a vagyontárgyak értékesítése és a hitelezők kifizetése tekintetében;
- a hagyatéki tartozásokért való felelősség;

- a hagyaték rendelkezés alá eső része, a köteles részek, a rendelkezésre vonatkozó egyéb korlátozások, valamint az örökösökkel szemben esetlegesen támasztott igények;
- az örökhagyó ajándékainak visszaadásának és betudásának kötelezettsége a különböző kedvezményezettek részesedésének kiszámításakor; és
- a hagyatéki osztály.

8.3.2. Az alkalmazandó jog főszabálya – 21. cikk

A joghatóságra vonatkozó szabállyal ellentétben és amennyiben e rendelet másként nem rendelkezik, az öröklés egészére alkalmazandó jog annak az államnak – és nem tagállamnak – a joga, amelynek a területén az örökhagyó szokásos tartózkodási helye az elhalálozásának időpontjában volt. Amennyiben egyértelmű, hogy az örökhagyó az elhalálozásának időpontjában nyilvánvalóan szorosabban kapcsolódott egy másik államhoz, például az örökhagyó egy korábbi szokásos tartózkodási helye vagy állampolgársága vagy székhelye szerinti államhoz, mint ahhoz, amelynek a joga az előző szabály értelmében alkalmazandó lenne, az öröklésre alkalmazandó jog ennek a másik államnak a joga lesz.

8.3.3. Alkalmazandó jog, jogválasztás – 22. cikk

Az egyetlen jog, amelyet egy adott személy az utána történő öröklésre irányadó jogként kiválaszthat, az annak az államnak a joga, amelynek állampolgárságával a választás megtételekor vagy az elhalálozás időpontjában rendelkezik. A többes állampolgársággal rendelkező személy bármelyik állampolgársága szerinti állam

jogát választhatja.⁽¹⁴⁹⁾ A jogválasztásról kifejezetten, végintézkedés formájában tett nyilatkozatban kell rendelkezni, vagy annak a végintézkedés vagy más végrendelkező dokumentum rendelkezéseiből megállapíthatónak kell lennie. A jogválasztást tartalmazó aktus tartalmi érvényességére a választott jog az irányadó. Az örökhagyó módosíthatja vagy visszavonhatja a jogválasztást, de ennek eleget kell tennie a végintézkedés módosítására, illetve visszavonására vonatkozó alaki követelményeknek. Ez a legutóbbi rendelkezés korlátozottan ugyan, de lehetővé teszi az állampolgároknak, hogy igazodjanak a személyes körülményeikben bekövetkezett változásokhoz, különösen azokban az egyre gyakoribb esetekben, ha valaki úgy dönt, hogy nyugdíjba vonulása után egy másik tagállamba költözik, és hátrahagyja azt, ahol munkával töltött évei során élt.

8.3.4. Az alkalmazandó jog egyéb szabályai – 24. és 25. cikk

További rendelkezések foglalkoznak az alkalmazandó jog egyes vonatkozásaival, például a végintézkedések és végrendelkező iratok megengedtségével és tartalmi érvényességével, az örökhagyó életében született öröklési szerződések – amelyeket egyes jogrendszerek élők közötti rendelkezésnek neveznek – megengedtségével és érvényességével, valamint az ilyen megállapodások felekre nézve kötelező erejével. Amennyiben jogválasztás nem történt, az ilyen végintézkedésekre és szerződésekre az a jog vonatkozik, amely az örökhagyó öröklésénél is érvényesült volna, ha azon a napon hunyt volna el, amikor a végintézkedés vagy a szerződés megszületett. A felek ugyanolyan feltételek mellett választhatnak alkalmazandó jogot⁽¹⁵⁰⁾, amely feltételek általában vonatkoznak az öröklési ügyek jogválasztására.

(149) A személyek állampolgárságát érintő kérdések kívül esnek a rendelet hatáskörén, azokra a nemzeti jog vonatkozik, adott esetben beleértve a nemzetközi egyezményeket is, az európai uniós irányelveknek teljes betartása mellett.

(150) Lásd az előző bekezdést.

8.3.5. A végintézkedések és öröklési szerződések tartalmi érvényessége – 26. cikk

A rendelet az alábbi tényezőket szabályozza a tartalmi érvényességgel kapcsolatban:

- a végintézkedést megtevő személy képessége a végintézkedés megtételére;
- azon különös okok, amelyek meggátolják, hogy a végintézkedést megtevő személy bizonyos személyek javára rendelkezzen, vagy hogy valamely személy a hagyatéki vagyonból részesüljön;
- a végintézkedés megtételében való képviselő megengedettsége;
- a végintézkedés értelmezése;
- megtevésztés, kényszer, tévedés és a végintézkedést megtevő személy beleegyezésével vagy szándékával kapcsolatos bármilyen más kérdés.

8.3.6. A végintézkedések és öröklési szerződések alaki érvényessége – 27. cikk

Egy végintézkedés, öröklési szerződés, illetve az ilyen végintézkedések és szerződések módosítása vagy visszavonása alakilag akkor érvényes, ha alakilag megfelel valamely alábbi állam – és nem tagállam – jogának:

- azon állam jogának, amelyben a végintézkedést megtették, vagy a szerződést megkötötték;
- a végrendelkezőnek vagy az öröklési szerződés által érintett személyek legalább egyikének – akár a végintézkedés megtételekor vagy a szerződés megkötésekor, akár az elhalálozás

időpontjában fennálló – állampolgársága, lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti állam jogának;

- ingatlan érintettsége esetén az ingatlan fekvésének helye szerinti állam jogának.

Annak eldöntésére, hogy a végrendelezőnek vagy az öröklési szerződés által érintett bármely személynek egy adott államban volt-e a lakóhelye, az érintett állam joga az irányadó.

8.3.7. Az örökhagyó hagyatéki gondnokának kinevezése és jogosítványai

Külön szabályok vonatkoznak arra a helyzetre, amikor a rendelet értelmében az öröklési ügyben joghatósággal rendelkező bíróság saját törvényei értelmében köteles hagyatéki gondnokot kinevezni, de az öröklésre alkalmazandó jog egy másik tagállam joga. Ilyenkor a bíróság saját joga alapján kirendelhet gondnoknak egy olyan személyt, aki az alkalmazandó jog alapján jogosult a végrendelet végrehajtására vagy az örökhagyó hagyatékának a kezelésére. Ha az öröklésre alkalmazandó jog értelmében a gondnok maga is kedvezményezett, és ha a kedvezményezettek között vagy a kedvezményezettek és a hitelezők között súlyos érdekellentét áll fenn, vagy ha a kedvezményezettek között nincs egyetértés a hagyatéki kezeléséről, vagy ha a vagyontárgyak jellegéből adódóan nehezen kezelhető hagyatékról van szó, a bíróság saját joga alapján egy semleges felet rendelhet ki gondnoknak. Az ilyen gondnokok jogosítványai megfelelnek az öröklésre alkalmazandó jog által biztosított jogosítványoknak a bíróság által meghatározott különleges feltételek mellett. A gondnoknak azonban az öröklésre alkalmazandó joggal és annak eljárásaival összhangban kell ellátnia funkcióit és alkalmaznia az őt megillető jogosítványokat.

8.3.8. Az alkalmazandó jog egyéb szabályai – 30–33. cikk

- Vannak olyan külön szabályok, amelyek az öröklés egyes szabályainak az alkalmazhatóságára vonatkoznak, ha ingatlanokról, egyéb típusú vagyontárgyakról vagy vállalatokról van szó. Amennyiben az ezek elhelyezkedése szerinti államban külön szabályok vonatkoznak e vagyontárgyak és ingatlanok öröklésének korlátozására, akkor ezeket a szabályokat az öröklésre egyébként alkalmazandó jogra való tekintet nélkül alkalmazni kell. Ez a szabály olyan családok vagy vállalkozások örökségét védi, amelyek egyes államok jogrendszerében különleges bánásmódban részesülnek.⁽¹⁵¹⁾
- Külön szabályok vonatkoznak arra az esetre, ha valaki olyan dologi jogra hivatkozik, amely az öröklésre alkalmazandó jog alapján őt megilleti, azonban azon tagállam joga, ahol e jogra hivatkozik, nem ismeri a kérdéses dologi jogot. Ilyenkor a szóban forgó jogot az említett állam jogában létező, hozzá legközelebb álló dologi joghoz kell hozzáigazítani. Ennek során figyelembe kell venni az adott dologi jog által megvalósítani kívánt célokat és érdekeket, valamint a hozzá fűződő joghatást.⁽¹⁵²⁾
- Külön szabály vonatkozik arra az esetre is, amikor több olyan személy közös szerencsétlenségben, például közúti balesetben halálozik el, akiknek az öröklésére különböző jog alkalmazandó, amely jogok különböző módon rendelkeznek, vagy egyáltalán nem rendelkeznek az ilyen helyzetekről. Ilyen helyzetben, amikor nem lehet megállapítani az elhalálozás sorrendjét, az elhalálozott személyek egyikét sem illetik meg jogok a másik vagy a többi utáni öröklésben.⁽¹⁵³⁾

(151) 30. cikk.

(152) 31. cikk.

(153) 32. cikk.

- Végezetül, amennyiben az öröklésre alkalmazandó jog szerint egyik vagyontárgy tekintetében sincs örökös vagy hagyományos, azon tagállam törvényei alapján rendelkezhetnek a hagyatéki vagyontárgyakról, amely területén azok megtalálhatók, feltéve, hogy a hagyatéokra vonatkozó követelésekre kielégítést kerestek.⁽¹⁵⁴⁾

8.3.9. Vissza- és továbbutalás – 34. cikk

A vissza- és továbbutalás olyan helyzetre vonatkozó technikai kifejezés, amikor egy jogi helyzetre irányadó jog alkalmazása a jog nemzetközi magánjogra vonatkozó szabályait, köztük az alkalmazandó jogra vonatkozó szabályokat is magában foglalja, és ezek a szabályok egy másik állam jogának alkalmazásához vezetnek. Ez eredményezheti azt, hogy nem lehet egyértelműen megállapítani az alkalmazandó jogot, és az is előfordulhat, hogy azon állam jogát alkalmazzák, ahol az eredeti végintézkedés vagy szerződés megszületett, noha az a végintézkedés vagy szerződés egy másik állam jogát választotta ki alkalmazandónak. Mivel ez a helyzet bizonytalan és zavaró lehet, a vissza- és továbbutalást egy másik állam jogára általában megelőzik azzal, hogy kizárják az alkalmazott jog nemzetközi magánjogra vonatkozó szabályainak az alkalmazását, és csak az anyagi jog lesz hatályos. A rendeletben a nemzetközi magánjogszabályok alkalmazása csak annyiban érvényesül, amennyiben a harmadik állam joga a rendelet értelmében alkalmazandó lesz.⁽¹⁵⁵⁾ Az általános szabály az, hogy ha az alkalmazandó jog egy harmadik állam joga, akkor a nemzetközi magánjogszabályai is betartandók lesznek, de csak olyan helyzetekben, ahol ennek eredményeképpen egy tagállam joga válik alkalmazandóvá, vagy egy másik harmadik államé, amely ebben az esetben a saját jogát alkalmazná. Nem lehet tehát vissza- és továbbutalni egy

(154) 33. cikk.

(155) A harmadik állam ebben az esetben jelentheti a rendeletet nem aláíró tagállamokat, azaz Dániát, Írországot és az Egyesült Királyságot is, lásd a 8.2.5. bekezdést.

további állam jogára. A vissza- és továbbutalás azonban teljes egészében ki van zárva egyes, a rendelet által meghatározott jogok esetében. Ezek a 21. cikk (2) bekezdésében (szorosabb kapcsolat az alkalmazandó joggal rendelkező állammal), a 22. cikkben (jogválasztás), a 27. cikkben (végintézkedések alaki érvényessége), a 28. cikk b) pontjában (elfogadó vagy visszautasító nyilatkozat alaki érvényessége, ha az alkalmazandó jog azon állam joga, amelyben a nyilatkozó személy szokásos tartózkodási helye található) és a 30. cikkben (családi és más vállalkozásokra és vagyontárgyakra vonatkozó védelmi jogszabályok) találhatók.

8.3.10. Az egynél több jogrendszerrel rendelkező államok – 36. cikk

Amennyiben az e rendelet által meghatározott jog olyan államé, amely több olyan területi egységből áll, amelyek mindegyike saját jogszabályokkal rendelkezik az öröklés vonatkozásában, akkor különböző rendelkezések szabályozzák, hogy a rendelet adott állam általi alkalmazásakor hogyan kell meghatározni azt a területi egységet, amelynek a jogszabályait alkalmazni szükséges. Amennyiben az államnak vannak belső, az alkalmazandó jogra vonatkozó szabályai, akkor azokat kell figyelembe venni. Ha nincsenek ilyenek, akkor a rendelet meghatározza, hogy az örökhagyónak az államon belüli szokásos tartózkodási helye az állam azon területi egységét jelenti, amelyben az örökhagyó szokásos tartózkodási helye volt. Az örökhagyó állampolgársága szerinti állam jogára való hivatkozást azon területi egység jogára való hivatkozásként kell értelmezni, amelyhez az örökhagyót a legszorosabb kapcsolat fűzte. És ahol egyéb tényezőkre hivatkoznak, akkor ezeket olyan tényezőkként kell értelmezni, amelyek összekapcsolják az öröklést azon területi egységgel, amelyben az adott tényező található. Ezeknek a szabályoknak az alkalmazásával meghatározható a többféle jogrendszerrel rendelkező államokban alkalmazandó jog, kivéve a végrendeletek alaki érvényességével kapcsolatban, amelyről a 27. cikk rendelkezik. Ha erre vonatkozóan nincsenek

lefedtetve belső szabályok az érintett államban, akkor annak a területi egységnek a jogát kell alkalmazni, amelyhez a végrendelezőt vagy az öröklési szerződés által kötött személyeket a legszorosabb kapcsolat fűzi. Ez például azt jelenti, hogy ha valaki egy ilyen állam egyik területi egységében végrendelezett, de egy másik területen is vannak vagyontárgyai, akkor fontolóra kell venni, hogy jelen szabály és a 27. cikk szabályai értelmében a kettő közül melyikhez fűzi szorosabb kapcsolat.

8.4. Elismerés és végrehajtás

8.4.1. Háttér-információk és cél

Az öröklésben érdekelt felek támogatása érdekében a tagállamok elismerésre és a határozatok végrehajtására vonatkozó szabályai leegyszerűsödtek, és lehetővé teszik a határozatok elfogadását azokban a tagállamokban is, amelyek nem egyeznek a határozatot kibocsátó tagállammal. Korábban ez nem mindig volt lehetséges. Ebben a tekintetben a határozat elnevezéstől függetlenül minden olyan öröklési ügyben meghozott határozatot takar, amelyet egy tagállam bírósága bocsátott ki⁽¹⁵⁶⁾, és ez vonatkozik a bírósági tisztviselők által meghozott, a költségekre és kiadásokra vonatkozó határozatokra is.

8.4.2. Az elismerésre és végrehajtásra vonatkozó szabályok

Ezek a szabályok nagyon hasonlóan a hivatkozott Brüsszel I. rendeletben megfogalmazott szabályokra.⁽¹⁵⁷⁾

8.4.3. Közokiratok és perbeli egyezségek

8.4.3.1. A közokiratok elfogadása – 59. cikk

A közokiratok elfogadására és végrehajtására vonatkozó szabályok sokat fejlődtek. Ezek a szabályok biztosítják, hogy ha egy ilyen okiratot kiadnak egy tagállamban, akkor a többi tagállamban ugyanolyan joghatással bírjanak, mint az eredeti eljárás szerinti tagállamban. A rendelkezésben található egy formanyomtatvány, amely segítségével meghatározható a közokirat a származási tagállambeli bizonyító ereje. Ez különösen fontos olyan öröklési szerződések és egyéb dokumentumok esetén, amelyek közvetlenül kötődnek öröklési ügyekhez, és amelyek közokiratnak számítanak. Az ilyen közokiratok bizonyító ereje más tagállamokban is érvényesül, amennyiben ez nem ellentétes a tagállam közrendjével. Az okiratok hitelességét csakis az eredeti eljárás szerinti tagállamban lehet megkérdőjelezni. Az ilyen közokiratokban rögzített jogi aktusok és jogi kapcsolatok megtámadásának joghatóságát a rendelet szabályainak megfelelően kell megállapítani.

8.4.3.2. A közokiratok és perbeli egyezségek végrehajthatósága – 60–61. cikk

Ha egy közokirat vagy perbeli egyezség végrehajtható az eredeti eljárás szerinti tagállamban, akkor egy érdekelt fél kérésére más tagállamokban is végrehajthatóvá nyilvánítható. Az ilyen kérések benyújtásának, elutasításának vagy visszavonásának az eljárása egyezik a bírósági határozatokéval. Ugyanez vonatkozik az eredeti eljárás szerinti tagállamban végrehajtható perbeli egyezségekre.

(156) A bíróság kifejezés jelentésére nézve lásd a 8.2.2. bekezdést.

(157) Lásd a 2.2.6. bekezdésnél.

8.5. Az európai öröklési tanúsítvány – 62–73. cikk

8.5.1. Háttér-információk

A rendelet egyik fontos újítása egy nem kötelező európai öröklési tanúsítvány létrehozása. Ez lehetővé teszi a hagyatéki gondnokok jogosítványainak és az örökösök és hagyományosok jogosultságainak gyors és könnyű megállapítását a tagállamokban, és csökkenti az azokra a közigazgatási eljárásokra fordított időt és költségeket, amelyek szükségesek az ilyen tanúsítványok és jogosultságok érvényesítéséhez az öröklési eljárást nem lefolytató tagállamokban. A rendelet részletes szabályokat tartalmaz a tanúsítvány alkalmazására, kibocsátására, tartalmára és joghatásaira vonatkozóan, és arról is rendelkezik, hogy mely hatóságok bocsáthatják ki azt, és hogyan lehet az ilyen hatóságok határozatait megtámadni. A rendelet részletezi ezeket a szabályokat, amelyeknek a tartalmát a következő keretes részben foglaljuk össze.

8.5.2. Az európai öröklési tanúsítványra vonatkozó szabályok

Kötelező-e a tanúsítvány használata? – 62. cikk

A tanúsítványt elsősorban más tagállamban történő felhasználás céljából állítják ki, és a használata nem kötelező. A tanúsítvány nem lép a tagállamokban hasonló célokra használt belföldi okiratok helyébe.

Mi a tanúsítvány célja? – 63. cikk

A tanúsítványt – amely nem léphet a tagállamok hasonló belföldi okiratai helyébe – örökösök, hagyományosok és hagyatéki gondnokok használhatják jogállásuk, jogosítványaik és jogosultságaik igazolására, valamint egy vagyontárgynak vagy vagyontárgyagnak az örökösnek vagy hagyományosnak való juttatására.

Ki bocsátja ki a tanúsítványt? – 64. cikk

Olyan bíróságok vagy más hatóságok, amelyek a rendelet joghatósági szabályai szerint illetékességgel bírnak a tagállam öröklési ügyeiben.

Ilyen hatóság lehet közjegyző vagy más olyan hatóság is, amely a vonatkozó nemzeti jog értelmében öröklési ügyek kezelésére jogosult.

Ki és hogyan nyújthat be tanúsítvány iránti kérelmet? – 65. cikk (1) és (2) bekezdése

A kérelmet benyújthatja örökös, hagyományos vagy hagyatéki gondnok. A használt formanyomtatványt ennek megfelelően kell kiválasztani. ⁽¹⁵⁸⁾

(158) A kérelem formanyomtatványát a Bizottság alakítja ki a rendelet 81. cikkében lefektetett eljárás alapján.

Milyen adatokat kell belefoglalni a kérelembe? – 65. cikk (3) bekezdése

Az örökgyónak és a kérelmezőnek, a kérelmező képviselőinek, az örökgyó házastársának vagy élettársának és egyéb kedvezményezetteknek a személyes adatait, a tanúsítvány rendeltetését, az örökgyó vonatkozó intézkedéseit, például végintézkedését, tulajdonra vonatkozó, az öröklésnél számításba veendő szerződéseit, öröklésről való lemondást, illetve minden olyan információt, amely hasznos lehet a tanúsítvány kibocsátásához.

Mi történik a kérelem benyújtása után? – 66. cikk

A tanúsítványt kiállító hatóság ellenőrzi a benyújtott adatokat, nyilatkozatokat, okiratokat és egyéb bizonyítékokat, és elvégzi az ehhez szükséges vizsgálatokat. Az ellenőrzés során további bizonyítékokat kérhet, megkövetelheti eskü alatt vagy eskü helyetti kötelező nyilatkozat formájában tett nyilatkozatok megtételét, tájékoztathatja a kedvezményezetteket, meghallgathatja az érintett feleket, és információkat szolgáltathat más kibocsátó hatóságoknak az örökléshez kapcsolódó ügyekben.

Hogyan állítják ki a tanúsítványt? – 67. cikk

Egy formanyomtatványt kell erre a célra használni, és a tanúsítványt ki kell állítani, mielőtt az igazolandó tények megállapítást nyertek, és azokat nem támadják meg. Mielőtt a tanúsítványt kiállították, az érintett hatóságnak tájékoztatnia kell a kedvezményezetteket.

Mit tartalmaz a tanúsítvány? – 68. cikk

- A kiállító hatóság nevét és címét, az ügyiratszámot, a kiállítás dátumát és azokat a tényezőket, amelyek alapján a kiállító hatóság úgy ítéli meg, hogy illetékes a tanúsítvány kiállítására;

- a kérelmező, az örökgyó és a kedvezményezettek adatait;
- információkat az örökgyó által kötött házassági vagy hasonló szerződésről;
- az öröklésre alkalmazandó jogot;
- információt arról, hogy végintézkedés alapján történő öröklésről vagy törvényes öröklésről van-e szó, illetve az örökösök, hagyományosok, végrendeleti végrehajtók vagy hagyatéki gondnokok jogait és jogosultságait;
- a kedvezményezettek, örökösök és hagyományosok adatait;
- az örökösök és hagyományosok jogainak korlátozását; és
- a végrehajtók és gondnokok jogosítványait.

Melyek a tanúsítvány joghatásai? – 69. cikk

Vélelmezni kell, hogy a tanúsítvány hitelesen bizonyítja az öröklésre alkalmazandó jognak megfelelően megállapított, az örökösökre, hagyományosokra, végrehajtókra és gondnokokra, valamint azok jogaira és jogosultságaira vonatkozó tényeket. Vélelmezni kell, hogy a tanúsítványban megnevezettek harmadik felekkel folytatott ügyleteit olyan személyek folytatják le, akik megfelelő jogosultsággal rendelkeznek a kérdéses ügyletek végrehajtására, köztük a hagyatékhöz tartozó tulajdon elidegenítésére. A tanúsítvány olyan okirat, amely érvényes jogcímet képez a hagyatéktárgyat képező vagyontárgynak valamely tagállam megfelelő nyilvántartásába való bejegyzéséhez. A tanúsítvány minden tagállamban külön eljárások lefolytatása nélkül hatályosnak számít.

A tanúsítványt a kérelmezőnek adják ki? – 70. cikk

A tanúsítvány eredeti példányát a kiállító hatóság őrzi meg. A kérelmező és bármely jogos érdeket bizonyító fél hiteles másolatot kérhet. A hiteles másolatok hat hónapig érvényesek, de megfelelően indokolt esetekben a kiállító hatóság hosszabb érvényességi idő mellett is dönthet. E határidő lejártá után azoknak, akik a tanúsítványt használni szeretnék, az érvényességi idő meghosszabbítását vagy újabb hiteles másolatot kell kérelmezniük. A kiállító hatóság listát vezet azokról a személyekről, akiknek hiteles másolatokat adott ki.

Ki lehet-e javítani a tanúsítvány hibáit? – 71. cikk

Ha felkéri rá, a kiállító hatóság kijavíthatja az elírásokat. Ha a tanúsítvány nem pontos, a kiállító hatóság kérésre módosíthatja vagy visszavonhatja azt, amely esetben tájékoztatnia kell mindenkit, aki hiteles másolatot kapott.

Meg lehet-e támadni a kiállító hatóságot? – 72. és 73. cikk

A kiállító hatóság által hozott határozatok ellen a jogos érdeket bizonyító bármely személy jogorvoslati kérelmet nyújthat be egy igazságügyi hatóságnál. Amennyiben ez a hatóság úgy találja, hogy a tanúsítvány nem pontos, vagy egy tanúsítvány kiállításának a visszautasítása nem volt indokolt, az igazságügyi hatóság kijavíthatja vagy kiállíthatja a tanúsítványt, vagy gondoskodhat róla, hogy a kiállító hatóság kijavítsa azt vagy új határozatot hozzon a kiállításáról. Ha ilyen javítás, módosítás vagy visszavonás van függőben, a kiállító vagy az igazságügyi hatóság felfüggesztheti a tanúsítvány joghatásait.

8.6. A tagállamok jogszabályaira és eljárásaira vonatkozó információk – 77–79. cikk

A tagállamoknak információkat kell szolgáltatniuk az Európai Bizottságnak az öröklésre vonatkozó nemzeti jogszabályairól és eljárásairól. Ezek között szerepelniük kell az öröklési ügyekben illetékes, például az elfogadó vagy lemondó nyilatkozatokat fogadó hatóságokra vonatkozó részleteknek. Olyan tájékoztatókat is rendelkezésre kell bocsátaniuk, amelyek felsorolják az ingatlanok nyilvántartásba vételéhez szükséges okiratokat. Minden ilyen adatot a polgári és kereskedelmi ügyekkel foglalkozó Európai Igazságügyi Hálózat keretében nyilvánosságra kell hozni. A tagállamoknak a Bizottságot a következőkről is tájékoztatniuk kell:

- azokról a hatóságokról és jogi szakemberekről, akik a rendelet értelmezésében beletartoznak a „bírság” fogalmába;
- a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelmek és a fellebbezések elbírálására hatáskörrel rendelkező bíróságokról vagy hatóságokról;
- az európai öröklési tanúsítvány kiállítására hatáskörrel rendelkező hatóságokról;
- az európai öröklési tanúsítvány kiállításával kapcsolatos jogorvoslati eljárásokról;

és minden, az ilyen információkat érintő változásokról. Ezeket az adatokat a polgári és kereskedelmi ügyekkel foglalkozó Európai Igazságügyi Hálózat keretében elérhetővé kell tenni.⁽¹⁵⁹⁾

(159) Lásd a 14. fejezetet.

Vissza a példákhoz

A Portugáliából származó B úr már évek óta Brüsszelben él és dolgozik, de végül szeretne visszatérni Portugáliába. Vagyontárgyai és befektetései vannak Portugáliában és Brüsszelben, valamint egy hétvégi háza Franciaországban. Felesége és családja vele együtt, Brüsszelben él. Amennyiben nem írt végrendeletet, felmerül a kérdés, hogy milyen jogrendszer vonatkozik a hagyatékának az öröklésére, és mely bíróságok/hatóságok illetékesek az ügyben. Ha írt ilyet, és hirtelen elhalálozik Franciaországban, akkor az a kérdés, hogy ez milyen következményekkel járhat a hagyatékának az öröklésére.

Megvizsgálhatjuk, hogy a rendelet hogyan segít a hagyaték öröklésének az intézésében, ha azt a helyzetet vesszük, hogy B úr egy szerencsétlen vízisíbalesetben hunyt el, amikor szabadságát töltötte Franciaországban 2016 augusztusában. Tegyük fel, hogy írt egy végrendeletet, amely örökösöket és gondnokokat jelöl ki az alkalmazandó jog szerint. De mi ez az alkalmazandó jog? B úr választhatja az állampolgárságának megfelelő jogot a 22. cikk értelmében. Ha így tesz, Portugália törvényeit kell alkalmazni. Ha ezt nem tette meg, a 21. cikk meghatározza, hogy az alkalmazandó jog annak az államnak a joga, ahol elhalálozása idején B úr szokásos tartózkodási helye volt. Hacsak B úr nem vonult nyugdíjba, és nem választotta Franciaországot lakhelyéül, ez vagy Portugália, vagy Belgium jogrendszerét jelenti. Ha elhalálozása idején B úr még mindig Belgiumban állt alkalmazásban, akkor valószínűleg a szokásos tartózkodási helye is ott volt, és Belgium joga az alkalmazandó jog.

A joghatóságra nézve a rendelet nem biztosítja B úrnak a lehetőséget, hogy kiválasszon egy, a hagyatékának az öröklését intéző bíróságot vagy

hatóságot. Ettől függetlenül dönthetett úgy, hogy a végrendeletében kiválaszt egyet. Ha ez a jogi választás érvényes az alkalmazandó jog szerint, akkor az kihatással lehet a joghatóságra is. Ha nem, akkor a 4. cikk általános szabálya meghatározza, hogy az öröklésre vonatkozó joghatósággal annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek, ahol B úr szokásos tartózkodási helye volt elhalálozása idején. Ez megint csak a belga bíróságokat jelenti. B úr örökösei azonban választhatnak bíróságot, és ha így tesznek, akkor az lehet egy portugáliai illetékes bíróság is, de csak akkor, ha B úr Portugália jogát választotta az öröklésre alkalmazandó jognak.

Egy másik példa

K asszony eredetileg holland, de évek óta Németországban dolgozik. Nincsenek gyermekei, csak egy élettársa (akivel regisztrált partnerkapcsolatban/azonos neműek közötti házassági kapcsolatban él). Szeretne nyugdíjba menni, és az élettársával együtt élni egy újonnan megvásárolt villában Andalúziában, de holland gyökereit és ingatlanérdekeltségeit is szeretné megőrizni. Írt egy végrendeletet Hollandiában, amely szándéka szerint minden, a hagyatékára vonatkozó kérdésre kiterjed, és amely a holland törvényeket követi, jelenleg azonban azok a spanyol jogrendszerben nem fogadhatók el. Mi történik ilyen esetben, ha elhalálozik?

Tegyük fel, hogy K asszony Spanyolországban halálozik el, miután nyugdíjba ment, és élettársával együtt odaköltözött. K asszony Hollandia jogát választotta, és ezt a jogot a rendelet 22. cikkének értelmében el kell fogadni akkor is, ha a spanyol nemzeti jogrendszer értelmében az

nem lenne elfogadható. Ami a joghatóságot illeti, ugyanaz a helyzet, mint B úr esetében. K asszony a rendelet értelmében nem választhat bíróságot, az örökösei azonban választhatnak olyat, amelyik nem Spanyolországban van, különösen akkor, ha K asszony szoros kapcsolatot tartott fenn Hollandiával, ahol vagyontárgyakkal is rendelkezett. Az 5. cikk (1) bekezdése értelmében tehát a holland bíróságok kiválaszthatók az öröklés intézésére.

Mind B úr, mind K asszony esetében lehet alkalmazni öröklési tanúsítványt, amely leegyszerűsíti és megkönnyíti a hagyatékot nem kezelő tagállamban vagy tagállamokban az ügyletek intézését.



Az iratok kézbesítése

9.1. Az iratok kézbesítésére vonatkozó rendelet háttére

9.1.1. Az „eredeti” kézbesítési rendelet

Annak érdekében, hogy biztosítani lehessen az Európai Unió vállalkozásainak és polgárainak igazságszolgáltatáshoz való jogát, különösen olyan esetekben, ahol országhatárokon átnyúló követelések jelentkeznek és jogviták alakulnak ki, együttműködést kell kialakítani az Európai Unió tagállamai között, és lehetővé kell tenni, hogy ez az együttműködés hatékonyan működhessen. A határokon átnyúló jogviták egyik legfontosabb eleme az iratok kézbesítése a jogvitákban résztvevő és más érintett feleknek. Ezért a tagállamok igazságügyi hatóságai között az iratok kézbesítésének és továbbításának gyorsnak és biztonságosnak kell lennie. Ennek a helyzetnek a felismerését követően tárgyalások kezdődtek egy, az iratok kézbesítésére vonatkozó egyezményről, amely rendelkezett az iratok tagállamok közötti továbbításáról, és amelynek a szövegét 1997 májusában fogadták el.⁽¹⁶⁰⁾ Ezt az egyezményt azonban sosem ratifikálták, így nem lépett életbe. Nem sokkal az amszterdami szerződés hatályba lépése után a Tanács elfogadott egy rendeletet⁽¹⁶¹⁾, amelynek a szövege minden tekintetben megegyezett az egyezmény szövegével. Ez a rendelet 2001. május 31-én lépett hatályba.⁽¹⁶²⁾

(160) Lásd: HL C 261., 1997.8.27., 1. o.

(161) A Tanács 1348/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről. Lásd: HL L 160., 2000.6.30., 37. o.

(162) Lásd: HL L 160., 2000.6.30., 37. o. Mielőtt a rendelet érvénybe lépett volna, a tagállamok közötti kézbesítést az 1965-ös, az iratok kézbesítéséről szóló hágai egyezmény szerint kezelték, amelyet a legtöbb tagállam aláírt. Ez az egyezmény az uniós tagállamok és harmadik államok közötti kézbesítést szabályozza.

9.1.2. A „jelenlegi” kézbesítési rendelet

Hasonlóan a polgári igazságszolgáltatással foglalkozó egyéb rendeletekhez, ezt is felülvizsgálták, és 2004 októberében az Európai Bizottság közzétett egy jelentést. Ebben arra a következtetésre jutott, hogy noha az első rendelet általánosságban az iratok tagállamok közötti továbbításának felgyorsításához és hatékonyabbá tételéhez vezetett, az eljárásnak még mindig voltak olyan elemei, amelyek nem voltak kielégítőek, és a rendelet céljának elérését akadályozták. A Bizottság ezért javasolta a rendelet átdolgozását, amely végül a jelenlegi kézbesítési rendelet elfogadásához vezetett 2007 novemberében⁽¹⁶³⁾.

9.2. Az iratok kézbesítésére vonatkozó rendelet

9.2.1. A rendelet területi és tárgyi hatálya

A rendelet Dániát kivéve minden tagállamban hatályos. Dánia és a többi tagállam viszonyában egy külön megállapodás foglalkozik a rendelet dániai alkalmazásával.⁽¹⁶⁴⁾ A rendelet olyan polgári és kereskedelmi ügyekre vonatkozik, ahol bírósági és bíróságon kívüli iratokat kell továbbítani az

(163) Az Európai Parlament és a Tanács 2007. november 13-i 1393/2007/EK rendelete a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről („iratkezelés”), és az 1348/2000/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről. Lásd: HL L 324., 2007.12.10., 79. o.

(164) Lásd a Tanács 2006/326/EK határozatát az Európai Közösség és a Dán Királyság között a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló megállapodásról (HL L 120., 2006.5.5., 23. o.), valamint a rákövetkező megállapodást, amely a második kézbesítési rendelet dániai alkalmazására vonatkozik, lásd: HL L 331., 2008.12.10., 21. o.

egyik tagállamból egy másikba annak ottani kézbesítéséhez.⁽¹⁶⁵⁾ A „polgári és kereskedelmi ügyek” kifejezés jelentését az Európai Unió Bírósága széles körben értelmezte. Az eredeti rendelet nem zárta ki a „polgári és kereskedelmi ügyek” alól az adó-, vám- és közigazgatási ügyeket, a jelenlegi rendelet hatálya alól azonban ezek már ki vannak zárva, csakúgy, mint az állam közhatalmi jogosítványai gyakorlása (*acta iure imperii*) során végrehajtott intézkedéseire vagy mulasztásaira vonatkozó felelőssége.⁽¹⁶⁶⁾ A rendelet nem alkalmazható, amennyiben a címzett neve és címe nem ismert, de a rendelet szerint működő átvevő intézmények rendszerint segítséget nyújtanak, ha a cím hibás vagy nem teljes. A rendelet a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítésére egyaránt vonatkozik.

Példa

Az 1. tagállami székhelyű A vállalat az 1. tagállamban beperelte a 2. tagállamban székelő B vállalatot egy nagyobb mennyiségű pénzüsszegre. B vállalat nem vitatta a követelést, és nagyjából 4 hónap múlva az 1. tagállam bírósága meghozta az ítéletet, amely a

(165) Az Európai Unió Bírósága úgy határozott, hogy amennyiben egy irat címzettjének a lakhelye egy másik tagállamban van, a bírósági irat kézbesítésének mindenképpen meg kell felelnie a rendelet előírásainak. Ilyen esetekben egy tagállam bíróságai nem alkalmazhatják a kézbesítés nemzeti rendszerét, amely megfosztaná az irat címzettjét az irat tényleges és hatékony átvételéből fakadó előnyöktől, mivel többek között nem garantálja azt, hogy a címzett időben tudomást szerezzen a bírósági határozatról ahhoz, hogy elő tudja tudni a védelmet, vagy lefordíthatassa az iratot. Lásd a C-325/11 sz. Alder-ügyben 2012. december 19-én hozott ítéletet.

(166) 2013 áprilisától az 1965-ös hágai kézbesítési egyezmény Ausztria kivételével minden uniós tagállamban életbe lépett. Az egyezményt Horvátország is aláírta.

B vállalatot arra kötelezte, hogy fizesse meg a követelt összeget az A vállalatnak. Az A vállalat beadott egy végrehajthatóvá nyilvánítási kérelmet a 2. tagállam illetékes bíróságának, amely tagállamban a B vállalat ingatlanok formájában vagyontárgyakkal rendelkezik. A nyilatkozatot kiállították, B vállalat azonban fellebbezett, és a körülmények további vizsgálata során kiderült, hogy az A vállalat által benyújtott keresetet nem kézbesítették megfelelően a B vállalatnak. Ennek következményeképpen a 2. tagállam bírósága visszavonja a végrehajthatósági nyilatkozatot a Brüsszel I. rendelet 34. cikke (2) bekezdésére hivatkozva. Nem sokkal ezután, és mielőtt az A vállalat orvosolhatná a helyzetet, a B vállalat fizetéseképtelenné, az A vállalat követelése pedig behajthatatlanná válik.

Ezt a példát annak illusztrálására hoztuk fel, hogy az iratok megfelelő kézbesítése alapvető fontosságú eleme a bírósági eljárásoknak. A kézbesítés meghiúsulása komolyan veszélyezteti a felek jogi érdekeit. Az iratok kézbesítése más államokban található feleknek sok nehézséget okozhat a határokon átnyúló jogviták esetében. A jól működő európai polgári eljárási rend legfontosabb feltételei közé tartozik, hogy egyszerű és praktikus szabályok vonatkozzanak a határokon túli kézbesítésre, és a kézbesítési rendelet rendelkezéseinek pontosan egy ilyen rendszer kialakítása a célja.

9.2.2. A kézbesítési rendelet szerkezete és tartalma

9.2.2.1. Az átvevő és átvevő intézmények és a központi szerv

Ugyanúgy, ahogy az eredeti rendelet, a jelenlegi is azzal egyszerűsíti le az iratok határokon túli kézbesítését, hogy a tagállamokat helyi testületek,

az úgy nevezett „**áttevő intézmények**” és „**átvevő intézmények**” kinevezésére kötelezi, amelyek az iratok továbbításáért és fogadásáért felelősek. A föderációs államok, amelyek többféle jogrendszerrel rendelkeznek, például az Egyesült Királyság, illetve azok az államok, amelyek rendelkeznek autonóm területekkel, több ilyen intézményt is kinevezhetnek. Emellett a tagállamok intézményi tisztviselőket, például *huissiers de justice* kézbesítőket vagy más bírósági és köztisztviselőket is kinevezhetnek az iratok kézbesítéséért felelős személyeknek ⁽¹⁶⁷⁾. A kézbesítéshez továbbítandó iratot vagy iratokat egy, az I. mellékletben található formanyomtatvány alapján megfogalmazott kérelemnek kell kísérnie. A jelenlegi kézbesítési rendelet értelmében az átvevő intézménynek az iratok megérkezését követő hét napon belül nyugtáznia kell az átvételt, szintén az I. mellékletben található formanyomtatvány használatával. Ez csak az egyik olyan terület, ahol a jelenlegi kézbesítési rendelet határidőket ír elő a rendelet értelmében végrehajtott műveletekhez a kézbesítés folyamatának és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésnek a felgyorsítása érdekében. Amennyiben az átvevő intézmény szerint szükség van az átküldött iratok tisztázására, minél előbb és minél gyorsabban kérnie kell azt az átvevő intézménytől. Minden tagállamnak ki kell jelölnie legalább egy „központi szervet”, amely tájékoztatja az átvevő intézményeket, és megoldásokat keres a kézbesítendő iratok továbbítása során felmerülő nehézségekre.

9.2.2.2. *Az iratok kézbesítése a címzettnek*

Azon tagállam átvevő intézménye, ahol az iratokat kézbesíteni kell, kézbesíti vagy kézbesítetteti az iratokat az átvevő tagállam jogának megfelelően vagy az átvevő intézmény által kért különös módon, amennyiben ez a mód az átvevő

tagállam jogával összeegyeztethető. Az iratkézbesítésnek a lehető legrövidebb időn belül, de legkésőbb az átvételtől számított egy hónapon belül meg kell történnie. Amennyiben ez a megadott határidőn belül nem történik meg, az átvevő intézmény tájékoztatja az átvevő intézményt, és továbbra is megteszi a szükséges lépéseket az irat ésszerű időn belüli kézbesítése érdekében.

9.2.2.3. *A címzett joga a kézbesítés megtagadására*

A címzett megtagadhatja a kézbesítendő irat átvételét, ha az nem az átvevő tagállam nyelvén, vagy, amennyiben a tagállamnak több hivatalos nyelve is van, a kézbesítés helyének hivatalos nyelvén vagy egy olyan nyelven lett megszövegezve, amelyet a címzett nem ért. A kézbesítéskor a címzettet erről a jogáról a II. mellékletben található formanyomtatvány használatával tájékoztatni kell. A címzettnek tájékoztatnia kell az átvevő intézményt az átvétel megtagadásáról vagy a kézbesítés megtörténteke, vagy azzal, hogy egy héten belül visszaküldi az iratot az átvevő intézménynek. ⁽¹⁶⁸⁾

(168) Az Európai Unió Bírósága úgy határozott, hogy a címzett nem utasíthatja vissza a kézbesítést akkor, ha csak a kézbesítendő mellékletek nincsenek lefordítva az átvevő tagállam nyelvére, és ha ezek a mellékletek olyan igazoló okmányok, amelyek pusztán bizonyítékul szolgálnak, és nem szükségesek a követelés tárgyának és jogalapjának megértéséhez. Ugyanebben az ítéletben az Európai Unió Bírósága azt is megállapította, hogy bizonyítékul szolgálhat az érvelés mellett, ha a címzett ismeri és megérti a neki kézbesítendő iratok nyelvét, amennyiben a kérdéses címzettet szerződés kötelezi arra, hogy egy jogvita tárgyát képező szerződéssel kapcsolatban levelezést folytasson a továbbító tagállamnak a nyelvén, és az érintett iratokat a megállapodás szerinti és a levelezéshez igazodó nyelven írták. Lásd a 2008. március 8-án meghozott ítéletet a C-14/07 számú Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR kontra Industrie- und Handelskammer Berlin ügyben.

(167) Lásd a 2. cikket.

9.2.2.4. *A kézbesítés igazolása*

Ha az irat kézbesítésével kapcsolatos eljárásokat befejezték, erről az átvevő intézmény az I. mellékletben található formanyomtatványon igazolást állít ki, és azt megküldi az átvevő intézménynek.

9.2.2.5. *A kézbesítés költsége*

Az első kézbesítési rendeletnek a jelentés által kiemelt egyik problémája az volt, hogy az Európai Közösségben a határokon átnyúló jogvitákban érintett felek nehezen tudták megállapítani, hogy az iratok kézbesítése a különböző tagállamokban milyen költségekkel járhat. Ennek megfelelően a második kézbesítési rendelet tartalmaz egy rendelkezést, amely megállapítja, hogy a főszabály szerint a más tagállamból származó iratok kézbesítésének nincsen költsége, kivéve, ha a kézbesítést bírósági tisztviselő vagy más, az átvevő tagállam joga szerint kézbesítésre jogosult személy végzi el. Amennyiben ilyen bírósági tisztviselő vagy illetékes személy végzi el a kézbesítést, előzetesen megállapított egyszeri díjat kell felszámolni, amelynek meg kell felelnie az arányosság és a megkülönböztetéstől mentesség elvének. A tagállamoknak tájékoztatniuk kell a Bizottságot ezekről a díjakról.⁽¹⁶⁹⁾

9.2.2.6. *Közvetlen kézbesítés egy másik tagállam bírósági tisztviselőjének*

A rendelet egyik újító jellegű intézkedése az iratok közvetlen kézbesítésére vonatkozik bírósági tisztviselők és más illetékes személyek által, akik közvetlenül továbbíthatnak iratokat az eljárásban érintett személyeknek. Ez

azt jelenti, hogy a felperes vagy annak jogi képviselője a kézbesítendő iratokat közvetlenül, az átvevő intézmény kihagyásával is elküldheti kézbesítésre a címzett tagállamához tartozó bírósági tisztviselőnek. A rendelkezés hatálya annyiban korlátozott, hogy az ilyen közvetlen kézbesítéseket az adott tagállam jogszabályai szerint engedélyezettnek kell lennie. A kézbesítési rendeletnek erre és más működési elemeire vonatkozó további információkat több webhely, például a Polgári Ügyek Európai Igazságügyi Atlaszában a webhelye is tartalmaz.⁽¹⁷⁰⁾ Az Atlasz webhelyén a különböző tagállamok bírósági tisztviselőinek és kézbesítésre jogosult egyéb személyeinek a neve és kapcsolattartási adatai is megtalálhatók.

9.2.2.7. *Közvetlen postai kézbesítés*

Az első kézbesítési rendelet lehetővé tette a tagállamoknak a postai szolgáltatások útján történő közvetlen kézbesítés ellenzését, a jelenlegi rendelet azonban ezt nem teszi lehetővé. A jelenlegi kézbesítési rendelet értelmében minden tagállam jogosult arra, hogy a bírósági iratokat közvetlenül, postai úton kézbesítse olyan személyeknek, akiknek a tartózkodási helye más tagállamban van. Az iratokat tértivevényes ajánlott levélben vagy ezzel egyenértékű módon kell elküldeni.

(169) Ezek az információk megtalálhatók az Európai Igazságügyi Atlaszban, a http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_information_hu.htm?countrySession=2& webhelyen.

(170) Hivatkozás – http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_information_hu.htm – Lásd például az Egyesült Királyságra vonatkozó bejegyzést: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_oterinfostate_uk_hu.jsp#ds_oterinfostate7 Itt megállapítható, hogy ennek a tagállamnak a jogi körzetei közül csak Skócia nem ellenzi a 15. cikk szerinti közvetlen kézbesítés alkalmazását.

9.2.2.8. *A továbbítás egyéb módjai*

A rendelet a bírósági iratok más módokon történő továbbítását és kézbesítését is lehetővé teszi, például diplomáciai vagy konzuli képviselet által vagy postai szolgáltatások útján.

9.2.3. Az alperes érdekeinek védelme

9.2.3.1. *Az eljárás elindítása*

Amennyiben e rendelet rendelkezései alapján egy bírósági eljárást kezdeményező iratot kézbesítés céljából egy másik tagállamba továbbítottak, és az eljáráson az alperes nem jelent meg, határozat mindaddig nem hozható, amíg megállapítást nem nyer, hogy:

- az iratot olyan módon kézbesítették, amelyet az átvevő tagállam belső joga a saját területén keletkezett iratoknak az ott tartózkodó személyek részére történő kézbesítésére előír; vagy
- az irat átadása ténylegesen megvalósult az alperes számára, vagy
- azt eljuttatták a lakóhelyére valamely, e rendelet által előírt más módon.

9.2.3.2. *Határozathozatal az alperes jelenlétének hiányában*

Bármely tagállam közölheti, hogy a bíróság a 9.2.3.1. bekezdés korlátozásaitól függetlenül akkor is hozhat határozatot, ha nem kapott igazolást a kézbesítésről vagy az átadásról, amennyiben a következő feltételek mindegyike teljesül:

- az iratot az ebben a rendeletben előírt módok egyikén továbbították;
- az irat továbbításának időpontja óta eltelt egy olyan időtartam, amelyet a bíróság az adott esetben megfelelőnek tekint, de legalább hat hónap;
- az átvevő tagállam hatáskörrel rendelkező hatóságainál vagy szerveinél foganatosított minden ésszerű intézkedés ellenére semmiféle igazolás nem érkezett.

9.2.3.3. *A határozathozatal után*

Amennyiben e rendelet rendelkezései alapján bírósági eljárást kezdeményező iratot kézbesítés céljából egy másik tagállamba továbbítottak, és határozatot hoztak olyan alperessel szemben, aki nem jelent meg, a bíróság mentesítheti az alperest a jogorvoslati határidő elmulasztásának következményei alól, amennyiben a következő feltételek teljesülnek:

- az alperes önhibáján kívül nem értesült időben az iratról ahhoz, hogy védekezést terjesszen elő, vagy a határozatról ahhoz, hogy fellebbezhessen ellene;
- az alperes védekezése a kereset érdemi részéről nem tűnik megalapozatlannak.

Ilyen mentesítésre irányuló kérelem csak ésszerű határidőn belül nyújtható be azt követően, hogy az alperes tudomást szerzett a határozatról.



Bizonyításfelvétel

10.1. A bizonyításfelvételről szóló rendelet háttere ⁽¹⁷¹⁾

A határokon átnyúló eljárások során az egyik tagállam bírósága előtt folyamatban lévő polgári és kereskedelmi ügyekben folyó eljárásokkal kapcsolatban rendszerint kulcsfontosságú a másik tagállamban történő bizonyításfelvétel. A bizonyításfelvételről szóló rendelettel az EU megteremtette a bizonyításfelvételre irányuló kérelmek bíróságok közötti közvetlen és gyors továbbításának és teljesítésének az egész EU-t lefedő rendszerét, és meghatározta a kérelmek formájára és tartalmára vonatkozó pontos kritériumokat. A rendeletet 2004. január 1-jétől Dánia kivételével az összes tagállamban alkalmazzák. Dániát illetően a polgári és kereskedelmi ügyekben külföldön történő bizonyításfelvételről szóló 1970. március 18-i Hágai Egyezményt kell alkalmazni, amely a többi uniós tagállam és az egyezményhez csatlakozó harmadik országok közötti ilyen ügyeket szabályozza. Ezt az egyezményt azonban még nem ratifikálta az összes tagállam, vagy nem csatlakozott ahhoz. ⁽¹⁷²⁾

10.2. A bizonyításfelvételről szóló rendelet

10.2.1. Hatály, cél és módszertan

A rendelet előírja a másik tagállamban történő bizonyításfelvételt, amennyiben az a polgári és kereskedelmi ügyekben szükségessé válik. Ezt

az elképzelést autonóm módon kell értelmezni, a polgári igazságszolgáltatás terén elért uniós vívmányok más eszközeivel összhangban. A tagállamban az ügyben eljáró bíróság a bizonyításfelvétel kétféle módja közül választhat: felkéri egy másik tagállam illetékes bíróságát a szükséges bizonyításfelvételre, vagy közvetlenül a másik tagállamban folytatja le a bizonyításfelvételt. A rendelet a bíróságok közötti közvetlen továbbítás elvére épül, amelynek során a „megkereső bíróság” bizonyításfelvételre irányuló kérelmeit közvetlenül továbbítja a „megkeresett bíróságnak”. Minden tagállam elkészítette a rendelet értelmében bizonyításfelvételre illetékes bíróságok listáját. ⁽¹⁷³⁾ A listában a bíróságok területi illetékességét is megjelölték. Továbbá minden tagállam kijelölt egy vagy több központi szervezet, amelyek feladata a bíróságok tájékoztatása, valamint megoldás keresése a kérelmekkel kapcsolatban felmerülő bármely nehézségre.

10.2.2. A bizonyításfelvételre irányuló kérelmek

A rendelet meghatározza a kérelmek formájára és tartalmára vonatkozó pontos kritériumokat, és a mellékletében előírja a kérelem benyújtására, az átvételének visszaigazolására, a teljesítésére, valamint a kérelemmel kapcsolatos további információk igénylésére szolgáló formanyomtatványokat. A megkeresett bíróságnak gyorsan, legkésőbb az átvételétől számított 90 napon belül teljesítenie kell a bizonyításfelvételre irányuló kérelmet. Amennyiben ez nem lehetséges, a megkeresett bíróság köteles ennek megfelelően, az okok megjelölésével tájékoztatni a megkereső bíróságot.

(171) A Tanács 2001. május 28-i 1206/2001/EK rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről; lásd HL L 174., 2001.6.27., 1. o.

(172) 2014 júniusáig Ausztria, Belgium és Frország kivételével az összes uniós tagállam csatlakozott a bizonyításfelvételről szóló Hágai Egyezményhez.

(173) Lásd Európai Igazságügyi Atlasz a http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/te_information_hu.htm?countrySession=15& webhelyen.

10.2.3. A kérelem teljesítésének megtagadása

A tanúmeghallgatásra irányuló kérelmet nem lehet teljesíteni, ha az érintett személy a vallomástétel megtagadásának olyan jogára vagy olyan vallomástételi tilalomra hivatkozik, amely a megkeresett vagy a megkereső bíróság tagállamának joga szerint áll fenn, és ezt a jogot a kérelem tartalmazza, vagy szükség esetén ha azt a megkeresett bíróság eljárása során a megkereső bíróság megerősíti. A bizonyításfelvételre irányuló kérelem egyébként csak néhány kivételes esetben tagadható meg.

10.2.4. A felek és a megkereső bíróság részvétele a bizonyításfelvételen

A bizonyításfelvételre irányuló kérelemben a megkereső bíróságnak meg kell jelölnie, hogy az eljárásban részt vevő felek és/vagy azok képviselői jelen lesznek-e a bizonyításfelvételen, vagy a bíróság kéri-e a részvételüket. A megkeresett bíróságnak tájékoztatnia kell a feleket és az esetleges képviselőket a bizonyításfelvétel dátumáról, időpontjáról és helyszínéről, továbbá mérlegelnie kell, hogy engedélyezi-e a felek és a képviselőik tekintetében kért aktív részvételt, és ha igen, milyen feltételekkel. A megkereső bíróság képviselői – beleértve a bírói testület tagjait – is jelen lehetnek a bizonyításfelvételen, vagy akár aktívan is részt vehetnek azon, ha ez utóbbi összeegyeztethető a megkeresett bíróság államának belső jogával, és a megkeresett bíróság által meghatározott feltételekkel.

10.2.5. A kérelem teljesítése

A megkeresett bíróság a saját tagállamának joga szerint teljesíti a kérelmet. A megkereső bíróság kérésére a bizonyításfelvételre irányuló

kérelem a megkereső bíróság tagállamának joga szerinti különleges eljárás keretében is teljesíthető. A megkeresett bíróságnak teljesítenie kell az ilyen igényeket, kivéve, ha az eljárás összeegyeztethetetlen a megkeresett bíróság tagállamának jogával.

10.2.6. Kommunikációs technológia alkalmazása

A rendelet kimondja, hogy a bizonyításfelvételre kommunikációs technológia alkalmazásával, különösen telefonkonferencia vagy videokonferencia útján is sor kerülhet. A bíróságnak az erre irányuló kérelmeket is teljesítenie kell, kivéve, ha az nem egyeztethető össze a megkeresett bíróság tagállamának jogával, illetve ha az jelentős gyakorlati akadályba ütközik. Még ha a megkereső vagy a megkeresett bíróság számára nem is elérhetők a fent említett technikai eszközök, közös megállapodással azokat a bíróságok egymás rendelkezésre bocsáthatják.

10.2.7. Közvetlen bizonyításfelvétel

A közvetlen bizonyításfelvételre irányuló kérelmet a megkeresett tagállam központi szervének vagy illetékes hatóságának kell benyújtani, és a kérelem csak néhány kivételes esetben tagadható meg. Közvetlen bizonyításfelvételnek csak akkor van helye, ha önkéntes alapon, kényszerítő intézkedések alkalmazása nélkül foganatosítható. A tagállam központi szerve vagy hatáskörrel rendelkező hatósága a kérelem átvételét követő 30 napon belül tájékoztatja a megkereső bíróságot, hogy elfogadták-e a kérelmet, és szükség esetén arról is, hogy tagállamának joga szerint milyen feltételek mellett teljesíthető a kérelem. A bizonyításfelvételt a megkereső bíróság tagállamának jogával összhangban kinevezett igazságügyi alkalmazott, illetve más személy – például megbízott vagy szakértő – végzi.

10.2.8. A bizonyításfelvétel költségei

A kérelem teljesítésért illetéket vagy költségtérítést követelni nem lehet. Amennyiben azonban a megkeresett bíróság azt kéri, a megkereső bíróság haladéktalanul gondoskodik az alábbi költségek megtérítéséről:

- a szakértőknek és tolmácsoknak kifizetett díjak; valamint
- a megkereső bíróság által a bizonyításfelvételhez kért bármely különleges eljárás alkalmazásával kapcsolatban felmerült költségek (10. cikk (3) és (4) bekezdés).

A megkeresett bíróság csak a szakértői bizonyításfelvétel esetén kérhet előlegfizetést az ilyen bizonyítás költségeinek fedezetére.

Megjegyzés: rendelkezésre áll egy bizonyításfelvételre vonatkozó EIH gyakorlati útmutató ⁽¹⁷⁴⁾, valamint egy videokonferenciákkal kapcsolatos speciális útmutató ⁽¹⁷⁵⁾.

(174) Lásd: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_taking_evidence_hu.pdf

(175) Lásd: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_videoconferencing_hu.pdf



Jogi segítségnyújtás – költségmentesség

11.1. Háttér

A nyitott határokkal rendelkező Európai Unióban sajnos előfordulhatnak olyan helyzetek, amikor az uniós polgároknak és vállalkozásoknak a lakóhelyüktől vagy székhelyüktől eltérő tagállam bírósága előtt folyó eljárásokban kell részt venniük, hogy hozzájussanak a jogos követeléseikhez, vagy bírósági eljárással oldjanak meg egy jogvitát. A határon átnyúló jogviták magánszemélyeket is érinthetnek, akiknek esetleg csak szerény eszközök állnak a rendelkezésükre a jogviták költségeinek megfizetésére. A jogviták általában – és ez alól a határon átnyúló eljárások sem kivételek – költségesek, különösen ha nagy összegű követelések forognak kockán. A határon átnyúló jogviták esetén rendszerint szükség van egyrészt jogi képviseletre az ügyben eljáró bíróság szerinti tagállamban, másrészt a jogvitában érintett fél lakóhelye/székhelye szerinti államban tevékenykedő ügyvéd jogi tanácsadására; emellett a határon átnyúló eljárások perben álló felei további költségeket is viselhetnek – ilyenek lehetnek például az iratok fordításával, a tárgyalásokon való részvétellel kapcsolatos költségek és egyéb további költségek.

11.2. A költségmentességre vonatkozó irányelv ⁽¹⁷⁶⁾

11.2.1. Áttekintés

A költségmentességre vonatkozó irányelvet 2003 januárjában fogadta el a Tanács azzal a céllal, hogy leküzdje a költségmentességgel

kapcsolatban akkor fennálló akadályokat. Az irányelv az uniós polgárokat, valamint harmadik országok azon állampolgárait, akik az egyik tagállamban jogszerűen szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek, az eljáró bíróság székhelye szerinti tagállam állampolgáraival megegyező költségmentességre jogosítja fel. Az irányelv célja tehát az EU-n belüli, határon átnyúló vonatkozású jogviták esetében az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése a természetes személyek számára, az e jogvitákban érintett peres felek számára biztosított költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításán keresztül. Az irányelv Dánia kivételével az összes uniós tagállamban alkalmazandó.

Példa

„A” úr, az 1. tagállamban élő uniós állampolgár értesítést kapott, hogy a 2. tagállamban eljárást indítottak ellene mintegy 235 000 EUR összegű veszteség, sérülés vagy kár megtérítése miatt, amelyet állítólagosan a 12 éves fia okozott egy családi nyaralás alkalmával a 2. tagállamban. „A” úrnak két lánya van, de fia nincs. „A” úr természetesen védekezni kíván az ellene felhozott vádakkal szemben, és érdeklődésére arról tájékoztatták, hogy a 2. tagállamban egy ügyvédi iroda vállalná az ügyet, de minimum 8 000 EUR megfizetését kéri, amelynek csak egy kis részét lehetne behajtani az eljárást indító személytől, amennyiben az eljárást megszüntetik. „A” úr és a családja havi nettó jövedelme 1 850 EUR. Aggódnak az eljárás költségei miatt, és nem tudják, hogyan lesznek képesek kifizetni a vádakkal szembeni védekezéssel kapcsolatos kiadásokat, és hogyan vegyék fel a kapcsolatot a 2. tagállamban egy olyan helyi ügyvéddel, aki segíthet nekik, és kedvezőbb

(176) A Tanács 2003. január 27-i 2003/8/EK irányelve a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról, lásd HL L 26., 2003.1.31., 41. o.

díjszabással, vagy a költségmentesség igénybevételével is vállalná az ügyet. Az ellenkérelem benyújtásának határideje is sürgeti őket, mivel a 2. tagállam bírósága által az erre engedélyezett időtartam hamarosan lejár.

„A” úr példája azokat a nehézségeket és akadályokat hivatott szemléltetni, amelyekkel a különböző tagállamok polgárai a határon átnyúló jogviták során gyakran szembesülnek. Ez különösen igaz, amikor egy másik tagállam bírósága előtt kell védekezni a felhozott vádakkal szemben, mivel ilyenkor rendszerint két különböző tagállamban is szükség van jogi tanácsadásra és képviselőre, valamint az azzal járó kiadások fedezésére. Ilyenkor nem csak nyelvi akadályok állhatnak fenn, amelyek az iratok költséges fordítását igénylik, de más járulékos költségek is felmerülhetnek, például a szakértői jelentésekkel és a tanúk részvételével kapcsolatban, továbbá kiadások merülhetnek fel akkor is, amikor az egyik félnek személyesen kell megjelennie a másik tagállam bírósága előtt. „A” úr ügyében a 2. tagállamban biztosított költségmentesség jelenthet segítséget, ha talál egy olyan ügyvédet, aki vállalja az ügyet a költségmentesség igénybevételével. Az EU irányelve ugyanúgy biztosítja „A” úrnak a költségmentességhez való jogot, mintha a 2. tagállamban lenne a lakóhelye.

11.2.2. Hatály

Az irányelv a polgári vagy kereskedelmi ügyeknél alkalmazandó, amikor a költségmentességet kérelmező fél uniós állampolgár, illetve lakóhelye vagy a szokásos tartózkodási helye a bíróság székhelye vagy a határozat végrehajtásának helye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban van.

Az irányelv a határon átnyúló jogviták esetében a költségmentesség alkalmazását kívánja előmozdítani az elegendő forrással nem rendelkező természetes személyek számára, amennyiben támogatás szükséges az igazságszolgáltatáshoz való hatékony hozzáférés biztosításához. Emellett az irányelv olyan rendelkezéseket tartalmaz, amelyek az igazságügyi együttműködés tagállamok közötti koordinálása révén a költségmentesség iránti kérelmek továbbításának egyszerűsítésére és felgyorsítására irányulnak.

11.2.3. A költségmentességhez való jog

A költségmentességet az eljárás lefolytatásának vagy a határozat végrehajtásának helye szerinti tagállam illetékes hatósága ítéli oda vagy tagadja meg. A költségmentességnek nem csak a bíróság előtti eljárásokra, de az ítéleteknek vagy a közokiratoknak egy másik tagállamban történő végrehajtására, valamint ha azt a felek számára a jog előírja vagy a bíróság úgy rendelte, a peren kívüli eljárásokra is ki kell terjednie. Költségmentességet kell biztosítani a jogsegélyhez és a bíróság előtti képviselőhez, a kedvezményezett eljárási költségéhez, valamint a jogvita határon átnyúló jellegéhez kapcsolódó költségekhez, mint például a tolmácsolás költsége, vagy az iratok fordításának és a szükséges utazásoknak a költsége.

11.2.4. A költségmentesség iránti kérelem

A kedvezményezett lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamnak biztosítania kell a költségmentesség iránti kérelem elkészítéséhez, valamint a kérelemnek az eljárás lefolytatásának helye szerinti tagállamba történő továbbításához szükséges szolgáltatásokat. A tagállamok kijelölik a költségmentesség iránti kérelem továbbítására illetékes hatóságokat (továbbító hatóság) és a kérelmet fogadó hatóságokat (fogadó

hatóság). A továbbítás megkönnyítése céljából a költségmentesség iránti kérelmekre és e kérelmek továbbítására egységes formanyomtatványokat dolgoztak ki.⁽¹⁷⁷⁾

(177) Lásd: a Bizottság 2005. augusztus 26-i határozata a 2003/8/EK irányelv alapján a költségmentesség iránti kérelem továbbításához használandó formanyomtatvány kidolgozásáról (HL L 225., 2005.8.31., 23. o.); a formanyomtatvány az európai igazságügyi portálon érhető el a https://e-justice.europa.eu/content_legal_aid_forms-157-hu.do webhelyen; továbbá: a Bizottság 2004. november 9-i határozata a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról szóló 2003/8/EK tanácsi irányelv alapján a költségmentesség iránti kérelem benyújtásához használandó formanyomtatvány kidolgozásáról; a formanyomtatvány szintén az EU európai igazságügyi portálján érhető el a következő webhelyen: https://e-justice.europa.eu/content_legal_aid_forms-157-hu.do.



Közvetítés

12.1. Peren kívüli megállapodás – a polgári és kereskedelmi jogviták megoldásának alternatív módszerei az Európai Unióban

Az alternatív vitarendezési (AVR) módszerek a polgári és kereskedelmi jogviták megoldásához alkalmazott bíróságon kívüli eljárások. A vitájukra megoldást kereső felek együttműködése mellett általában egy semleges harmadik fél segítségét is magukban foglalják. Az AVR-módszerek fontos elmét képezik az igazságos és hatékony uniós szintű vitarendezési mechanizmus biztosítására irányuló törekvéseknek.

12.2. A közvetítők európai magatartási kódexe

Az Európai Unióban az Európai Bizottság kezdeményezte az AVR szabályozásának kidolgozását, mindenekelőtt azzal, hogy támogatta a közvetítők európai magatartási kódexének kihirdetését, amelyet 2004 júliusában fogadtak el Brüsszelben a közvetítéssel foglalkozó szakértők találkozóján.⁽¹⁷⁸⁾ A kódex számos olyan alapelvet határoz meg, amelyek mellett az egyéni közvetítők és a közvetítési szolgáltatást nyújtó szervezetek önkéntes alapon elkötelezhetik magukat a saját felelősségükre. Az elképzelések szerint a kódex mindenféle közvetítéshez alkalmazható a polgári és kereskedelmi ügyekben. A kódexhez számos egyéni közvetítő és közvetítési szolgáltatást nyújtó szervezet csatlakozott, de az nem lép a nemzeti jogszabályok helyébe, és nem szabályozza az egyes szakmákat.

12.3. A közvetítésről szóló európai irányelv

12.3.1. Az irányelv háttere és céljai

Röviddel a magatartási kódex elfogadását követően az Európai Bizottság benyújtotta az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól szóló irányelvhez készült javaslatát. A jogi aktust 2008. május 21-én fogadták el, és a tagállamoknak 2011. május 21-ig kellett azt átültetniük a nemzeti jogukba.⁽¹⁷⁹⁾ Az irányelv szövege nem írja elő az európai közvetítői kódex létrehozását. A fő cél az volt, hogy rögzítsék a közvetítés jelentésére és minőségére vonatkozó minimumszabályokat, valamint hogy biztosítsák a közvetítés és a bírósági eljárások közötti kiegyensúlyozott kapcsolatot. Ezzel összefüggésben elő kívánták segíteni az AVR-módszerekhez való hozzáférést, és ösztönözni kívánták a közvetítés igénybevételét a polgári és kereskedelmi jogviták egyezséggel történő rendezésében.

12.3.2. Határokon átnyúló viták – 2. cikk

Az irányelv rendelkezései csak a határokon átnyúló vitákban történő közvetítésre alkalmazandók. Az irányelv alkalmazásában a határokon átnyúló vita az olyan vita, amelyben legalább az egyik fél a másik féltől eltérő tagállamban rendelkezik állandó lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel. Ezt a következő időpontok valamelyikére vonatkozóan kell megállapítani:

- amikor a felek megállapodnak a közvetítés igénybevételéről;

(178) Lásd: http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_hu.pdf

(179) Nem minden tagállam ültette át az irányelvet az előírt határidőig.

- amikor a bíróság elrendeli a közvetítést;
- amikor a felek a nemzeti jog alapján válnak kötelezetté a közvetítés igénybevételére; vagy
- amikor a bíróság felhívja a feleket a közvetítés igénybevételére a per tárgyát képező vita rendezése érdekében.

Egy másik helyzet, amelyet az irányelv határokon átnyúló vitának minősít, amikor a felek nem jutnak egyezsége, és a közvetítést bírósági vagy választottbírói eljárás követi. Ha a bírósági vagy választottbírói eljárásra a feleknek a közvetítői eljárás megindítása időpontjában fennálló lakóhelytől vagy szokásos tartózkodási helyétől eltérő tagállamban kerül sor, a vita határokon átnyúlónak minősül az irányelvnek a bizalmasságra és az elélvülési időszakokra vonatkozó rendelkezései tekintetében.

12.3.3. A közvetítés minősége – 4. cikk

Az irányelv előírja a tagállamoknak, hogy az általuk megfelelőnek látott bármely módon ösztönözzék a magatartási kódexeknek a közvetítők és a közvetítési szolgáltatást nyújtó szervezetek általi kidolgozását és az ezekhez történő csatlakozást. Egy általános rendelkezés is vonatkozik a tagállamokra, miszerint ösztönözniük kell a közvetítési szolgáltatások nyújtására vonatkozó egyéb minőség-ellenőrzési mechanizmusokat, valamint a közvetítők képzését.

12.3.4. Közvetítés igénybevétele – 5. cikk

Az irányelv úgy rendelkezik, hogy a vita rendezése érdekében a bíróságok felhívhatják az előttük folyamatban lévő eljárásokban érintett feleket a közvetítés igénybevételére, illetve arra is, hogy vegyenek részt az erről szóló

tájékoztatón. Ez nem gátolja meg a tagállamokat abban, hogy kötelezővé tegyék, ösztönözzék vagy szankcionálják a közvetítést, amíg azzal nem akadályozzák meg a feleket abban, hogy a bíróságokhoz folyamodjanak.

12.3.5. A közvetítés eredményeképpen létrejött megállapodások végrehajthatósága – 6. cikk

Az irányelv fontos rendelkezését írja elő ez a cikk, miszerint a tagállamoknak biztosítaniuk kell a közvetítés eredményeképpen létrejött megállapodás végrehajthatóvá nyilvánítását – néhány kivételtől eltekintve – az egyik fél kérésére, és a másik fél beleegyezésével. Ez megvalósítható például egy bírósági határozattal, vagy a végrehajthatóvá nyilvánítására irányuló kérelem benyújtásának helye szerinti tagállam jogrendszerében elérhető más módon, például egy közjegyző által kiállított közokirattal. Bármelyik lehetőséget is alkalmazzák, a létrejött megállapodás annak az európai jogszabálynak a megfelelő rendelkezése alapján lesz végrehajtható, amelynek hatályába az adott téma tartozik. Így például egy határokon átnyúló szerződéses vita rendezésére létrejött megállapodás a „Brüsszel I.” rendelet vagy egy európai végrehajtható okirat alapján végrehajtható.

12.3.6. A közvetítés bizalmas jellege – 7. cikk

A közvetítés egyik előnye, hogy az bizalmas jellegű mind a felek közötti kapcsolatban, mind a közvetítő tekintetében. Egyes tagállamok jogrendszerei rendelkeznek is erről, és a közvetítést igénybe vevő felek körében az is nagyon általános gyakorlat, hogy a közvetítésről szóló megállapodásban kikötik, hogy meg kell őrizni az eljárás bizalmas jellegét. Az irányelv is foglalkozik ezzel a kérdéssel, és előírja, hogy a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a későbbi bírósági vagy választottbírói eljárásokban sem

a közvetítő, sem a közvetítési folyamat adminisztrációjában részt vevő személyek ne lehessenek kötelezhetők semmiféle bizonyítékot szolgáltatni a közvetítéssel kapcsolatban, kivéve, ha a felek ebben megállapodnak, illetve ha egyéb, a közrenddel kapcsolatos nyomós indok áll fenn, például amikor ilyen bizonyítékok feltárása a gyermekek érdekeinek védelmét szolgálja.

12.3.7. A kereseti jog elévülése – 8. cikk

A közvetítői eljárás egyik lehetséges nehézsége az a helyzet, amikor az elévülési idő hamarosan lejár, és az várhatóan éppen a közvetítés időszakára esik. A tagállamok nemzeti jogszabályai a közvetítést általában nem tekintik olyan eseménynek, amely megszakítja az elévülést. A rendelkezés előírásai szerint ezért a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy ha az elévülési idő lejáratára az irányelv hatálya alá tartozó közvetítés időszakára esik, akkor az a vonatkozó jogszabályok értelmében nem eredményezheti azt, hogy a felek többé nem indíthatnak bírósági vagy választottbírói eljárást. Ennek a rendelkezésnek az is célja, hogy eltávolítson egy olyan jogszabályi visszatartó tényezőt, amely a közvetítés útjába állhat.

12.3.8. A közvetítésre vonatkozó információk – 9. cikk

A közvetítés népszerűsítésére irányuló törekvések keretében a tagállamoknak ösztönözniük kell az információk terjesztését azzal kapcsolatban, hogy az emberek hogyan vehetik fel a kapcsolatot a közvetítőkkal és a közvetítési szolgáltatást nyújtó szervezetekkel. Emellett az Európai Bizottság megkapja a tagállamoktól, és közzéteszi az arra vonatkozó információkat, hogy a közvetítések eredményeképpen létrejött megállapodásokat mely bíróságok nyilváníthatják végrehajthatóvá a 6.

cikk rendelkezéseinek megfelelően. Ezek az információk a Polgári Ügyek Európai Igazságügyi Atlaszában webhelyén érhetők el.⁽¹⁸⁰⁾

(180) Lásd például a végrehajthatósággal kapcsolatos információkat az Egyesült Királyság igazságszolgáltatási kerületeire vonatkozóan a következő webhelyen: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/me_competentauthorities_hu.jsp?countrySession=4#statePage0



A határozatok végrehajtása

13.1. Háttér

Mint már korábban említettük⁽¹⁸¹⁾, az átdolgozott Brüsszel I. rendelet, az európai végrehajtható okirat, az európai fizetési meghagyás és a kis értékű követelések európai eljárása lehetővé teszi, hogy azok a követeléssel rendelkező hitelezők, akik végrehajtható okiratot kényszerülnek az egyik tagállamban, viszonylag egyszerűen és olcsón elintézzék az okirat végrehajthatóvá nyilvánítását egy másik tagállamban, mindezt úgy, hogy ehhez egyáltalán nem, vagy alig kell további lépéseket tenniük az eljárásban. Az okirat tényleges végrehajtása azonban még mindig a nemzeti jog és a nemzeti végrehajtási eljárások hatáskörébe tartozik, amelyek jelentős eltéréseket mutatnak a tagállamok között.

A nemzeti jogrendszerek között különösen a biztosítási intézkedések elrendelése és végrehajtása terén vannak különbségek. A hitelező számára jelenleg nehezebb, hosszadalmasabb és költségesebb az olyan ideiglenes intézkedések elérése, amelyek egy másik tagállamban lévő adósa vagyontárgyainak megóvására vonatkoznak. Ez azért jelent problémát, mert az ilyen ideiglenes intézkedések gyors és egyszerű elérése gyakran kulcsfontosságú annak biztosításához, hogy az adós ne tüntesse el vagy ne herdálja el a vagyontárgyait, mire a hitelező megszerzi és érvényesíti az érdemi határozatot. Ez különösen fontos a bankszámlákon tartott eszközök tekintetében. Az adósok jelenleg könnyedén kibújhatnak a végrehajtási intézkedések alól azáltal, hogy a bankszámlájukon lévő pénzt gyorsan áthelyezik egyik tagállamból a másikba. A hitelezőnek azonban nehézséget jelenthet az adós külföldi bankszámláinak zárolása abból a célból, hogy biztosítsa a követeléseit kiegyenlítését. Emiatt sok hitelező vagy nem tudja sikeresen behajtani a külföldi követeléseit, vagy úgy gondolja, hogy azok nem érik meg az erőfeszítéseket, ezért a leírásuk mellett

dönt. A fenti okok miatt az Európai Bizottság kezdeményezte, hogy készüljön javaslat az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzésre vonatkozóan, hogy megakadályozzák a pénzeszközök bankszámlákról történő eltávolítását a hitelezők sérelmére. Az így létrejött rendeletet 2014. május 15-én fogadták el, és 2017. január 18-án lép hatályba.⁽¹⁸²⁾

13.2. Az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés

13.2.1. Területi hatály

A rendelet az összes uniós tagállamra nézve kötelező, kivéve Dániát és az Egyesült Királyságot, amelyek nem fogadták el azt.⁽¹⁸³⁾ Azok a hitelezők, amelyek nem uniós tagállamokban, vagy olyan uniós tagállamokban rendelkeznek lakóhellyel vagy székhellyel, amelyre nézve a rendelet nem kötelező, nem vehetik igénybe az eljárást, még akkor sem, ha az illetékes bíróság olyan tagállamban található, illetve az érintett számlát vagy számlákat olyan tagállamokban vezetik, amelyekre nézve a rendelet kötelező⁽¹⁸⁴⁾. A számlazárolási végzés csak a rendelet által kötelezett egy vagy több tagállamban vezetett bankszámlák esetén alkalmazható⁽¹⁸⁵⁾, bár a számláknak nem kell olyan banknál lenniük, amelyeknek a székhelye az

(182) Az Európai Parlament és a Tanács 2014. május 15-i 655/2014/EU rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a tagállamközi követelésbehajtás megkönnyítése érdekében az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés eljárásának létrehozásáról.

(183) Lásd a (49)–(51) preambulumbekezdést; az Egyesült Királyságnak lehetősége van rá, hogy az EUSZ-hez és az EUMSZ-hez csatolt 21. jegyzőkönyvvel összhangban egy későbbi időpontban csatlakozzon a rendelet alkalmazásához.

(184) Lásd a 4. cikk (6) bekezdését.

(185) Lásd az 1. cikk (1) bekezdését és a 2. cikk (2) bekezdését.

(181) 3.5. bekezdés.

EU-ban található, feltéve, ha a számlákat az unión belül található fióktelep vezeti.⁽¹⁸⁶⁾ A számlázárolási végzés alkalmazása a tagállamközi ügyekre korlátozódik⁽¹⁸⁷⁾. A tagállamközi ügy az olyan ügy, amelyben a végzés tárgyát képező bankszámlát vagy bankszámlákat egy olyan tagállamban vezetik, amely nem azonos azzal a tagállammal, ahol annak a bíróságnak a székhelye található, amelynél a végzés iránti kérelmet előterjesztették, vagy ahol a hitelező lakóhelye/székhelye található.

Példák „tagállamközi ügyekre”:

1. példa – A hitelező székhelye az „A” tagállamban található, amelyre nézve a rendelet kötelező; a hitelező ugyanezen tagállam bíróságától kapott határozatot, amely 100 000 EUR megfizetésére kötelezi az adóst, aki három másik tagállamban („B”, „C” és „D”) is vezet számlát, és e tagállamok mindegyikére nézve kötelező a rendelet; a hitelező lépéseket kíván tenni, hogy ideiglenes számlázárolást elrendelő végzéssel zároltassa az összes számlát; az ideiglenes számlázárolást elrendelő végzés iránti kérelmet az „A” tagállam bíróságán kell beterjeszteni, ahol a határozatot is hozták.

2. példa – A hitelező, akinek a székhelye az „A” tagállamban található, 250 000 EUR behajtására kíván eljárást indítani a „B” tagállamban székhellyel rendelkező adós ellen, és az eljárás kimenetelét ideiglenes számlázárolást elrendelő végzéssel kívánja biztosítani; az adós a „B” és a „C” tagállamban vezet bankszámlát. A hitelezőnek az ideiglenes számlázárolást elrendelő végzés iránti kérelmet abban a tagállamban

kell beterjesztenie, amelynek bírósága az ügy érdemében joghatósággal rendelkezik. A „B” tagállamban azonban nem kérelmezhet ideiglenes számlázárolást elrendelő végzést, még akkor sem, ha az ottani bíróságok az ügy érdemében joghatósággal rendelkeznek, mivel a végzés tárgyát képező összes számlának az ideiglenes számlázárolást elrendelő végzés iránti kérelem előterjesztésének helye szerinti bíróság tagállamától eltérő tagállamban kell lennie.

Példák nem „tagállamközi ügyekre”:

3. példa – A hitelező, akinek a székhelye az „A” tagállamban található, egy „A” tagállamban kiállított közokirattal rendelkezik, amely szerint az ugyanabban a tagállamban székhellyel rendelkező adós köteles visszafizetni a hitelezőnek 150 000 EUR-t. A hitelezőnek tudomása van arról, hogy az adós az „A” és a „B” tagállamokban rendelkezik bankszámlákkal. Az ideiglenes számlázárolást elrendelő végzés kibocsátására az „A” tagállam bíróságai illetékesek, mert a közokiratot is ebben a tagállamban állították ki. A hitelező nem kérelmezhet ideiglenes számlázárolást elrendelő végzést az „A” tagállamban lévő számlák tekintetében, mert akkor az ügy már nem minősülne tagállamközi ügynek. A „B” tagállamban vezetett számla tekintetében azonban a hitelező kérelmezhet ideiglenes számlázárolást elrendelő végzést.

4. példa – A hitelező, akinek a székhelye az „A” tagállamban található, 150 millió EUR összegű kártérítési pert indított ugyanebben a tagállamban az adós ellen, hibás vasúti kocsik szállítása miatt; a hitelezőnek tudomása van arról, hogy az adós több tagállamban, köztük az „A”-ban is rendelkezik bankszámlával, arról viszont nincs pontos információja, hogy

(186) Lásd a 2. cikk (2) bekezdését.

(187) Meghatározása a 3. cikkben található.

melyik számlán érhető el a legnagyobb összeg; a hitelező ideiglenes számlazárolást elrendelő végzést szeretne kérelmezni az adós összes számlája tekintetében, de azt csak az „A” tagállam vonatkozásában teheti meg; az eset nem minősül tagállamközi ügynek, mivel nem az összes számlát vezetik a hitelező székhelye szerinti tagállamtól, vagy a kérelem befogadására joghatósággal rendelkező bíróság tagállamtól eltérő tagállamban. Ahhoz, hogy az ügy a rendelet hatálya alá tartozzon, a hitelezőnek ki kell zárnia az „A” tagállamban vezetett számlákat az ideiglenes számlazárolást elrendelő végzés iránti kérelemből.

13.2.2. Tárgyi hatály és a számlazárolási végzés kérelmezésének feltételei

Az eljárás polgári és kereskedelmi ügyekben érvényesített pénzkövetelésekre alkalmazandó. A rendelet felsorol néhány kizárást a hatálya alól, amelyek hasonlóak a Brüsszel I. rendelet szerinti kizárásokhoz.⁽¹⁸⁸⁾ Ezenkívül az eljárás nem alkalmazható az olyan bankszámlákon lévő pénzeszközök biztosítására, amelyek a nemzeti jog alapján mentesek a lefoglalás alól⁽¹⁸⁹⁾, illetve a monetáris hatósággént eljáró központi bankoknál vagy azok által vezetett számlákra sem alkalmazható.⁽¹⁹⁰⁾ Az eljárást a hitelező alkalmazhatja a végzés megszerzését megelőzően vagy azt követően.⁽¹⁹¹⁾ Az eljárás a közokiratban kifejezett vagy bírósági határozatban meghatározott

kötelezettségek végrehajtására is alkalmazható.⁽¹⁹²⁾ A rendelet által megállapított eljárást a hitelezők a tagállamok nemzeti jogszabályai alapján már rendelkezésre álló eljárások alternatívájaként alkalmazhatják.⁽¹⁹³⁾

13.3. Joghatóság

Az ideiglenes számlazárolást elrendelő végzés kibocsátására azon tagállami bíróságoknak van joghatósága, amely bíróságok joghatósággal rendelkeznek az ügy érdemében, ha a hitelező még nem jutott bírósági határozathoz vagy közokirathoz, illetve perbeli egyezsége.⁽¹⁹⁴⁾ Különleges szabályok vonatkoznak a fogyasztónak minősülő adósokra, amikor kizárólag a fogyasztó lakóhelye vagy székhelye szerinti bíróság rendelkezik joghatósággal a hitelező felett.⁽¹⁹⁵⁾ Miután a hitelező bírósági határozathoz, közokirathoz, vagy perbeli egyezsége jutott, azon tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelyben a bírósági határozatot hozták, a közokiratot kiállították, illetve a perbeli egyezséget jóváhagyták.⁽¹⁹⁶⁾

(188) Lásd a felsorolást a 2. cikk (2) bekezdésében; a rendelet az adó-, vám- és közigazgatási ügyeket, valamint az állam közhatalmi jogosítványainak gyakorlását (*acta iure imperii*) is kizárja a hatálya alól.

(189) A 2. cikk (3) bekezdése.

(190) A 2. cikk (4) bekezdése.

(191) Lásd az 5. cikket.

(192) Ugyanott; lásd továbbá a 4. cikk (9) és (10) bekezdésében található meghatározásokat.

(193) Lásd a 1. cikk (2) bekezdését.

(194) A 6. cikk (1) bekezdése.

(195) A 6. cikk (2) bekezdése.

(196) A 6. cikk (3) bekezdése.

13.4. Az ideiglenes számlázárolást elrendelő európai végzés kérelmezése

13.4.1. Az eljárás jellege

Az ideiglenes számlázárolást elrendelő végzés kérelmezési eljárása a másik fél meghallgatásának mellőzésével zajlik annak biztosítása érdekében, hogy az adós ne értesüljön a hitelező szándékairól a végzés kibocsátását megelőzően, és ne tudja eltávolítani a pénzeszközöket. A végzést minden esetben bíróságnak kell kibocsátania. A bíróság általában a hitelező által a kérelemben vagy a kérelemmel együtt benyújtott írásbeli bizonyíték alapján jár el. Ha a bíróság további bizonyítékot kér a hitelezőtől, azt dokumentált formában kell teljesíteni. A bíróság szóban is meghallgathatja a hitelezőt, a szakértőket vagy a tanúkat, többek között kommunikációs technológia segítségével is. A végzés kibocsátásakor a bíróság köteles bizonyos, a rendeletben meghatározott határidőket betartani.

13.4.2. A hitelező által teljesítendő feltételek

A bíróság minden esetben kizárólag akkor bocsátja ki a végzést, ha a hitelező elegendő bizonyítékot nyújtott be annak alátámasztására, hogy a követelése sürgős jogi védelmet igényel. A hitelezőnek a bíróság előtt bizonyítania kell, hogy fennáll annak a valós kockázata, hogy a végzés kibocsátásának hiányában a követelés végrehajtása meghiúsul vagy számottevően nehezebb lesz.⁽¹⁹⁷⁾ Ha a hitelező azt megelőzően nyújtja be a kérelmet, mielőtt bírósági határozathoz jutott, azt is bizonyítani kell a bíróság előtt, hogy jók az esélyei arra, hogy az ügy érdemében számára kedvező döntés szülessen.⁽¹⁹⁸⁾ A bevezető részben kifejezheti,

hogy a végrehajtás meghiúsulhat, vagy számottevően nehezebb lehet, mivel fennáll annak a reális veszélye, hogy az adós szokatlan mértékben, vagy szokatlan módon elherdálja, elrejtí vagy megsemmisíti vagyontárgyait, illetve áron alul eladja azokat. Az, hogy adós anyagi körülményei rosszak vagy romlásnak indultak, nem jelent elegendő indokot végzés kibocsátására. A bíróság ezen kockázat átfogó kiértékelése során azonban figyelembe veheti ezeket a tényezőket.

13.4.3. Biztosíték nyújtása

A bíróság biztosíték nyújtására kötelezheti a hitelezőt annak érdekében, hogy az eljárás egy későbbi szakaszában kárpótolni lehessen az adóst a számlázárolási végzéssel esetlegesen okozott károkért. A bíróságnak mérlegelési jogkört kell adni a biztosíték összegének eldöntésére. Amennyiben az esetleges kár összegére vonatkozóan nem áll rendelkezésre konkrét bizonyíték, a bíróság dönthet arról, hogy a biztosíték összegének meghatározásakor irányadónak tekintí-e a kibocsátandó végzésben szereplő összeget.

Azokban az esetekben, amikor a hitelező még nem szerzett olyan bírósági határozatot vagy közokiratot, vagy nem jutott olyan perbeli egyezsére, amelynek értelmében az adós köteles megfizetni a hitelező követelését, alapszabályként alkalmazni kell a biztosíték nyújtásának követelményét. A bíróság azonban kivételes esetben eltekinthet ettől a követelménytől, vagy alacsonyabb összegű biztosíték nyújtására kötelezheti a hitelezőt, ha úgy ítéli meg, hogy az eset körülményei alapján nem helyénvaló a biztosíték nyújtása, például ha a hitelezőnek különösen jók az esélyei arra, hogy követelésének helyt adjanak, de nem rendelkezik elegendő forrással a biztosíték megfizetésére⁽¹⁹⁹⁾.

(197) A 7. cikk (1) bekezdése.

(198) A 7. cikk (2) bekezdése.

(199) További példákért lásd a (18) preambulumbekendést.

Azokban az esetekben, amikor a hitelező már bírósági határozatot vagy közokiratot szerzett, vagy perbeli egyezsége jutott, a biztosíték előírásának a bíróság mérlegelési jogkörébe kell tartoznia. A biztosíték előírása helyénvaló lehet például akkor, ha az ideiglenes számlázárolást elrendelő végzés alapjául szolgáló bírósági határozat a folyamatban lévő fellebbezési eljárás miatt még nem, vagy csak ideiglenesen hajtható végre.

13.4.4. Eljárás és határidők

A kérelmet a Bizottság által kidolgozott formanyomtatványon kell benyújtani.⁽²⁰⁰⁾ A hitelezőnek nem kell megadnia a zárolandó számla vagy számlák pontos adatait, például a számlaszámot vagy számlaszámokat. Elegendő, ha a hitelező a számlát vagy számlákat vezető bankot vagy bankokat jelzi. A kérelmet és az igazoló iratokat elektronikus úton is be lehet nyújtani, ha azt a kérelem előterjesztésének helye szerinti tagállam eljárásjogi szabályai lehetővé teszik.⁽²⁰¹⁾ A körülményektől függően az ideiglenes számlázárolást elrendelő végzés iránti kérelemre vonatkozó határozatra különböző határidők érvényesek. Ha a hitelező még nem rendelkezik végrehajtható jogcímmel, akkor a bíróság a kérelem benyújtását követő tizedik munkanap végéig hoz határozatot. Ha a hitelező rendelkezik végrehajtható jogcímmel, akkor a határozatot a kérelem előterjesztését követő ötödik munkanap végéig kell meghozni. Ha a bíróság szóbeli meghallgatást tart, akkor a meghallgatást követő ötödik munkanap végéig kell határozatot hoznia, és hasonló határidő érvényes az arról szóló határozatra is, hogy a hitelezőnek kell-e biztosítékot nyújtania. Ha a hitelező biztosíték nyújtására kötelezett, az ideiglenes számlázárolást elrendelő végzés iránti kérelemre vonatkozó határozatot haladéktalanul meg kell hozni, miután a hitelező rendelkezésre bocsátotta az előírt biztosítékot.

13.4.5. Hozzáférés a bankszámlákra vonatkozó információkhoz

Ahogy a fentiekben már említettük, a hitelezőnek nem kell ismernie az adós számlaszámait, elegendő az érintett bankok nevének és címének ismerete. Ha a hitelező nem tudja, hogy az adós melyik banknál vezet számlát egy bizonyos tagállamban, akkor igénybe vehet egy külön eljárást az adós számlájára vagy számláira vonatkozó információk beszerzésére, ha e célból benyújt egy kérelmet ahhoz a bírósághoz, amelynél a számlázárolási kérelmet előterjesztette.⁽²⁰²⁾ A bankszámlára vonatkozó információk beszerzésére irányuló eljárás általában csak akkor alkalmazható, ha a hitelező rendelkezik végrehajtható jogcímmel – bírósági határozattal, közokirattal vagy perbeli egyezséggel –, amely kötelezi az adóst a hitelező követelésének megfizetésére. Ha olyan jogcímmel rendelkezik, amely még nem végrehajtható, akkor csak abban az esetben igényelheti a számlainformációk beszerzését, ha a zárolandó összeg jelentős, és a hitelező alá tudja támasztani, hogy az információkra sürgősen szükség van, mivel fennáll annak a kockázata, hogy azok hiányában veszélybe kerül a követelés, és ez a pénzügyi helyzetének számottevő romlásához vezethet. Az önkényes adatgyűjtés elkerülése érdekében a hitelezőnek meg kell indokolnia, miért gondolja úgy, hogy az adott tagállamban az adós bankszámlával rendelkezik.

13.5. Mi történik az ideiglenes számlázárolást elrendelő végzés kibocsátását követően?

Az ideiglenes számlázárolást elrendelő végzéssel kapcsolatos eljárás számos újszerű vonást tartalmaz. A kérelmezési eljárás ex parte jellege

(200) Lásd a 8. cikk (1) bekezdését, valamint az 51. és 52. cikket.

(201) Lásd a 8. cikk (4) bekezdését.

(202) 14. cikk.

mellett a végzést késedelem nélkül, maximális hatékonysággal kell végrehajtani. Ez az első olyan eljárás, amikor az EU közvetlenül biztosítja a határozatok végrehajtását, ezért az ideiglenes számlazárolást elrendelő végzés fő sajátosságai komoly jelentőséggel bírnak.

13.5.1. A végzés formája

Az ideiglenes számlazárolást elrendelő végzést szabványos, előírt formában kell kibocsátani, amely két részből áll, és tartalmazza a rendelet által előírt információkat. A pénzeszközök mindaddig zárolva maradnak, amíg a végzés érvényben van, és zárolásuk a végzés bármilyen módosításának, korlátozásának, visszavonásának vagy hatályon kívül helyezésének, továbbá azon kötelezettség végrehajtásának a függvénye, amelyre tekintettel a végzést kibocsátották. ⁽²⁰³⁾ A végzést késedelem nélkül végre kell hajtani, az érintett tagállam egyenértékű végzéseire alkalmazandó szabályainak megfelelően. ⁽²⁰⁴⁾ Nincs szükség végrehajthatóvá nyilvánításra. ⁽²⁰⁵⁾

13.5.2. Továbbítás a banknak

A végzést továbbítani kell az érintett banknak vagy bankoknak az értesítésre szolgáló üres formanyomtatvány kíséretében, amelyet a bankok töltenek ki. A továbbítási eljárás függ attól, hogy a végzést az azt kibocsátó bíróság szerinti tagállamban, vagy egy másik tagállamban kell végrehajtani. Az előbbi esetben a továbbítást befolyásolja az érintett tagállam eljárásjoga. Az utóbbi esetben a végzést a végrehajtás szerinti tagállam illetékes

hatóságának továbbítja, szükség esetén az adott állam hivatalos nyelvének megfelelő fordítás kíséretében. ⁽²⁰⁶⁾

13.5.3. A bank válasza

Az ideiglenes számlazárolást elrendelő végzéssel megkeresett valamennyi banknak haladéktalanul alkalmaznia kell a végzést. A banknak zárolnia kell a végzésben meghatározott összeget annak biztosításául, hogy azt ne utalhassák át és ne vehessék fel, kivéve, amikor a banknak egy speciális, zárolási célokra létrehozott bankszámlára kell átutalnia az összeget. ⁽²⁰⁷⁾ A végzés alkalmazását követő három napon belül a bank megküldi a pénzeszközök zárolásáról szóló értesítést a hitelezőnek, vagy ha a végzést a végrehajtás helyétől eltérő tagállamban bocsátották ki, akkor a megfelelő tagállam illetékes hatóságának ⁽²⁰⁸⁾, amely elküldi azt a hitelezőnek. ⁽²⁰⁹⁾

13.5.4. Kézbesítés az adós részére ⁽²¹⁰⁾

Ezt követően a hitelező vagy a végrehajtás helye szerinti állam illetékes hatósága kézbesíti az adósnak a végzést, az értesítést, a kérelmet és a kísérlőiratokat. ⁽²¹¹⁾ Ha az adós lakóhelye vagy székhelye a végzés kibocsátásának helye szerinti tagállamban található, akkor a kézbesítést e tagállam jogával összhangban kell elvégezni. Ha az adós lakóhelye vagy székhelye a végzés kibocsátásának helye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban található, akkor a kézbesítést a banki értesítés kézhezvételétől

⁽²⁰⁶⁾ A 23. cikk (3) bekezdése.

⁽²⁰⁷⁾ 24. cikk; ez a cikk különféle rendelkezéseket tartalmaz a végzés alkalmazásáról, amelyeket alaposan tanulmányozni kell.

⁽²⁰⁸⁾ Az „illetékes hatóság” meghatározását lásd a 4. cikk (14) bekezdésében.

⁽²⁰⁹⁾ 25. cikk.

⁽²¹⁰⁾ 28. cikk.

⁽²¹¹⁾ A 28. cikk (1) bekezdése.

⁽²⁰³⁾ 20. cikk.

⁽²⁰⁴⁾ A 23. cikk (1) és (2) bekezdése.

⁽²⁰⁵⁾ 22. cikk.

számított három munkanapon belül kell elvégezni. A kézbesítendő iratokat az adós lakóhelye vagy székhelye szerinti tagállam illetékes hatóságának kell továbbítani, amely az adott tagállam joga szerint kézbesíti azokat az adós részére. Ha az adós lakóhelye vagy székhelye harmadik államban található, az iratokat a nemzetközi kézbesítésre a végzés kibocsátásának helye szerinti tagállamban alkalmazandó szabályokkal összhangban kell kézbesíteni.

13.6. Jogorvoslatok és az adós érdekeit védő egyéb rendelkezések

Mivel az ideiglenes számlázóelrendelést elrendelő végzést az adós meghallgatása nélkül bocsátják ki, a rendelet széleskörű jogorvoslatot biztosít az adósnak a számlázóelrendelés végzés vagy annak végrehajtása ellen⁽²¹²⁾. A végzés kibocsátásának feltételein és azon kívül, hogy a hitelező felelősséggel tartozik azok bármilyen megszegéséért, az adós számára elérhető jogorvoslatok a rendelet kulcsfontosságú elemei, a hitelező és az adós érdekei közötti egyensúly kialakítása érdekében. Az adós kérheti a számlázóelrendelés végzés felülvizsgálatát, különösen akkor, ha a rendeletben a kibocsátásra meghatározott feltételek nem teljesültek, például mert a kibocsátó bíróság nem rendelkezett joghatósággal, vagy a hitelező követelése nem vagy csak alacsonyabb összegben állt fenn, illetve mert a hitelező követelésének sürgős, ideiglenes számlázóelrendelést elrendelő végzéssel történő védelme nem volt szükséges⁽²¹³⁾.

Az adós akkor is kérhet felülvizsgálatot, ha a végzés kibocsátásához vezető körülmények olyan mértékben megváltoztak, hogy a végzés már nem indokolt, például mert a követelést időközben kifizették.

Jogorvoslat áll rendelkezésre ahhoz is, ha a végzést nem kézbesítették megfelelően az adósnak, vagy ha az iratokat nem fordították az általa értett, illetve a lakóhelye vagy a székhelye szerinti tagállam nyelvére, és ezeket a kézbesítési hibákat nem orvosolták egy meghatározott időszakon belül.

A különböző jogorvoslati kérelmekhez használható formanyomtatványt a Bizottság dolgozza ki.⁽²¹⁴⁾ Fellebbezéssel lehet élni bármely döntés ellen, amelyre a rendelet jogorvoslatot biztosít.⁽²¹⁵⁾ Az adós a pénzeszközök felszabadítását is kérelmezheti, ha megfelelő biztosítékot vagy garanciát nyújt a végzést kibocsátó bíróságnak, a bíróság szerinti tagállam nemzeti joga szerint.⁽²¹⁶⁾

A rendelet számos további, az adós érdekeit védő rendelkezést tartalmaz. Így például bizonyos összegek kizárhatók a végzés alkalmazásából, ha azok akár az adós kérelmére, akár a végrehajtás helye szerinti tagállam joga alapján mentesülnek a lefoglalás alól; ezek közé tartoznak az adós és annak eltartottjai ellátásához szükséges összegek.⁽²¹⁷⁾ Ezenkívül a hitelező felelősséggel tartozik a számlázóelrendelés végzés következtében az adós által elszenvedett károkért, ha azok a hitelezőnek felróható okok miatt következtek be; a hitelezőnek felróható ok bizonyos esetekben feltételezhető⁽²¹⁸⁾. Végül pedig a hitelező köteles kérelmezni a végzésben meghatározott összeget meghaladó pénzeszközök felszabadítását, ha az ideiglenes számlázóelrendelést elrendelő végzés vagy az egyenértékű tagállami végzés értelmében több számlát zároltak.⁽²¹⁹⁾

(214) Lásd a 36., 51. és 52. cikket.

(215) 37. cikk.

(216) 38. cikk.

(217) 3. cikk.

(218) Lásd a 13. cikket.

(219) 27. cikk.

(212) 33–39. cikk.

(213) A 12. preambulumbekzdés további példákat sorol fel.



Az igazságügyi együttműködés és az információkhoz való hozzáférés elősegítése a gyakorlatban

14.1. A polgári és kereskedelmi ügyekkel foglalkozó Európai Igazságügyi Hálózat

14.1.1. A hálózat létrehozása és felépítése

A polgári és kereskedelmi ügyekkel foglalkozó Európai Igazságügyi Hálózat (polgári EIH), amelyet a Tanács hozott létre a 2001. május 28-i ⁽²²⁰⁾, Dánia kivételével az összes tagállamra nézve kötelező határozatával, 2002. december 1-jén kezdte meg működését. A polgári EIH konkrét és gyakorlatias válaszlépést jelent, amely arra irányul, hogy a polgárok érdekében egyszerűsítse az igazságügyi együttműködést, amelynek eredményeképpen javul a határokon átnyúló igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés. A hálózat rugalmas, nem bürokratikus felépítésű, és informális módon működik azzal a céllal, hogy az európai polgári igazságszolgáltatási intézkedések és a tagállamok által aláírt nemzetközi egyezmények végrehajtásának támogatásával elősegítse a tagállamok közötti igazságügyi együttműködést, valamint a nyilvánosságnak biztosított információkkal elősegítse a nemzeti igazságszolgáltatási rendszerekhez való hozzáférést. A hálózat támogatást és segítséget nyújt a központi hatóságoknak a vonatkozó jogi aktusokban előírtak szerint, és elősegíti a különböző bíróságok közötti és a jogi szakmával való kapcsolatot.

Az EIH létrehozása mögött az az elgondolás áll, hogy a valódi európai igazságszolgáltatási térség fokozatos kialakítása szükségessé teszi a

tagállamok között polgári és kereskedelmi ügyekben ténylegesen folytatott igazságügyi együttműködés javítását, egyszerűsítését és gyorsítását. A hálózat továbbá eredeti és gyakorlatias válaszlépést jelent azokra a célokra, amelyeket az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésre és az igazságügyi együttműködésre vonatkozóan tűztek ki az Európai Tanács 1999-es tamperei (Finnország) ülésén, és amelyeket a Tanács 2004-es hágai és 2009-es stockholmi ülése is megismételt. Az Európai Tanács 2014. június 26-án és 27-én tartott ülésén hangsúlyozta, hogy további intézkedésekre van szükség a határokon átnyúló tevékenységek és az operatív együttműködés elősegítése érdekében. Az EIH tehát értékes hozzáférést biztosít az igazságszolgáltatáshoz a határokon átnyúló jogvitákban vagy a bírósági nemperes eljárásokban érintett személyek számára.

14.1.2. Az EIH tagságával és működésével kapcsolatos részletek

A hálózat tagsága a következőkből áll: az egyes tagállamok által kijelölt egy vagy több kapcsolattartó, valamint az uniós polgári igazságszolgáltatási jogi aktusokban, a tagállamok által megerősített nemzetközi egyezményekben és más jogi aktusokban előírt különféle szervek és központi hatóságok. A kapcsolattartók kulcsfontosságú szerepet játszanak a hálózatban. Segítséget nyújtanak a többi kapcsolattartónak és a saját tagállamuk helyi igazságügyi hatóságainak a felmerülő, határon átnyúló problémák megoldásában, illetve olyan információkkal szolgálnak számukra, amely elősegíti az uniós és nemzetközi jogi aktusok alapján szükséges más tagállamok jogának alkalmazását. A kapcsolattartók a polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott igazságügyi együttműködésre vonatkozó közösségi jogi aktusokban vagy nemzetközi megállapodásokban említett hatóságok rendelkezésére állnak. Ezeket a hatóságokat minden lehetséges módon segítik. Rendszeresen kommunikálnak továbbá a többi tagállam kapcsolattartóival.

(220) A Tanács 2001. május 28-i 2001/470/EK határozata a polgári és kereskedelmi ügyekben az Európai Igazságügyi Hálózat létrehozásáról; lásd HL L 174., 2001.6.27., 25. o. A 2009. június 18-i 568/2009/EK európai parlamenti és tanácsi határozat kiegészítette a hálózat jogalapját annak révén, hogy korszerűsítette azt, és jogi szakmákat is integrált a hálózatba. A Bizottság jelenleg készíti a jelentését a polgári EIH tevékenységeiről, amelyet még 2014-ben közzé kell tennie.

Az eredeti jogi aktust módosító határozat⁽²²¹⁾ hatályba lépésével a hálózat tagsága kiegészült az olyan, egyéb igazságügyi vagy közigazgatási hatóságokkal, amelyek hatásköre a polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott igazságügyi együttműködésre is kiterjed, és amelyek tagságát a tagállam hasznosnak ítéli. Továbbá a polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott együttműködés terén felelősséggel bíró összekötő tisztviselők a módosítás óta a jogi szakemberek szakmai szervezeteit is magukban foglalják.

A polgári EIH több mint ötszáz taggal rendelkezik, és jelenleg körülbelül száz kapcsolattartója van, akiket a tagállamok jelöltek ki. Az EIH évente hat alkalommal ülésezik. Az EIH tájékoztatókat készített, amelyek több mint húsz különböző jogi területen nyújtanak információkat a polgároknak, és ezek a tájékoztatók az unió valamennyi hivatalos nyelvén elérhetőek az európai igazságügyi portálon. Kilenc útmutatót tettek közzé a polgárok számára, amelyek információkat tartalmaznak és vázolják a bevált gyakorlatokat a polgári igazságszolgáltatási vívmányok közé tartozó számos uniós eszközre vonatkozóan, és ezeket az útmutatókat rendszeresen frissítik.

Az bizalmas EIH kétoldali ülésein a tagállamok rendszeresen megvitatnak konkrét ügyeket a családjog, a tartási kötelezettségek, a gyermekek jogellenes elvitele, valamint a gyermekekre vonatkozó kapcsolattartási jog és felügyeleti jog terén, azzal a céllal, hogy segítséget nyújtsanak azok megoldásában. Az EIH titkársági teendőit az Európai Bizottság látja el, amely a hálózat üléseit is megszervezi, és azokon elnököl.

(221) Az Európai Parlament és a Tanács 2009. június 18-i 568/2009/EK határozata a polgári és kereskedelmi ügyekben az Európai Igazságügyi Hálózat létrehozásáról szóló 2001/470/EK tanácsi határozat módosításáról; lásd HL L 168., 2009.6.30., 35. o.

A polgári EIH a nemzeti EIH-kapcsolattartók közötti együttműködés révén elősegíti az igazságügyi együttműködést a polgári és kereskedelmi ügyekben, és ezen a területen ez a legfontosabb rendelkezésre álló eszköz. Az EIH különösen fontos azon konkrét ügyek gyakorlati nehézségeinek megoldásában, amelyek határokon átnyúló bírósági eljárásokat is magukban foglalnak. A hálózat ezenkívül hasznos fórumot kínál a polgári igazságszolgáltatási vívmányok közé tartozó uniós jogi eszközök értékelésére, a kapcsolattartók és más tagok tapasztalatainak egymás közötti megosztása révén. A hálózat továbbá fontos kommunikációs és kapcsolattartási eszköz az érintett központi hatóságok között, különösen az uniós családjogi eszközök, mint például a Brüsszel IIa. és a tartási rendelet tekintetében.

A polgári és kereskedelmi ügyekre vonatkozó uniós jogalkotási aktusok közül egyre több kifejezetten utal a hálózat használatára, amely támogatja ezen aktusok végrehajtását, és a hálózat jelentős szerepet játszik abban is, hogy a különböző jogi területeken információt nyújtson a nemzeti jogra vonatkozóan. Mint ahogy arra az Európai Unió 2020-ig tartó igazságügyi ütemtervéről szóló, 2014. március 11-i bizottsági közlemény⁽²²²⁾ is utal, a hálózatnak alapvető szerepe van a polgári igazságszolgáltatás területén elérhető uniós eszközök megszilárdításában.

14.1.3. Az EIH közelmúltban történt fejlesztése

A felülvizsgált jogi keretben⁽²²³⁾ az EIH legfőbb kihívása az volt, hogy 2011-ig integrálja a jogi szakma új tagságát a hálózat tevékenységeibe. Az új

(222) COM (2014) 144.

(223) 2011. január 1-jétől.

határozat jobb működési feltételeket próbált teremteni a hálózat számára a tagállamokban a nemzeti kapcsolattartók segítségével, ezért megerősítette a kapcsolattartók szerepét mind a hálózaton belül, mind a bírák és a jogi szakmák tekintetében. Azon túl, hogy a tagságot kiterjesztették a polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott igazságügyi együttműködésről szóló uniós és szélesebb körű nemzetközi jogi eszközök alkalmazásában közvetlenül résztvevő jogi szakembereket nemzeti szinten képviselő szakmai szervezetekre, az EIH kapcsolattartók megfelelő kapcsolatokkal rendelkeznek ezeknél a szakmai szervezeteknél.

Az együttműködés különösen a következőkre terjedhet ki: tapasztalat- és információcsera az Európai Unió jogi eszközeinek és egyezményeinek hatékony és gyakorlati alkalmazására vonatkozóan, együttműködés az EIH webhelyén elérhető tájékoztatók elkészítésében és frissítésében, valamint részvétel az EIH fontosabb ülésein (különösen az EIH-tagok éves ülésén). A családjog területén a EIH hasznosnak bizonyult, amikor az EIH kétoldalú és plenáris ülésein való részvételen túl a tagállamok az uniós jogszabályoknak követelményeinek megfelelően létrehozták a központi hatóságokat, hogy közvetlenül segítsék a határokon átnyúló igazságügyi együttműködést ezekben a rendkívül bonyolult és gyakran igen kényes ügyekben.

14.2. Az információk elérhetővé tétele az európai igazságügyi portálon

Az EIH egyik legfontosabb feladata az volt, hogy létrehozzon egy olyan webhelyet, amely információkat tartalmaz az európai és nemzetközi jogi eszközökről, valamint a tagállamok nemzeti jogáról és eljárásairól. Ezen a téren az EIH kapcsolattartói szorosan együttműködnek az Európai Bizottsággal. Azt is célul tűzték ki, hogy lépésről-lépésre kiépítsenek és

frissítsenek egy, a nyilvánosságnak szóló információs rendszert, hogy elősegítsék a hozzáférést a nemzeti igazságszolgáltatási rendszerekhez, különösen a webhelyen keresztül, amelyet nagyrészt átköltöztettek az európai igazságügyi portálra. Erre a célra az EIH adatlapokat fejlesztett ki a az uniós jogi aktusokkal kapcsolatos nemzeti jogszabályokról és eljárásokról. Ezeket az adatlapokat az EU összes hivatalos nyelvén szerkesztik, és elérhetők az európai igazságügyi platform EIH oldalain: https://e-justice.europa.eu/content_ejn_in_civil_and_commercial_matters-21-hu.do

Az EIH webhelye továbbá információkat tartalmaz az összes uniós polgári igazságszolgáltatási jogi aktusról és a különféle uniós eljárásokról.

Az EIH ezen kívül abban is együttműködött az Európai Bizottsággal, hogy elkészítsék és naprakészen tartsák a Polgári Ügyek Európai Igazságügyi Atlaszát. Ez szintén az interneten érhető el, és hasznos, illetve nagyon részletes információkat tartalmaz az egyes tagállamok jogrendszereiről. A nyilvános Igazságügyi Atlasz használatával elérhetők az egyes jogrendszerekre vonatkozó különféle információk, például a tagállamok illetékes bíróságai a különböző nemzeti és európai eljárásokhoz, illetve a végrehajtásban közreműködő hatósági személyek és jogi szakemberek adatai. Ezen a webhelyen formanyomtatványok is elérhetők a legtöbb európai eljáráshoz, például a fizetési meghagyáshoz vagy a kis értékű követelésekhez.

Az Igazságügyi Atlasz anyagainak „átköltöztetését” követően az anyagokat az európai igazságügyi portálon keresztül lehet elérni. A következő hivatkozással például az Igazságügyi Atlasz érhető el: https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-88-hu.do

Az európai igazságügyi portál fejlesztésével párhuzamosan fut az E-Codex projekt, amelyben a különböző tagállamok csapatai közösen fejlesztik a különféle eljárások online feldolgozásának módszereit. Az első projekt egy online eljárás létrehozása az európai kis értékű követelések számára.

Az Európai Bizottság igazságszolgáltatási webhelyén ezentúl információ található az Európai Unió a polgári igazságszolgáltatás terén megfogalmazott irányelveiről és e területen kifejtett tevékenységeiről. Néhány már említett webhely hivatkozáson keresztül erről a webhelyről is elérhető. A Bizottság igazságszolgáltatási webhelye a következő címen érhető el: http://ec.europa.eu/justice/civil/index_hu.htm

Az EIH különféle gyakorlati útmutatókat és más írásos dokumentumokat adott ki az európai uniós polgári igazságszolgáltatási kezdeményezésekről, amelyek többsége szintén elérhető online a következő webhelyen: http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm

AZ ÚTMUTATÓBAN EMLÍTETT JOGI AKTUSOK JEGYZÉKE

A jogi aktus címe Bekezdés

A TANÁCS 2000. december 22-i 44/2001/EK RENDELETE a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról („Brüsszel I.”) 1.5. és 2.

AZ EURÓPAI PARLAMENTI ÉS A TANÁCS 2012. december 12-i 1215/2012/EU RENDELETE a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról („Brüsszel I., átdolgozás”) 2.2

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2014. május 15-i 542/2014/EU RENDELETE az 1215/2012/EU rendeletnek az Egységes Szabadalmi Bíróság és a Benelux Bíróság vonatkozásában alkalmazandó szabályok tekintetében történő módosításáról 2.2.1. és 2.2.8.

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2004. április 21-i 805/2004/EK RENDELETE a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról 3.2

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2006. december 12-i 1896/2006/EK RENDELETE az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról 3.3

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2007. július 11-i 861/2007/EK RENDELETE a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről 3.4

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2014. május 15-i 655/2014/EU RENDELETE polgári és kereskedelmi ügyekben a tagállamközi követelésbehajtás megkönnyítése érdekében az ideiglenes számlázárolást elrendelő európai végzés eljárásának létrehozásáról . . . 3.5. és 13.

A TANÁCS 2000. május 29-i 1346/2000/EK rendelete a fizetéseptelenségi eljárásról 4

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2008. június 17-i 593/2008/EK RENDELETE a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (Róma I.) 5.2

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2007. július 11-i 864/2007/EK RENDELETE a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról (Róma II.) 5.3

A TANÁCS 2003. november 27-i 2201/2003/EK RENDELETE a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (Brüsszel IIa.) 6.1

A TANÁCS 2010. december 20-i 1259/2010/EU RENDELETE a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról (Róma III.) 6.2

A TANÁCS 2008. december 18-i 4/2009/EK RENDELETE a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről 7

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2012. július 4-i 650/2012/EU RENDELETE az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről.8

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2007. november 13-i 1393/2007/EK RENDELETE a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről („iratkézbesítés”), és az 1348/2000/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről.9

A TANÁCS 2001. május 28-i 1206/2001/EK RENDELETE a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről10

A TANÁCS 2003. január 27-i 2003/8/EK IRÁNYELVE a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról 11.2.

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2008. május 21-i 2008/52/EK IRÁNYELVE a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól.12.3

A TANÁCS 2001. május 28-i 2001/470/EK HATÁROZATA az Európai Igazságügyi Hálózat létrehozásáról polgári és kereskedelmi ügyekben 14.1.

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2009. június 18-i 568/2009/EK HATÁROZATA a polgári és kereskedelmi ügyekben az Európai Igazságügyi Hálózat létrehozásáról szóló 2001/470/EK tanácsi határozat módosításáról . 14.1

Felelősségkizáró nyilatkozat: A jelen útmutató egyetlen része sem helyettesíti vagy váltja ki az ismertetett jogi aktusra történő közvetlen hivatkozást, és nem vállalunk felelősséget az útmutatóban szereplő hibák vagy állítások következtében az útmutató felhasználóit érő esetleges károkért vagy veszteségekért.

***A Europe Direct szolgáltatás az Európai Unióval kapcsolatos
kérdéseire segít Önnek választ találni.***

Ingyenesen hívható telefonszám (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) A legtöbb hívás és a megadott információk ingyenesek (noha egyes mobiltelefon-szolgáltatókon keresztül, telefonfülkékből és hotelekből a számot csak díjfizetés ellenében lehet hívni).

© Címlapfotó, o. 4, o. 10, o. 24, o. 30, o. 36, o. 50, o. 62, o. 70, o. 84, o. 90, o. 94, o. 98, o. 102, o. 110: © Thinkstock

ISBN 978-92-79-39706-6

doi:10.2838/26957

© Európai Unió, 2014

A sokszorosítás a forrás megjelölésével megengedett.

Printed in Belgium

ELEMIKLÓR-MENTES PAPÍRRA NYOMTATVA (ECF)

Kapcsolat

Európai Bizottság
Jogérvényesülési Főigazgatóság
Európai Igazságügyi Hálózat
polgári és kereskedelmi ügyekben
just-ejn-civil@ec.europa.eu
<http://ec.europa.eu/justice/civil>



Kiadóhivatal

Európai Igazságügyi Hálózat
polgári és kereskedelmi ügyekben

